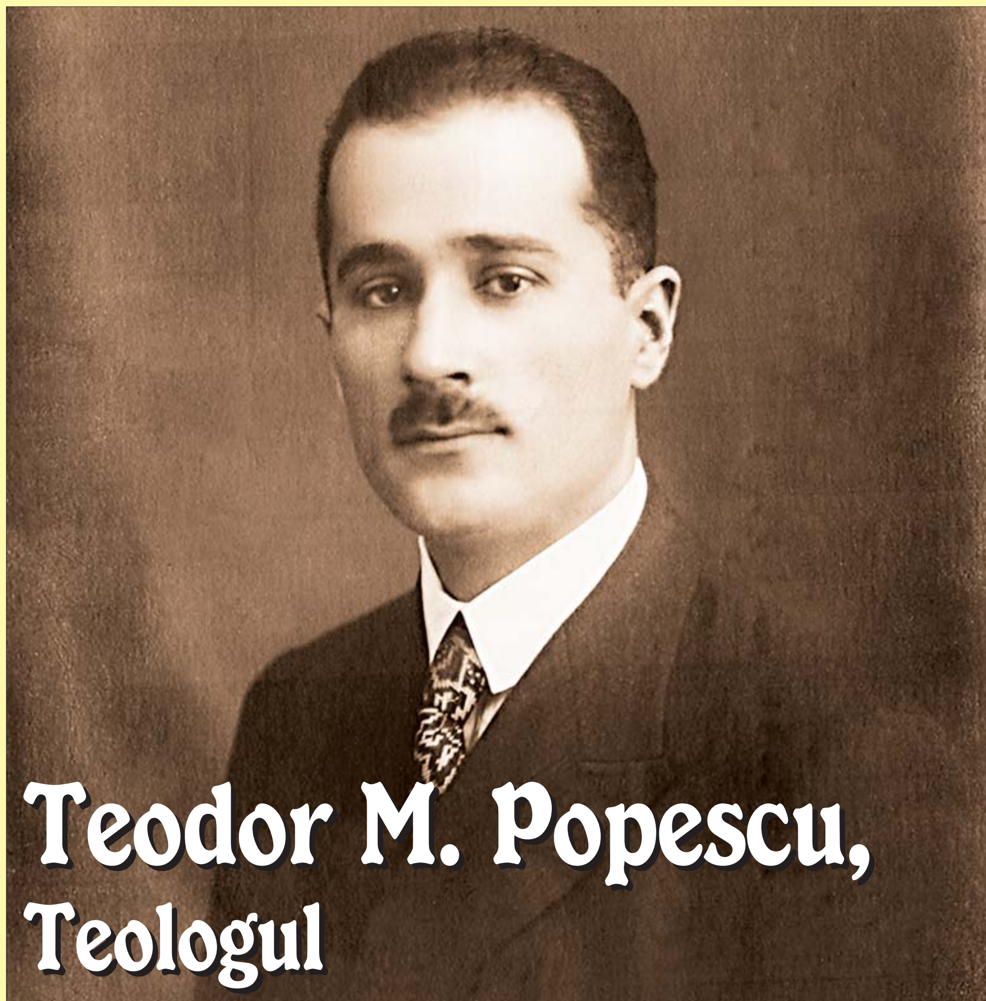
ROST

Revistă de cultură creştină şi politică

Politica externă, pe mîna lui Gîgă
de Claudiu Târziu

Sf. Nicolae Velimirovici, despre Europa de azi
de Daniel Mazilu

Ecumenicitate şi ecumenism
de Alexandru Racu

Adevărul nu există, ci doar „corectitudinea politică"
de Paul-Gabriel Sandu

an V ● nr. 57 ● noiembrie 2007 ● 3 lei

www.rostonline.org

Coperta I: Teodor M. Popescu, la Atena, în 1922

sumar

numărul 57 • noiembrie 2007

EDITORIAL
Politica externă, pe mîna lui Gîgă
de Claudiu Târziu......................................3

MARTORI AI VEACULUI
Fapte, vorbe, gînduri..............................4

ÎN DEZBATERE
Cât de penibili suntem
de Mihail Albişteanu..................................8

Şarlatanismul în medicină (II)
de Richard Constantinescu........................10

REPERE
Teodor M. Popescu, „mare sacerdot nehirotonit al Bisericii noastre“
de Cristian Ivănuţă..................................13

Teodor M. Popescu, în documentele Securităţii
de Adrian Nicolae Petcu...........................16

Genocidul ucrainian de la Winnitza
de Adrian Nicolae Petcu........................... 28

POLITICA, LA DESCUSUT
Ciorba naţională gătită la Justiţie
de Viorel Patrichi....................................33

SENSURI
Sf. Grigore Palama şi noua teologie occidentală
de Pr. Univ. Dr. Gheorghios Martzelos......36

Un amator profesionist
de Cătălin Mihai Ştefan.............................44

DECANTĂRI
Ce-i spune Sf. Nicolae Velimirovici Europei de astăzi
de Daniel Mazilu......................................46

Mărturii inedite despre Sfîntul închisorilor
de Stelian Gomboş....................................48

Medici în recluziune
de C.D. Zeletin...52

LA ROST
Adevărul nu există, ci doar „corectitudinea politică“
de Paul-Gabriel Sandu..............................53

Ecumenicitate şi ecumenism
de Alexandru Racu...................................55

Revista ROST poate fi procurată de la chioşcurile Rodipet SA sau:

- În **Bucureşti** – de la librăriile „Vasiliada“ (Bd. I.C. Bratianu 12) şi „Sophia“ (Str. Bibescu Vodă nr. 24, lîngă Facultatea de Teologie). De aici puteţi cumpăra şi numere din urmă ale revistei.
- În **Constanţa** – de la librăria „Brâncovenească“ (Str. Ştefan Mihăileanu nr. 21)
- În **Suceava** – de la librăria „Sf. Voievod Ştefan cel Mare“

OFERTĂ

Revista ROST caută distribuitori în toată ţara: biserici de mir, mănăstiri, firme locale de difuzare a presei, librării şi persoane particulare. Oferim comision generos. Pentru detalii, luaţi legătura cu directorul publicaţiei, Claudiu Târziu, la telefon 0740.103.621 ori pe e-mail: rost@rostonline.org sau revistarost@gmail.com.

ROST
Revistă de cultură creştină şi politică

Fondată 2002

Revistă naţională editată de Asociaţia ROST

DIRECTOR
Claudiu TÂRZIU
tel.: 0740.103.621
rost@rostonline.org

REDACŢIA
Mihail ALBIŞTEANU
Richard CONSTANTINESCU
Cristi PANTELIMON

COLABORATORI PERMANENŢI
Antonio ARONEASA
Corina BISTRICEANU
Răzvan CODRESCU
Stelian GOMBOŞ
Pr. Radu ILAŞ
Constantin MIHAI
Viorel PATRICHI
Mircea PLATON
Marcel RĂDUŢ SELIŞTE
Marina ROMAN
Paul Gabriel SANDU
Constantin N. STRĂCHINARU
Nicolae STROESCU-STÎNIŞOARĂ

COMUNICARE & PR
Nicu BUTNARU

DTP
Omni Press & Design
art@opd.ro

EDIŢIE INTERNET
Dragoş DORAN

CORESPONDENŢĂ
OP 23, CP 27 – Bucureşti

TIPAR
Docuprint SRL
tel.: 0234/588.930

DIFUZARE
Rodipet SA

ABONAMENTE
La redacţie

ISSN
1583-6312

www.rostonline.org

ROST este difuzată în ţară şi în comunităţile româneşti din Europa, SUA şi Canada.

Politica externă, pe mîna lui Gîgă

Îl vreau ministru de Externe pe Lucian Bute, noul campion mondial la box. E serios, modest, muncitor, performant, adică exact opusul dandy*-ului Adrian Cioroianu. În plus, vorbeşte franceză mai bine decît Cioroianu engleză, este mai patriot (nu cere nimic de la ţară, dar îi aduce glorie) şi e moldovean, de la Galaţi, deci n-o să-l prostească nimeni vreodată că fraţii de peste Prut au altă limbă. Era să uit: are o imagine excelentă în ţară şi în străinătate – mai cu seamă în Canada, unde fanii săi sînt de ordinul sutelor de mii.*

Claudiu Târziu

Sînt convins că orice om înzestrat cu două, trei virtuţi de căpătîi ar putea fi mai bun ministru decît sclivisitul Cioroianu. Într-un guvern dominat de impostori, şeful diplomaţiei române reuşeşte să se distingă prin incompetenţă. Nimic din biografia şi din abilităţile sale nu l-a recomandat ca ministru de Externe. Poate tocmai de aceea a fost ales. Dacă predecesorul său, Mihai Răzvan Ungureanu, lucra împotriva intereselor româneşti din program, actualul o face din nevolnicie. Altfel cum să-ţi explici lungul şir de gafe pe care le-a comis în numai o jumătate de an de ministeriat?

La prima sa întîlnire cu secretarul de Stat american, Condoleezza Rice, n-a reuşit să îngaime decît: „da", „da, da, desigur", „bineînţeles" şi „vă mulţumesc foarte mult", făcîndu-i să roşească pe români. Destul de repede i-a călcat însă pe bombeu pe americani, în ciuda faptului că s-a dovedit un *yesman*. Ignorînd deopotrivă interesele României şi pe cele ale SUA, s-a arătat îngrijorat că trupele Rusiei s-ar putea retrage din Transnistria. A căzut de... omul ruşilor. Tot la începutul mandatului său, aflat în Macedonia, Cioroianu a dat ca exemplu de alternativă la resursele energetice ruseşti Georgia, stat care nu are resurse de energie.

Recent, *istoricul* Cioroianu a recunoscut, probabil involuntar, existenţa „limbii moldoveneşti". El acceptat ca în Acordul de facilitare a regimului de vize dintre Republica Moldova şi Comisia Europeană să apară formularea „documentul a fost redactat în limbile statelor UE şi în limba moldovenească".

În sfîrşit, întors de la *summit*-ul şefilor de stat şi de guvern din ţările UE, din octombrie, de la Lisabona, Cioroianu, n-a ştiut să le spună jurnaliştilor ce hotărîri s-au luat. „A fost un moment istoric pentru Europa. S-au luat decizii bune, aşa cum a spus domnul preşedinte Băsescu. O să mă uit pe înscrisuri şi vă spun care sînt cele mai importante hotărîri", a răspuns el.

Pe fondul acestor gafe diplomatice, omul şi-a expus, de curînd, strategia sa de politică externă pe următorii zece ani! Fantezistă şi hilară, dacă ar fi să ne gîndim doar la faptul că PNL riscă să nu mai intre în Parlament la anul. Să nu mai vorbim că pînă şi SUA îşi fac planurile de politică externă numai pe patru ani, fiind prea multe necunoscute pentru un interval mai mare.

Privesc acest bilanţ şi nu înţeleg cum se menţine Cioroianu în scaunul de ministru.

Colegul său de partid M.-R. Ungureanu a fost obligat să demisioneze după ce a abandonat doi cetăţeni români în Irak, dar Cioroianu rezistă senin tuturor piedicilor pe care şi le pune singur. Premierul Tăriceanu se face că priveşte în altă parte.

Totuşi, poate că e cazul ca şeful guvernului şi al PNL să cugete la asta: dacă ruşii au un preşedinte karateka, de ce noi n-am avea un ministru de Externe pugilist?

Fapte, vorbe, gînduri

Despre Sfinții închisorilor

Asociația „Rost“, editorul revistei omonime, a organizat la 2 noiembrie a.c., la Sala Dalles din București, conferința intitulată „Sfinții închisorilor“, în cadrul căreia au fost lansate două cărți excelente: volumul *Viața Părintelui Gheorghe Calciu, după mărturisirile sale și ale altora*, îngrijit la Sfînta Mănăstire Diaconești (Bacău) și apărut, cu o predoslovie de ÎPS Bartolomeu Anania, la Editura Christiana (București), și volumul *Sfîntul închisorilor. Mărturii despre Valeriu Gafencu adunate și adnotate de Monahul Moise*, apărut, cu un cuvînt înainte de ÎPS Andrei Andreicuț, la Editura Reîntregirea (Alba Iulia). Au vorbit Părintele Amfilohie Brânză (duhovnicul Mănăstirii Diaconești), monahul Moise Iorgovan de la Mănăstirea Oașa – Alba, și actorul Dan Puric. Moderator a fost Răzvan Codrescu, vicepreședinte al Asociației „Rost“ și director al Editurii Christiana.

Parlamentarii Europei interzic creaționismul în școală

Parlamentarii Consiliului Europei au hotărît să ceară statelor membre „să se opună ferm“ predării în școli a teoriei creaționiste. „Creaționismul neagă evoluția speciilor prin selecția naturală și nu poate fi pus pe picior de egalitate cu evoluționismul. Dacă nu sîntem vigilenți, creaționismul poate deveni o amenințare pentru drepturile omului. Ținta primară a creaționiștilor – în majoritatea lor creștini și musulmani – este educația. Ei sînt deciși să-și vadă încorporate ideile în curicula școlară, căutînd să le prezinte într-o manieră științifică. Dar acest fapt nu ar face decît să creeze o confuzie în mintea elevilor, care nu ar mai putea face distincția între credință și știință. Teoria evoluționistă nu are nimic de-a face cu revelația divină, ci este bazată pe fapte“, se spune în documentul Adunării Parlamentare a Consiliului Europei. „Creaționismul a fost pentru o lungă perioadă un fenomen aproape exclusiv american. Dar astăzi, ideile creaționiste s-au răspîndit în multe state din cele 47 membre CE: Belgia, Franța, Germania, Grecia, Italia, Olanda, Polonia, Rusia, Serbia, Spania, Suedia, Elveția, Turcia și Marea Britanie“, a declarat raportorul luxemburghez Anne Brasseur. Parlamentarii europeni nu explică de ce ar trebui ca noi să ne lăsăm copiii înșelați cu teoria evoluționistă – care nu se bazează pe dovezi științifice solide. Și-apoi într-adevăr creaționismul și evoluționismul nu pot fi predate pe picior de egalitate, ci doar primul are ce căuta în școală. Evoluționismul ar trebui predat cel mult opțional, doar de dragul discuției de idei. În fine, nimeni nu ne poate obliga să ne renegăm credința prin însușirea unor învățături anticreștine, cum este evoluționimsul.

S-a dus „ultima șansă“

S-a încheiat în România acțiunea „Ultima șansă“, promovată de centrul „Simon Wiesenthal“ din Israel, prin care s-a încercat descoperirea criminalilor de război din România, încă în viață, vinovați de uciderea evreilor. Datele despre cele patru persoane considerate a fi în această situație au fost transmise procurorilor militari români, care au decis însă că nu există suficiente elemente pentru a declanșa începerea urmăririi penale.

Țiganul e țigan, nu rrom

Gheorghe Funar (PRM) ne-a lămurit într-o emisiune la postul B1 TV cine este responsabil pentru îmbogățirea vocabularului limbii române cu termenul de „rrom“. Cică în anul 2000, Petre Roman, pe atunci ministru de Externe, a cerut prim-ministrului Mugur Isărescu ca în corespondența MAE, termenul de „țigan“ să fie înlocuit cu cel de „rrom“. Se pare că apoi, la referendumul populației din 2002, rubrica „țigani“ a dispărut, astfel încît etnicii respectivi nu au putut decît să se înregistreze la rubrica „rromi“, termenul „încetățenindu-se“ ulterior. În aceeași emisiune, senatorul PRM, dar

şi deputatul Cristian Boureanu pledau pentru revenirea la vechiul termen, prezent în toate limbile europene. De altfel, mai toţi liderii ţiganilor îşi spun ţigani, nu rromi. Că nu le este ruşine cu identitea lor, pe care să încerce s-o camufleze sub o etichetă străină.

Un comunist în fruntea „Europei"

Pe site-ul www.miguelportas.net a fost postat de curînd un material video care dezvăluie simpatiile comunisto-maoiste, din tinereţe, ale actualului preşedinte al Comisiei Europene, Jose Manuel Durrao Barroso. Imaginile îl surprind pe tînărul de atunci Barroso, în Portugalia anului 1976, în timpul unei plenare a Federaţiei Studenţilor Marxişti-Leninişti – organizaţia de tineret a Mişcării de Reorganizare a Partidului Proletar (MRPP). Tînărul Barroso lupta pentru introducerea, la examenul de diplomă de la Drept, a disciplinei Marxism-Leninism-Maoistă. Să nu uităm că un alt oficial european de rang înalt, fostul ministru de Externe german Joshka Fischer, a avut, de asemenea, activitate comunistă, în anii '60, iar premierul italian Romano Prodi a fost acuzat că, în tinereţe, a colaborat cu KGB-ul. Iată deci cine conduce „Europa unită". Euroentuziaştii ar trebui să-l creadă măcar acum pe Soljeniţîn, care a atras atenţia printre primii că UE este un alt URSS.

Cinci ierarhi acuzaţi de colaborare cu Securitatea

Colegiul Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii a dat verdict de „poliţie politică", deocamdată, pentru cîţiva ierarhi ortodocşi: ÎPS Nicolae al Banatului, PS Calinic al Argeşului, ÎPS Pimen al Sucevei şi Rădăuţilor, ÎPS Andrei Andreicuţ de Alba Iulia şi PS Visarion Răşinăreanu de la Sibiu. Cu excepţia ÎPS Nicolae, al cărui dosar, dat publicităţii, demonstrează că ierarhul a colaborat cu Securitatea pentru bani şi a făcut rău prin turnătoriile sale, nu ştim dacă ceilalţi sînt vinovaţi de pactul cu diavolul. Hotărîrea CNSAS nu este suficientă, pentru că instituţia nu mai are legitimitate; a dat prea multe soluţii contradictorii şi a pierdut prea multe procese cu cei pe care i-a acuzat că au făcut poliţie politică. Însă, ierarhii care se ştiu în culpă s-ar cuveni să se căiască, să se retragă din scaun şi să facă penitenţă la o mănăstire.

Au şi neoprotestanţii turnătorii lor

Dr. Iosif Ţon, unul dintre cei mai cunoscuţi pastori neoprotestanţi, a mărturisit recent, într-o scrisoare difuzată pe Internet, că a colaborat cu Securitatea. El susţine că o mare parte a pastorilor neoprotestanţi au devenit informatori ai Securităţii, în perioada comunistă. Ţon, care a fost arestat de mai multe ori între 1970 şi 1980 şi a emigrat apoi în SUA, a fost realizatorul emisiunii duminicale pentru neoprotestanţi la Radio Europa Liberă (în anii 1982 – 1990). Pastorul susţine că, dacă s-ar cunoaşte în adevărata sa dimensiune fenomenul colaborării cu Securitatea a clericilor confesiunilor majore din România, oamenii s-ar îndepărta fatal de Biserică. Iosif Ţon crede că de aceea nu-şi mărturisesc public păcatul cei mai mulţi preoţi şi pastori.

Patriarhul Daniel spune că nu-i mason

Biroul de presă al Patriarhiei Române a respins, de curînd, acuzaţiile cele mai grave la adresa PF Daniel: că e mason şi sincretist (zis „ecumenist"). Un comunicat de presă pe tema corespondenţei dintre PF Daniel şi Eugen Chirovici, şeful unei fracţiuni masonice, se încheie cu precizarea: „Prea Fericitul Părinte Patriarh Daniel nu a făcut şi nu face parte din nici o lojă masonică din ţară sau din străinătate, nici nu împărtăşeşte altă credinţă decât credinţa Bisericii Ortodoxe". Era şi mai bine dacă această declaraţie o făcea personal, în faţa jurnaliştilor şi a camerelor de luat vederi, să-i vadă sinceritatea în ochi toţi cîrcotaşii. N-am înţeles însă de ce PF Daniel nu a făcut precizările acestea mai demult, căci zvonurile despre apartenenţa sa la masonerie, ca şi cele despre programul său de slujire/împărtăşire comună cu heterodocşii circulă de ani mulţi. Sau de ce nu a vorbit pe tema asta înainte de alegerea sa ca patriarh. PF Daniel ar putea da o mai mare greutate acestei prime declaraţii convocînd Sinodul pentru a lua o poziţie comună faţă de masonerie. Există o hotărîre de condamnare a masoneriei ca organizaţie antihristă a Sinodului BOR din anul

1937. Mai este în vigoare, au ba? Şi dacă nu, de ce? Pînă la urmă, dacă a permis condamnarea masoneriei tocmai patriarhul Miron Cristea, despre care se ştie că a fost mason de grad 33, cu atît mai mult i-ar sta bine PF Daniel Ciobotea să-şi înceapă patriarhatul cu un astfel de gest.

Sibiul cultural, dezamăgitor

Ediţia de anul acesta a Tîrgului Naţional de Carte şi Revistă Religioasă de la Sibiu (18-21 octombrie) a fost, în opinia noastră, cea mai slabă de pînă acum. În ciuda faptului că Tîrgul a beneficiat acum de un spaţiu modern şi mai generos decît altă dată, în noul corp de clădire al Bibliotecii ASTRA. Puţini cumpărători i-au trecut pragul, doar cîteva edituri au avut reprezentare la nivel de directori şi patroni, evenimentele au fost parcă mai puţine şi cu o participare anemică. Organizatorii s-au străduit, dar... Să fie vreo carenţă de mediatizare, n-am crede. Mai ales că Tîrgul a ajuns la a VIII-a ediţie, deci organizatorii au experienţă, iar manifestarea este deja de „tradiţie". Poate vremea rea să-i fi oprit pe sibieni să vină la Tîrg. Poate şi faptul că anul acesta în Sibiu au fost prea multe evenimente culturale, deh, ca într-o „capitală europeană". Să nu fie însă o scădere a interesului publicului pentru cultură, în general, şi pentru cartea creştină, în special.

Asociaţia ziariştilor şi editorilor creştini

Tot la Sibiu, în cadrul Tîrgului de Carte, a avut loc şi prima întrunire publică a membrilor Asociaţiei Ziariştilor şi Editorilor Creştini (AZEC). Înfiinţată recent, organizaţia este condusă de Răzvan Bucuroiu (directorul revistei „Lumea credinţei") şi îşi propune, între altele: „(...)să reprezinte interesele profesionale ale breslei jurnaliştilor şi editorilor creştini... Pentru membrii Asociaţiei va exista, cu timpul, asistenţă juridică grătuită, în cazul proceselor (speţe profesionale) pe care le au cu diferite persoane sau instituţii. De asemenea, va exista un newsletter periodic privind demersurile sau luările de poziţie ale AZEC în diferite situaţii".

Cad conservatorii polonezi

Conservatorii pierd puterea în Polonia. După doar doi ani de guvernare de dreapta, partidul de opoziţie Platforma Civică, condus de Donald Tusk, a cîştigat alegerile parlamentare anticipate, în dauna partidului conservator Lege şi Justiţie (PiS), plasat pe locul secund. Liberalii din Platforma Civică vor face probabil alianţă la guvernare cu Partidul Ţărănesc Tradiţional (PSL). Discursul radical anticorupţie, anticomunist, eurosceptic şi pro-familie al fraţilor gemeni Kaczynski, ca şi măsurile lor energice pentru o lustraţie tîrzie a societăţii poloneze au deranjat prea multă lume. Păcat de o aşa întorsătură de situaţie, căci Polonia chiar putea fi un exemplu şi pentru noi.

ÎPS Bartolomeu şi-a lansat *Teatrul*

Uniunea Scriitorilor din Bucureşti a găzduit, la 23 octombrie a.c., începînd cu orele 13.00, lansarea celor trei volume de *Teatru* ale scriitorului şi ierarhului Bartolomeu Valeriu Anania. În prezenţa autorului, au vorbit: criticul literar Dan C. Mihăilescu, dramaturgul Mircea Ghiţulescu şi poetul clujean Mircea Peţean, editorul integralei operei literare Valeriu Anania. Cele trei volume de *Teatru* ale scriitorului Valeriu Anania, apărute la editura Limes, din colecţia integralei operei literare, cuprind: *Mioriţa*, *Meşterul Manole*, *Steaua Zimbrului*, *Du-te vreme, vino vreme!*, *Greul Pământului*, *Hoţul de mărgăritare* şi fantezia pentru copii *Păhărelul cu nectar*. Proiectul integralei operei literare Valeriu Anania a fost iniţiat în anul 2002, de poetul clujean Mircea Peţean, directorul editurii Limes, iar până în prezent au apărut şapte volume: *Străinii din Kipukua* – roman, *Amintirile peregrinului apter* – nuvele şi povestiri, *Rotonda plopilor aprinşi* – memorii literare, *Poeme*, *Teatru* (trei volume), în prezent fiind în pregătire volumul de publicistică.

Tunurile iraniene, pe noi?

Preşedintele SUA George Bush a declarat recent că este nevoie de un scut american antirachetă în Europa pentru a-i apăra pe aliaţii Statelor Unite, inclusiv Bulgaria şi România, împotriva unor posibile atacuri ale Iranului. „Oficialii iranieni au declarat că dezvoltă rachete cu rază de acţiune de 1.900 de kilometri, putînd să-i atace pe mulţi dintre aliaţii noştri din cadrul NATO, inclusiv Grecia, România, Bulgaria şi posibil Polonia, Ungaria şi Slovacia“, a declarat liderul de la Casa Albă. Statele Unite intenţionează să amplaseze elemente ale scutului american antirachetă pe teritoriul Cehiei şi Poloniei, motivînd că acest lucru este necesar pentru a apăra Europa de posibile atacuri ale unor ţări precum Iranul şi Coreea de Nord. Acest proiect este respins cu vehemenţă de Moscova, care îl consideră o ameninţare la adresa securităţii sale. Credem însă că Iranul este mai repede o sperietoare de tip Irak, decît o primejdie reală la adresa securităţii globale. Dacă interesele americane sînt pentru vinderea de echipament militar de ultimă generaţie şi de întindere a dominaţiei SUA în lume, nici un nou război nu se va dovedi prea scump, în ciuda eşecurilor din Afganistan şi Irak.

Guvernanţii ne îmbolnăvesc

Senatul a aprobat, la mijlocul lui octombrie, o Ordonanţă de Urgenţă a Guvernului privind cultivarea şi utilizarea Organismelor Modificate Genetic (OMG) în alimentaţie. Ordonanţa a fost votată de aproape toţi senatorii, deşi în România lipsesc cu desăvîrşire studii despre efectul acestor plante asupra sănătăţii umane, iar la nivel european se înregistrează o opoziţie crescîndă faţă de OMG-uri, care s-au dovedit dăunătoare. OMG-urile sînt însă suţinute puternic de lobby-ul producătorilor americani. La nivelul României, Ministerul Mediului este cel mai mare contestatar al OMG, în timp ce Ministerul Agriculturii s-a dovedit un „suporter“ al acestora. Camera Deputaţilor poate respinge Ordonanţa.

Beatificarea a 498 de creștini uciși de comuniști

Partidul Socialist din Spania, de guvernămînt, a depus un proiect de lege care condamnă regimul generalului Franco, la 32 de ani de la moartea „dictatorului“. Iniţiativa a stîrnit nemulţumirea membrilor Partidului Popular – formaţiune care nu s-a dezis niciodată de Franco. În paralel, aparent fără vreo legătură, papa Benedict al XVI-lea a beatificat 498 de preoţi şi călugări ucişi de comunişti în timpul războiului civil din anii 1936-1939. Conform istoricilor, aproape 7.000 de clerici şi călugări spanioli au fost omorîţi de comunişti în timpul acelui conflict, soldat cu peste 500.000 de morţi din ambele tabere. Beatificarea în masă are în primul rînd valoare de argument în polemica istoriografică. Din perspectivă românească, gestul Bisericii Catolice ar putea să dea un impuls Bisericii Ortodoxe de a canoniza o parte dintre victimele comunismului. Nu sîntem pentru o canonizare la grămadă, dar există persoane a căror sfinţenie este incontestabilă şi faţă de care există evlavie populară, ca Valeriu Gafencu, Pr. Ilie Lăcătuşu, Ieromonah Daniil (Sandu Tudor).

Catedrale transformate în teatru...

Sau, mă rog, în operă. La 18 octombrie, în catedrala ortodoxă „Sf. Treime“ din Sibiu a fost organizat un concert al Operei Române. Repertoriul spectacolului a cuprins arii de Schubert, Verdi şi Ciprian Porumbescu. Este prima dată cînd într-o biserică ortodoxă se face un astfel de concert. Un precedent grav, prin care au fost încălcate vechile canoane, căci în bisericile ortodoxe nu sunt permise teatrul şi muzica instrumentală. Dar ministrul Culturii şi Cultelor, Adrian Iorgulescu, altfel, vezi bine, „om de dreapta“, cum ar veni „dus la biserică“, s-a arătat foarte încîntat.

Ca şi ÎPS Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului, care a declarat: „La sfîrşitul fiecărei melodii am fost tentaţi să aplaudăm“. Nu de mult, în catedrala ortdoxă mitropolitană din Timişoara a avut loc un alt fel de spectacol: ceremonia investirii noilor cavaleri de Malta! Cavaleri care sînt masoni sadea.

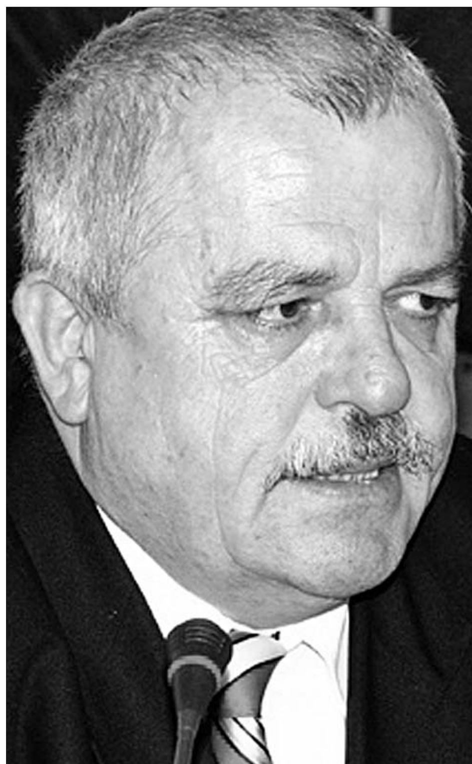
Ei, vedeţi Părinte Patriarh, de ce e cazul să luaţi poziţie faţă de masonerie?

Cât de penibili suntem

Mihail Albișteanu

Ne-am plâns ani la rând că Occidentul nu vrea să vadă la români decât lebedele pe care le-ar fi mâncat țiganii noştri la Viena, copiii brutalizați şi infectați cu SIDA din orfelinate, corupția, lichelismul şi bădărănia. Şi-am declamat că sunt exagerări menite să motiveze faptul că vesticii ne țineau departe de porțile NATO şi ale Uniunii Europene. Iată că ni s-a împlinit visul şi am devenit membri cu drepturi depline ale celor două organisme internaționale. Occidentalii încearcă să ne considere egalii lor. Ne-am îmbunătățit însă noi comportamentul? Suntem mai puțin criticați de presa europeană? Dar suntem mai puțin criticabili?

Numeroşi comentatori s-au arătat scandalizați şi şi-au rotit indignați ochii, când au văzut

Decebal Traian Remeş

imaginile cu ministrul-pălincă, prins la şmenuit alături de unul dintre predecesorii săi la cârma ministerului păioaselor şi caltaboşilor. Probabil din cauza funcției cu care „coabitaseră", cei doi şi-au închipuit că se află pe tarlaua părintească, motiv pentru care şi-au permis – vorba cuiva – să-şi ia tainul. Eu unul nu am fost nici mirat şi nici scandalizat, aşa cum nu cred că au fost mirați sau scandalizați cei mai mulți dintre concetățenii mei. Şi asta pentru că unii, puțini, nu sunt străini ei înşişi de aşa ceva, în timp ce restul ne-am obişnuit cu ideea. Poate că Uniunea Europeană mai are încă unele iluzii legate de România, dar românii simpli nu mai pot fi surprinşi de astfel de practici, tocmai pentru că se aşteaptă oricând la acestea, ca la ceva devenit, prin practică îndelungată, „normalitate". Nici măcar nu se mai enervează, ci dau resemnați din mână. Ce scoate însă din sărite este ipocrizia celor care se prefac uimiți că astfel de lucruri se întâmplă la noi. Să ne înțelegem, nu este „un caz", ci doar un element de „tradiție", care sare mai bine în ochi din mâlul pestilențial în care se scaldă societatea. Nu ne poate surprinde lipsa de caracter a politicienilor dacă suntem măcar o clipă atenți la manifestările cotidiene ale semenilor noştri (dintre care aceştia au „emanat"), cu sârg promovate şi amplificate de o massmedie inconştientă şi imbecilizantă. La ce ne putem aştepta de la cei care ascultă permanent manele, care stau cu ochii țintă în telenovele sau în emisiuni în care tot felul de zâne şi feți-frumoşi îşi oferă cu generozitatea zâmbetele ipocrite unor țopârlani încântați că sunt băgați în seamă? Într-o țară în care mojicia este la ea acasă, nu are nici un rost să ne clătinăm capetele seci întrebându-ne pe la talk-show-uri „ce va zice Europa" de cutare sau cutare ministru corupt sau să arătăm amenințător cu degetul spre presa străină, care, nu-i aşa, îi discriminează pe bieții țigani şi români care au plecat şi ei în Italia să facă un ban cinstit, dând în cap şi jefuind ce le cade la mână. Ce rost are să ne batem cu pumnul în piept, arătând că cetățenii români care procedează astfel reprezintă o mino-

Horst Koehler

ritate în masa celor plecați din țară să caute un trai mai bun în Occident? Trebuie să ieşim din mit şi să ne asumăm realitatea: avem români care au îngrozit Italia (cum zic unii - ne răzbunăm şi noi peste milenii pentru faptul că romanii ne-ar fi trimis în Dacia toți infractorii lor), avem o româncă care a asasinat în Franța un cunoscut prelat romano-catolic, iar mai nou, la Frankfurt, un alt individ de origine română a găsit de cuviință să îl agreseze pe Horst Koehler, preşedintele Germaniei. Ne mirăm că, exasperați, unii peninsulari cu nervii mai slabi i-au luat la fugă pe cetățenii noştri, sau că primarul Romei cere limitarea afluxului de imgranți români? Să ne mirăm mai bine că nu ne fugăresc şi francezii, ori britanicii şi să mulțumim Cerului că extrema-dreaptă germană pare să aibă cu totul alte preocupări decât românii certați cu legea şi cu bunul simț.

Putem recunoaşte însă că, până de curând, nimeni dintre membrii Uniunii nu a avut nimic cu noi. Pur şi simplu ăştia suntem, şi dacă vrem să fim cu adevărat respectați de europeni nu este suficient să fi devenit membri UE (ei şi-au făcut partea lor de treabă), ci trebuie să ne supunem de bună voie unui proces de exorcizare a demonilor noştri mai noi şi mai vechi – ai nesimțirii, inconştienței şi prostiei, care par să ne sufoce şi care ne fac de râs în ochii lumii civilizate.

Dar, pentru a putea face asta, trebuie să depăşim primul pas – cel mai greu poate –, acela de a ne îndrepta coloana, a ne uita în proprii noştri ochi în oglindă şi a recunoaşte că suntem penibili, atât prin faptul că ne bălăcim în mocirla grosoloniei şi a ilegalității, cât mai ales prin aceea că refuzăm să o recunoaştem.

Şarlatanismul în medicină (II)

Când Biserica prăznuieşte Schimbarea la faţă, înţelegem că lumina Taborică nu este fiinţa lui Hristos, ci slava fiinţei Sale şi că nimeni nu poate să vadă ce este Dumnezeu după fiinţă. Deci, să încetăm a crede pe ereticii vindecători ce afirmă că au o comunicare directă cu Dumnezeu, şi chiar că li se arată. Sfânta sărbătoare este un îndem la a ne schimba fiecare la faţă, a ne vindeca de patimile noastre, de a urca pe treptele duhovniciei.

Richard Constantinescu

Să avem permanent în minte cuvintele Mântuitorului, ce le adresa pe Tabor ucenicilor: „Sculaţi-vă şi nu vă temeţi“ (Matei 17, 7)! şi să nu acceptăm nici o altă învăţătură decât cea ortodoxă! Să respingem pe toţi vindecătorii ce ne propun alt model decât pe Hristos, pentru că Dumnezeu ne-a spus: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit, în Care am binevoit; pe Acesta ascultaţi-L“ (Matei 17, 5)!

La citirea Sfintei Evanghelii, în *duminica Vindecării lunaticului*, ascultăm cum un părinte, slab în credinţă, având un copil bolnav, a căzut în genunchi în faţa Mântuitorului spunându-i: „Doamne, ai milă de fiul meu, căci este lunatic, şi pătimeşte rău: de multe ori cade în foc, şi de multe ori cade în apă. L-am dus la ucenicii Tăi şi n-au putut să-l vindece.“ (Matei 17, 15-16). În faţa lui Hristos i-a acuzat pe ucenicii Lui că nu au reuşit să-i vindece copilul, dar, mai mult decât atât, a arătat o anume îndoială şi în ce priveşte puterea vindecătoare a Mântuitorului: „Dar dacă poţi face ceva, fie-ţi milă de noi şi ajută-ne“ (Marcu 9, 22). După ce Iisus a tămăduit băiatul, certând pe demon, care a ieşit din el, s-a adresat ucenicilor săi, nedumeriţi şi temători de a nu fi piedut harul ce li se dăduse („Noi de ce n-am putut să-l scoatem?“), şi le-a răspuns astfel: „Din pricina puţinei voastre credinţe. (...) dacă aţi avea credinţă cât un grăunte de muştar, aţi zice muntelui acestuia: „*Mută-te ce aici colo*, şi s-ar muta; nimic nu v-ar fi cu neputinţă.“

Oare pentru ca o dorinţă a noastră să fie îndeplinită, precum această vindecare, e suficientă numai credinţa? Este necesară în primul rând o credinţă dreaptă doctrinar, adică ce a propovăduit Hristos, apostolii şi urmaşii lor, împreună cu „rugăciune şi cu post“ (Matei 17, 21), aceste adevărate arme spirituale, care fac să alunge demonii, sau patimile, cum tâlcuiesc Sfinţii Părinţi această Evanghelie.

Celor care apelează la vindecători le-aş aminti cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur din *Omilii la Matei*: „Să nu-mi spui mie de cazurile rare când unii au scos demonii şi fără post! Chiar dacă poţi spune un caz sau două de oameni care să fi scos fără post pe demoni, îţi spun că este cu neputinţă ca un om, care trăieşte în desfătări, să izbăvească pe cineva care suferă de o astfel de boală. Pentru vindecarea unui om, care are o boală ca aceasta, este mai cu seamă nevoie de post. (...) Postul sădeşte în sufletul omului filosofie, face din om înger, doboară puterile cele netrupeşti; dar nu postul singur, ci e nevoie şi de rugăciune; şi în primul rând de rugăciune.“

Continuăm a comenta unele practici şarlatane astăzi devenite, din păcate, lege, şi o vom face dând câteva exemple ale celor mai vândute cărţi (în librăriile ieşene) din domeniul terapiilor complementare.

Dr. Stephen T. Chang, *Sistemul complet de autovindecare. Exerciţii interne*, Ed. Orfeu, 2000, carte având titlul original *Le systeme complet d'autoguérison. Les exercices taoďstes internes*,

în fapt o medicină taoistă, care este abordată şi în alte lucrări ale sale: *The Tao of balanced diet: secrets of a thin and healthly body, The Tao of sexology. The book of infinite wisdom.* Autorul, de la înălţimea *spiritualităţii* sale trimite către noi muritorii de rând o „carte scrisă ca un gest de bunăvoinţă, pentru a face cunoscută vechea înţelepciune taoistă“. Însă, într-o *notă importantă* menţionează că: „Autorul şi editura nu îşi asumă răspunderea pentru nici o pierdere sau risc care poate surveni în urma utilizării sau aplicării oricăror elemente sau tehnici descrise în această carte“. Fără comentarii. O revistă care promovează din plin *tămăduitorii*, indica unor pacienţi cu afecţiuni digestive, să practice *Exerciţiul plexului solar* (tehnică prezentă în această carte), deoarece acesta este „recomandat pentru toate bolile abdominale“!!

Dr. Aurelian Curin, *Reiki nontradiţional*, Rao, 2007. Spune autorul în prefaţă: „O parte importantă a filosofiei mele constă în a răspândi cât mai mult aceste energii vindecătoare, împărtăşindu-le oricărui cursant care îşi arată respectul faţă de maestrul care l-a instruit, faţă de informaţia complexă din punct de vedere calitativ şi cantitativ la care a avut acces, faţă de sursa de energie, dar şi faţă de fiecare fiinţă vie.“ Tuturor celor ce aţi studiat filosofia, vă recomandăm acum această carte deoarece este esenţial a cunoaşte *filosofia* lui Aurelian Curin! Şi mai mult decât atât să participaţi la *Programul de Acumulare şi Dezvoltare Spirituală* iniţiat de acest *medic-filosof*, care vă propune un tratament intensiv de refacere energetică, asezonat cu reflexoterapie, masaj energetic, repuneri osteoarticulare, tratamente energetice Reiki şi Qi Qong, iar apoi vor urma metode rapide de relaxare şi veţi practica meditaţia Vipasana!!

Stephen Chang

În Iaşi se desfăşoară, într-o sală a librăriei „Casa Cărţii“, întruniri ale unor doamne al căror hobby este vindecarea prin cristale. Acolo au participat nu demult şi doi tineri medici care mi-au spus de „puterea vindecătoare“ a pietrelor! Aceştia, după frecventarea acelui *magic spaţiu*, şi-au achiziţionat câteva pietre pe care le poartă permanent, ba mai mult, chiar le aşează pe pacienţi, atunci când îi consultă!! Sunt numeroase cărţi ce abordează problema vindecării prin roci. De pildă, Corine Kenner, *Cristaloterapie pentru începători. Ghid de folosire a cristalelor pentru vindecare şi energie*, Polirom, 2006. Oferim un exemplu: „Orice suferinţă ai avea sau orice ţel doreşti să atingi, ţi se poate recomanda un cristal care să te vindece de toate bolile sau să-ţi aducă noroc.“

Altă carte apreciată azi: Antonia Mareş, *Magia pietrelor preţioase*, Ed. Cartea de Buzunar, Bucureşti. Autoarea, cristaloterapeut, oferă soluţii diverselor boli. Exemplificăm cu rubinul: „dăruieşte o forţă fizică ieşită din comun, alungă oboseala şi lenea. Toţi cei care suferă de astenie trebuie să poarte rubin. (...) prin forţa lui, rubinul este de ajutor depersivilor şi pesimiştilor.“ În curând vom asista şi la schimbarea destinaţiei pietrei spumoase, astfel că în pieţe alături de piepteni, oacheşele vor vinde şi pietre tămăduitoare!

O carte despre care se spune într-o prezentare că este „un adevărat concentrat apologetic“, *Parapsihologia şi terapiile neconvenţionale*, Ed. Niculescu, 2006, autor Liviu Andronovici, ne oferă „completarea, corectarea, refacerea şi vindecarea corpurilor energetice“! Împătimit al studiilor parapsihologiei, cum mai este descris, inginerul Liviu Andronovici se întreabă: „De ce este respins

un bioterapeut sau, altfel spus, un bioenergoterapeut? Simplu. Atât medicii, cât şi preoţii înţeleg expresiile, dar nu vor să accepte capacitatea omului de a vedea mai departe de lungul nasului, pentru că nu cunosc fizică. (...) Dacă preoţii nu studiază această disciplină în facultate, medicii nu au nici o scuză." Nici o scuză nu are nici cel căruia i-ar sta mai bine să organizeze şi să conducă procese tehnologice într-o întreprindere decât a oferi explicaţii ale originii bolilor precum cancerul: „consecinţă a manifestării unor moşteniri karmice" şi a propune o „refacere a echilibrului energetic prin încărcare cu lumină." Nici o scuză nu are nici când face aprecieri cu privire la unele taine ale bisericii: „Un rol de primă importanţă în soluţionarea acestei probleme grave îl are slujba de maslu, prin care organismul poate fi purificat din punct de vedere energetic şi, deci, poate lupta pentru refacerea ţesuturilor în plan fizic." Sfântul Maslu este o taină, nicidecum ce susţine autorul, care, prin rugăciunile preoţilor şi prin ungerea trupului cu untdelemn sfinţit, împărtăşeste harul lui Dumnezeu pentru vindecarea bolilor trupeşti şi sufleteşti, pentru iertarea păcatelor şi pentru întărirea sufletului. Urmarea Sfântului Maslu este vindecarea de bolile sufleteşti şi trupeşti, iar „rugăciunea credinţei îl va mântui pe bolnav" (Iacob, 5, 15).

Psihoterapeutul clarvăzător Doreen Virtue, ne oferă *Vindecarea cu îngeri* (Ed. Adevăr Divin, Braşov, 2007), lucrare de inspiraţie divină, cum e considerată, deoarece autorul „comunică cu divinitatea"!! După ce ne-a arătat *Cele şapte Căi pentru Pace*, ne-a învăţat cum să practicăm *Purificarea chakrelor* şi ne-a iniţiat în *Călăuzirea divină*, asistăm prin această lucrare la un adevărat *Angel Training Program*! Ne asigură dintru început că „Nu există limite ale puterilor vindecătoare a îngerilor. Ei ne pot ajuta să ne vindecăm relaţiile, problemele din carieră, problemele financiare sau locative şi toate celelalte provocări care ne tulbură." Această carte ne face să ne amintim de ereticul Constantin Dogaru, din Tecuci, iniţiatorul sectei „Biserica Ortodoxă Secretă", care, în cărţile sale, descrie îngeri superspecialişti, supersavanţi şi superevoluaţi, precum îngerul Scortiusm care este specialist în supraenergetica simţurilor, ce are 24 de raze extrem de secrete cu care lucrează în condiţii deosebite!

Dacă aceste cărţi sunt cumpărate de persoane care nu au cunoştinţe de medicină, sau caută vindecarea prin alte căi, ce putem crede despre universitari precum o doamnă profesor de la Facultatea de Psihologie din Iaşi, care şi-a achiziţionat toate lucrările privitoare la paranormal şi magie neagră dintr-o librărie, considerându-le extrem de utile?! Se întreabă oare în van, studenţii psihologi, de ce nu li se mai vorbeşte despre suflet? Se continuă „tradiţia" *psihologiei fără suflet* lansată în sec. al XIX-lea!

Teodor M. Popescu, „mare sacerdot nehirotonit al Bisericii noastre“

Cristian Ivănuță

Profesorul de teologie Teodor M. Popescu, „mare sacerdot nehirotonit al Bisericii noastre“ – după cum spunea despre acesta vrednicul de pomenire Patriarh Teoctist –, a marcat, prin activitatea sa de la catedra Facultații de Teologie din București, generații de studenți din perioada interbelică, mulți devenind preoți, iar unii ierarhi ai Bisericii noastre (Patriarhul Teoctist, Î.P.S. Mitropolit Bartolomeu Anania). A fost un important istoric al creștinismului, dublat de un bun patrolog. Format la Școala germană, i-a învățat pe studenți rigoarea în folosirea uriașei colecții patristice Migne.

În anul 1959, a fost arestat și aruncat în închisoare de regimul comunist aflat la putere. Un episod al acestei etape din viața lui Teodor M. Popescu este descris în „Cuvânt despre autor“, apărut în Biserica și Cultura, sub semnătura Î.P.S. Bartolomeu Anania. În anul 1962, în închisoarea de la Aiud, profesorul Popescu trimite un semnal Morse Părintelui Anania, aflat la aceeași închisoare, prin care îi transmitea urarea „La Mulți Ani!“, cu ocazia zilei onomastice. Apoi, emoționat, cu ochii umezi, Părintele Anania îi mulțumește pentru urare, bineînțeles tot în alfabetul Morse. Astfel, după ani dascălul își aduce aminte de fostul său student și asistent la catedra pe care o conducea.

În cursurile și studiile sale profesorul de teologie a căutat să stabilească relațiile dintre Biserică și Cultură de-a lungul secolelor, pledând pentru o reciprocitate a relațiilor dintre ele realizată prin completare, îmbogățire și împreună-slujire a lui Dumnezeu și a omului.Unul dintre studiile publicate de profesor în 1936 ni se pare semnificativ pentru a înțelege concepția lui Tudor M. Popescu referitoare la problema raporturilor dintre Biserică și Cultură intitulat chiar *Biserica și Cultura.*

E clar că ambele slujesc omul, dar cu mijloace și scopuri diferite. Din acest punct de vedere, potrivit lui Teodor M. Popescu există chiar un raport de opoziție între cele două. Religia creștină în primul rând, nu are scopuri culturale. „Religia îl leagă pe om de Dumnezeu și îl orientează către El. Scopul său nu se limitează la lumea aceasta. Țelul suprem al creștinului este, deci, să trăiască fericit în veșnicie“. Cultura, în schimb, are alte scopuri legate de viața omului „limitată și închinată nevoilor și aspirațiilor sale de stăpân al pământului“. Iată de ce cultura se deosebește de religie atât prin „geneză cât și prin motivație și scop“. Plecând de aici autorul ajunge să considere că între cultură și creștinism a fost și mai există

Teodor M. Popescu, la Atena, în 1922

şi astăzi un „conflict de principii şi tendinţe opuse“. Ceea ce e mai grav este că odată cu epoca modernă, mai cu seamă în aria occidentală a Europei, atât viaţa religioasă, cât şi cultura au intrat în criză.

Teodor M. Popescu recunoaşte rolul ştiinţei şi tehnicii în sporirea bunăstării materiale a omului dar apreciază că viaţa, cu toate că devine mai complexă, nu înseamnă că este şi mai bună. Un om realizat din punct de vedere material este, de cele mai multe ori, mort spiritual. Aici intervine Biserica, care trebuie să oprească decăderea culturii prin misiunea sa religioasă.

O religie, în cazul nostru cea creştină, nu este numai legătura omului cu Dumnezeu, ci „şi o concepţie şi o normă de viaţă fiind un răspuns la marile probleme ale existenţei şi ale vieţii“. Din aceste considerente creştinismul reprezintă o „religie culturală prin excelenţă“. Poate că cel mai frumos şi mai măreţ ideal cultural a fost propus omenirii de religia creştină şi exprimat în cuvintele Mântuitorului: „Fiţi dar, voi desăvârşiţi, precum Tatăl vostru Cel ceresc este“. Pe de o parte, Biserica, prin scopul său final – mântuirea oamenilor prin intrarea în Împărăţia lui Dumnezeu – este în opoziţie cu scopul propus de cultură, iar pe de altă parte, această Împărăţie se poate afla deja în oamenii dăruiţi cu sufletul lor Domnului încă din această lume. Iată că scopul culturii devine mai înalt şi se întâlneşte cu scopul Bisericii, formând un tot armonios. Pentru profesorul universitar Evanghelia nu poate să fie decât sufletul culturii, numai în acest fel cultura „devenind cu adevărat superioară, armonioasă, binefăcătoare“.

În continuare autorul acestui studiu analizează raporturile care s-au stabilit de la începuturile creştinismului între Biserică şi cultură. Biserica se naşte, într-adevăr, în epoca unei „culturi înfloritoare, dar vicioase, într-o lume aflată în descompunere morală şi socială“. Biserica „nu a negat direct instituţiile acestei lumi“, dar le-a purificat prin trimiterea la modelul hristic de viaţă şi al sfinţilor Bisericii, prin „ideea filiaţiei dumnezeieşti a omenirii şi a destinului veşnic al sufletului“. Cultura aceasta vicioasă care consideră creştinismul ca fiind duşmanul numărul unu, a fost salvată de la decădere şi înalţată la adevărata sa valoare de către creştinism. „Astfel, că «duşmanul» culturii devine salvatorul culturii“. Cultura greco-romană a fost transmisă de către Biserică epocii medievale, şi mai departe, lumii moderne, deţinând o moştenire creştină considerabilă, dar anumite evenimente – cum ar fi Renaşterea şi Umanismul, revoluţiile, descoperirile şi progresul general al ştiinţei – „au contribuit la slăbirea elementului său religios şi al simţului moral“. Din nou, ca şi la începuturile sale, Biserica se vede marginalizată. Revoluţiile confiscă multe din ideile creştine, prezentându-le ca fiind creaţii proprii. Sarcina Bisericii devine astfel şi mai grea,

aceasta urmărind „să creştineze mai bine cultura decât a făcut-o în Evul Mediu".

Şi iarăşi Biserica va trebui să uzeze de „arma" sa de bază: Cuvântul lui Dumnezeu exprimat prin „forța morală a religiei, legea mântuitoare a lui Hristos, spiritul şi virtuțile Evangheliei, moravurile şi instituțiile ceştine". Prin aceasta nu trebuie să înțelegem că Biserica vrea să „creeze o cultură nouă, ci de a o îmbunătăți pe cea existentă". Căci pentru oamenii de astăzi cultura modernă este tot ce au mai sfânt, este „marea comoară ce şi-au adunat-o pe pământ" şi au uitat de comoara ce trebuie să şi-o strângă în ceruri. Biserica nu este interesată „ de formele culturii ci de duhul şi sensul acesteia".

Asaltată de „experiența înspăimântătoare a comunismului, de noul barbarism şi păgânism" Biserica şi cultura pentru a se salva trebuie să colaboreze şi să se ajute reciproc. Nu e locul aici să insistăm asupra evenimentelor care au dus la instaurarea comunismului în Europa, să arătăm cât a reuşit Biserica să se opună, sau dacă a realizat o alianță cu cultura. Drumul culturii prin istorie este sinuos, cu urcuşuri şi coborâşuri, spre deosebire de cel al Bisericii care a mers şi merge în continuare pe drumul cel strâmt dar sigur către Hristos şi mântuire. Rătăcirile culturii de pe acest drum au culminat în epoca modernă printr-un „nou turn Babel", ca o nouă sfidare la adresa lui Dumnezeu". Soluția propusă de Biserică: „ readucerea culturii către Dumnezeu şi salvarea acesteia în corabia sa pentru a ajunge la limanul mântuirii".

Cât despre Biserica Ortodoxă, profesorul Teodor M. Popescu arată că îşi „merită pe deplin numele de maică a popoarelor ortodoxe şi a culturii acestora". Cultura medievală a fost în mare parte creată de Biserică şi de monahism, cel puțin până în secolul al XIX- lea. Este cea mai conservatoare Biserică, dar şi cea mai activă în a înnobila cultura şi sufletul omului, ținând cont de faptul că Hristos a fost, este şi va fi acelaşi. Cel vechi de zile este mereu prezent în lume pentru a-i ridica pe cei de aici dincolo şi a eterniza existența umană prin veşnicia Sa.

Şi prin alte studii publicate, profesorul Teodor Popescu a militat pentru o apropiere între Biserică şi cultură. Am aminti aici studiile: *Istoria creştinismului ca istorie a culturii*, publicat în 1927; *Rolul istoriei în întelegerea creştinismului*, 1927; *Primii dascali creştini*, 1932; *Necesitatea studiilor istorice şi patristice în Biserica Ortodoxă*, 1941.

Asemenea lui Hristos care s-a coborât în lume pentru a o ridica din mediul cultural decăzut la înălțimea duhovnicească a Împărăției Sale şi Biserica, ca instituție ce-i urmează mereu Mântuitorului, este chemată să ridice cultura din descompunere nu prin adaptarea sa la cultura decăzută, ci printr-un efort al culturii de a se îndumnezei, susținut şi de acele segmente creştine ale societății, de oamenii ce trăiesc o viață în Dumnezeu. Numai în acest fel Biserica poate da dovadă că misiunea sa în lume a fost realizată.

Teodor M. Popescu – repere biografice

- *Născut la 9 iunie 1893, din părinți agricultori, în satul Boteni, comuna Conțeşti, județul Dâmbovița.*
- *1905-1913 – urmează Seminarul Central din Bucureşti.*
- *Între 1916-1917 – absolvă Şcoala Militară de Infanterie din Botoşani şi devine sublocotenent, iar între 1917-1918 a fost pe front în timpul Războiului de Reîntregire.*
- *1919 – obține licența în Teologie.*
- *1922 – devine doctor în Teologie, la Atena.*
- *1927 – 1959 – profesor la Facultatea de Teologie din Bucureşti, fiind şi decan între 6 septembrie 1942 şi 14 octombrie 1944.*
- *După anul 1950, este supravegheat şi interogat frecvent de Securitate.*
- *În noaptea de 4/5 martie 1959 este arestat, anchetat sub tortură şi, după o lună, trimis în judecată sub acuzațiile de „acțiune intensă contra clasei muncitoare şi a mişcării revoluționare, duşman al poporului", sprijinirea fascismului, legionarism etc.*
- *Procesul s-a desfăşurat în cîteva ore, la 2 iunie 1959, la Bucureşti, profesorul Teodor M. Popescu fiind condamnat la 15 ani de temniță grea.*
- *La 15 ianuarie 1963, profesorul Teodor M. Popescu este eliberat din penitenciarul Aiud, în urma decretului de grațiere colectivă.*
- *De la 1 aprilie 1965, fără recunoaşterea Departamentului Cultelor, va fi angajat ca inspector în Administrația Patriarhală.*

Teodor M. Popescu, în documentele Securității

Adrian Nicolae Petcu

Primele mențiuni documentare prin care se arată că profesorul Teodor M. Popescu era urmărit de poliția politică comunistă le avem din anul 1946. Astfel, la 30 ianuarie 1946 Direcția Generală a Poliției „dispunea să se cerceteze antecedentele și activitatea politică actuală a numitului Popescu Teodor, profesor la Facultatea de Teologie București". În urma investigațiilor a rezultat că acesta „nu este înscris și nu face parte din nici o organizație politică. Este cunoscut din colegi și elevi ca un om pașnic și devotat al cultului ortodox. Căutat la fișele siguranței, acestei prefecturi, susnumitul nu este cunoscut. Actualmente este președintele provizoriu al asociației «Altarele Neamului», asociație cultural-religioasă cu sediul în Str. Speranței, nr. 6"[1].

Pe profesor îl găsim în documentele poliției politice doi ani mai târziu, în contextul verificărilor pe care Siguranța comunistă le efectua asupra potențialilor „dușmani ai poporului". În circumstanțele în care societatea românească cunoștea transformări politico-economice profunde, cu repercusiuni negative asupra mediilor cultural-teologice, profesorii de la Facultatea de Teologie erau căutați în trecutul lor. Într-un referat, din 2 iunie 1948, întocmit de fosta Siguranță, se arătau datele personale, pe scurt, cariera de profesor; relațiile cu studenții, inclusiv cu cei legionari; despre broșura „De la Nero la Stalin"; vizita la Vinița; neapartenența sa politică, despre care se spunea: „Nu a fost înscris încă în nici o organizație politică, sub nici o formă și nici nu a deținut vreo funcție cu caracter politic. Este total dezinteresat de orice acțiune politică preocupându-se numai de activitatea profesorală, fiind cotat ca unul dintre cei mai bine pregătiți profesori de teologie. Sever cu studenții, însă corect". Despre activitatea sa de profesor și relațiile cu legionarii se arăta: „Sub regimul legionar a fost în repetate rânduri amenințat, în scris și verbal cu bătaia. Presa legionară a dus o campanie violentă contra sa, fiind singurul profesor care în timpul grevelor legionare și-a continuat cursurile, chiar atunci când i s-au aruncat în sală fiole cu diferite gaze"[2].

Într-o altă notă, alcătuită de aceeași Siguranță și datată 25 iunie 1948, se găsesc aceleași informații, dar și una legată de vizita profesorului bulgar Ștefan Tzankov din anul 1943, care ținuse o conferință cu caracter strict teologic[3].

Începând cu anul 1949, profesorul va fi prezentat în documentele Securității cu o biografie mult schimbată, deformată în scopul conturării imaginii unui teolog legionar, fascist, ca unul care a activat împotriva mișcării comuniste și a regimului din URSS. Pentru început, la 3 februarie 1949, sursa „M. Stănescu" informa Securitatea că lucrarea „De la Nero la Stalin", a profesorului Popescu, „cunoscută prin caracterul ei calomniator la adresa comunismului și a generalissimului Stalin", nu figurează în volumul „Publicațiuni interzise", scoasă de Ministerul Informațiilor[4].

De acum, profesorul Popescu este prezent în documentele Securității ca „ostil regimului nostru democrat, evidențiindu-se prin diferite articole cu caracter mistic și insultător la adresa URSS", mai ales că „predă cursuri de catehizare preoților din institutul de îndrumări preoțești din București" [sic!]. Cu această ocazie, este adusă în atenția urmării informative articolul „Anticreștinismul comunist", din 1942, al cărui conținut „aduce

[1] ACNSAS, fond Informativ, dosar 706, vol. 1, f. 70.

[2] Ibidem, vol. 3, f. 14-15, 18-18v.

[3] Ibidem, f. 7-8. Într-o informație preluată de Siguranța comunistă din arhiva SSI, se spune despre profesorul Teodor M. Popescu „foarte bun profesor de științe și foarte bun pedagog. A prigonit pe studenții legionarii, dar se pare că totuși ar accepta mișcarea" (Ibidem).

[4] Ibidem, f. 16.

injurii URSS“[5]. Această ultimă lucrare avea să fie semnalată în mod constant de rețeaua informativă a Securității, ca ceva incriminator la adresa profesorului Popescu[6].

Pentru trecutul său publicistic „calomniator“ la adresa regimului comunist din Rusia, Securitatea a intensificat urmărirea împotriva lui Teodor M. Popescu, mai ales că era unul dintre profesorii care susțineau prelegerile de la cursurile de îndrumări misionare şi care ar fi putut propaga „idei duşmănoase“ preoților care participau la aceste sesiuni organizate de Patriarhia Română[7]. Prin urmare, într-o notă furnizată Securității de sursa „V. Haralambie“, la 7 septembrie 1949, profesorul figurează ca unul care a intrat în Facultatea de Teologie cu sprijinul „vechilor liberali“, profesori, Dragomir Demetrescu şi Badea Cireşeanu, cât şi al „actualilor liberali“, Petre Vintilescu, Dumitru Boroianu şi Ion Gh. Coman. În aceeaşi notă era arătat ca un profund anticomunist prin publicistica din timpul războiului, dar şi prin participarea, împreună cu Visarion Puiu şi Nichifor Crainic, la dezgroparea gropilor comune de la Vinița, trimis fiind de Ion Antonescu. Totodată, era prezentat ca un „expert al problemei catolicismului şi însărcinat să alcătuiască un studiu pentru conferința ortodoxă de la Moscova, din iulie 1948“[8].

După 1949, profesorul Teodor M. Popescu nu mai apare aşa mult în documentele pe care le-am putut consulta până în momentul de față. Excepție face la 15 iulie 1952, când figurează într-o notă informativă dată de sursa „Costică“, cu câteva afirmații privitoare la profesorul Nicolae Mladin, ca preferat al patriarhului Justinian Marina şi posibil rector al Institutului Teologic din Bucureşti şi episcop-vicar patriarhal[9]. De altfel, se pare că profesorului Popescu nu i s-a deschis dosar de urmărire informativă, ci era doar urmărit, ca şi ceilalți profesori, în cadrul dosarului de obiectiv „Institutul Teologic din Bucureşti“.

În 1953, profesorul este prezentat într-o notă din 16 februarie de către informatorul „Marcu“, care nu ezita să afirme că acesta avusese „grave conflicte cu unii legionari“; că „a luat atitudine din 1934-1935, atitudine categorică împotriva mişcării legionare, eliminând studenți legionari, neadmițându-i la examene, susținând înlăturarea din facultate a profesorului Grigore Cristescu pe motive de legionarism“; că „a avut conflicte şi cu Nichifor Crainic, dar mai puțin acute şi cu mai puțin răsunet“. În acelaşi document, profesorul era caracterizat astfel: „Tipul seminaristului format în faza stăpânirii bisericeşti şi a celei politice burgheze, Teodor Popescu a rămas şi acum acelaşi seminarist timorat şi servil ca un cadet de odinioară. De pe această poziție a combătut legionarismul şi în genere fascismul, până în timpul războiului, adică de pe poziția unui devotat serv al patriarhilor şi al partidelor istorice. În timpul războiului a devenit fascist, din aceeaşi teamă de stăpânirea Antoneştilor care tăiau şi spânzurau de acord cu istoricii“. În noul regim politic al României, profesorul „a avut şi continuă să aibă atitudine de rezervă ostilă față de regim pe care şi-o motivează cu teama de a nu fi descalificat ca teolog. În afară de chestiunile anticatolice nu a scris nimic în legătură cu problemele de actualitate şi a refuzat acest lucru încurajat, ca şi Stăniloae, de atitudinea patriarhului față de el: «Nu-mi cere patriarhul nu scriu. El este şeful meu». Face parte din grupul «teologilor bisericii» cu profesorii Stăniloae, N. Chițescu, Justin Moisescu, Ioan Pulpea [Rămureanu, mai târziu], lector, Mihai Bulacu, fost profesor, Ion Coman, profesor şi alții. Nu duce şi nici nu-i capabil să ducă sau să participe la vreo acțiune potrivnică regimului“[10].

5 Ibidem, f. 13.

6 Ibidem, f. 2, 10 (notă din 11 septembrie 1949).

7 Ibidem, f. 1. Profesorul Teodor M. Popescu a făcut parte şi din comisiile de examinare a preoților cursişti de la aceste cursuri de îndrumări, după cum aflăm din însemnările lui Dudu Velicu, *Biserica Ortodoxă în anii regimului comunist. Însemnări zilnice*, vol. 2 (1948-1959), ed. îngr. de Alina Tudor-Pavelescu şi Şerban Marin, Bucureşti, 2005, p. 151.

8 ACNSAS, fond Informativ, dosar 706, vol. 3, f. 11.

9 Ibidem, vol. 1, f. 111. Tot aici, Mladin este amintit ca un fost candidat la scaunul episcopal de la Oradea, prin sprijinul mitropolitului Nicolae Bălan (Ibidem).

10 Ibidem, f. 109-110. În însemnările lui Dudu Velicu, de asemenea, constatăm că profesorul Teodor M. Popescu era preferat şi de încredere, alături de Dumitru Stăniloae, la examinarea preoților cursişti de la cursurile de îndrumări misionare (Dudu Velicu, loc. cit.).

În aceeaşi ordine de idei se înscria şi informatorul „Z. Pană“, care la 29 octombrie 1953 susținea că profesorul Popescu „nu a făcut niciodată politică militantă, n-a fost înscris în nici un partid politic“, iar atunci când Petre Vintilescu i-a propus, după 1945, să se înscrie în Frontul Plugarilor, „a refuzat, însă cu înverşunare sub motivul că nu vrea să se abată de la linia lui de a nu face politică“[11].

Chiar dacă după 1953 mai apar la dosar câteva documente despre reacțiile anticomuniste ale profesorului Popescu, urmărirea Securității se acutizează din anul 1958, atunci când o serie de agenți, precum „Nicolau“, „Slavu Marin“, „Costică“ şi „Z. Pană“, din mediul Institutului Teologic Bucureşti, furnizează mai multe note informative, unele chiar denigratoare. De altfel, se pare că acum ofițerul de Securitate alcătuieşte un dosar împotriva profesorului, cu documente anterioare şi din notele informative furnizate de agenții special dirijați.

Pentru început, ofițerul care se ocupa de cazul profesorului Teodor M. Popescu, căpitan Dobreanu M., a făcut o serie de cercetări în arhivele fostelor servicii secrete, unde a extras date deja cunoscute prin documentele anterioare şi nu chiar atât de incriminatorii[12]. În aceeaşi direcție, dar şi pentru dovezi palpabile, la ordinul superiorilor, ofițerul de Securitate, a trecut la marşrutizarea informatorilor din cadrul Institutului. Începând cu 31 ianuarie 1958, agenții Securității accentuau în notele informative participarea profesorului la „înscenarea de la Vinița“ şi publicarea materialului „De la Nero la Stalin“[13]. Mai mult decât atât, la 17 mai 1958, şeful Serviciului IV-Culte din Direcția I-Informații Interne, din cadrul Securității Statului, maior D. C. Sican, ordona ca să se strângă „materialele care privesc pe profesorul Popescu T. şi patriarh“ şi, totodată, era marşrutizat agentul „Z. Pană“[14]. Ceea ce însemna, că, astfel, se trecea în linie dreaptă la condamnarea profesorului Popescu, în contextul conflictului dintre patriarhul Justinian Marina şi puterea politică. Mai exact, în situația în care statul dorea cu orice preț să rezolve „chestiunea monahală“, fără a ține cont de propunerile patriarhului şi se juca ultima carte în problema „regenerării ierarhiei“, atunci toți protejații acestuia din urmă trebuia să cadă, cum era cazul, de exemplu, al profesorilor Teodor M. Popescu şi Dumitru Stăniloae.

Safta M. Popescu, mama teologului

Din august 1958, notele informative împotriva profesorului Popescu apar din ce în ce mai multe. Profesori din institut, informatori ai Securității, sunt dirijați să urmărească şi să dea note informative cât mai cuprinzătoare şi incriminatoare împotriva lui Teodor M. Popescu. Este cazul agentului „Costică“[15], care, la 16 august, nu ezita să-i arate lt. maj. Bărdeanu Constantin că profesorul Popescu a fost în legături cu Nichifor Crainic

[11] Ibidem, f. 105.

[12] Ibidem, f. 68-71.

[13] Ibidem, f. 90.

[14] Ibidem, f. 89.

[15] Acesta era preotul profesor Grigore Cristescu, de la biserica Pitar Moş din Bucureşti. Născut la 24 aprilie 1895, în Craiova, profesor la Academia Teologică din Sibiu (1924), apoi la Facultatea de Teologie din Bucureşti (1929) a scris mult şi era considerat „o inteligență sclipitoare, predicator de înaltă clasă, dar puțin statornic în atitudini mari“. S-a angrenat în curentul politic legionar, pentru care după 1938 va cunoaşte lagărul de la Miercurea Ciuc, fiind chiar implicat în procesul fruntaşilor legionari din aprilie-mai 1938. Nu va fi judecat, deoarece îşi va cere iertare față de monarhul Carol al II-lea, scriindu-i chiar şi o carte de omagiu: „În genunchi la picioarele tronului“. (ACNSAS, fond Informativ, dosar 709, vol. 2, f. 96; M. Păcurariu, *Cărturari sibieni de altădată,* Cluj Napoca, Editura Dacia, 2002, p. 548-552).

şi Petre Vintilescu, că a scris „De la Nero la Stalin", că a vizitat Vinița, „ca să consulte avariile săvârşite de sovietici" şi că a rămas la catedră datorită patriarhului Justinian Marina[16]. În aceeaşi ordine de idei, informatorul „Slavu Marin"[17], arăta la 9 octombrie 1958, că profesorul Popescu a scris „cel mai violent atac calomnios împotriva Uniunii Sovietice", că „păstrează legături cu mulți reacționari, îndeosebi din rândurile clerului şi ale foştilor profesori universitari" şi că locuieşte cu Haralambie Cojocaru, cumnat, care în perioada interbelică „a scris des articole provocatoare de dreapta"[18].

La 28 august, acelaşi agent, arăta că profesorul Popescu a inițiat o colectă între membrii corpului didactic, pentru ajutorarea financiară a profesorului Ion Gh. Savin[19], în anul 1954, care abia ieşise din temnița Sighetului, contribuind astfel la ajutorarea unui „duşman al poporului"[20].

În scopul cunoaşterii cât mai bine a profesorului Popescu, în noiembrie 1958, ofițerii de Securitate îl vor verifica chiar şi la domiciliu, prin vecini, însă fără a obține rezultatele dorite[21]. Verificări s-au făcut şi la cartoteca arhivei MAI, la 15 noiembrie 1958, la ordinul căpitanului Cristea Ioan, pentru a vedea „dacă apare în evidența rețelei informative a organelor MAI", în scopul „recrutării". Însă, răspunsul, datat 28 ianuarie 1959, a fost negativ[22].

Apărea astfel varianta recrutării ca informator al Securității, în schimbul „iertării" de puşcăria cu care era amenințat profesorul Teodor M. Popescu. Ceea ce i s-a şi propus, se pare, după cum găsim menționat în biografia manuscrisă. De altfel, această variantă apare ca temă de lucru în alte două documente din dosarul de urmărire, şi anume la nota dată de „Costică", din 16 august 1958, unde la nota biroului se precizează: „Materialul a fost cerut cu scopul de a completa studiul asupra acestuia, în vederea recrutării lui ca agent în problema ortodoxă şi Institutul Teologic Bucureşti", apoi la nota lui „Slavu Marin", din 9 octombrie 1958, unde se arăta că „Popescu Tudor este în studiu pentru a fi recrutat. Se vor studia toate materialele despre el şi se vor face propuneri", semnat, căpitan Cristea Ioan[23].

16 ACNSAS, fond Informativ, dosar 706, vol. 1, f. 86-88.

17 Acesta este diaconul profesor Nicolae Nicolaescu, n. 6 noiembrie 1910, com. Dozeşti, jud. Vâlcea; doctor în Teologie, asistent la catedra de Noul Testament la Teologie Bucureşti (1938-1947), apoi profesor şi decan la Teologie Suceava (1947-1948), iar din noiembrie 1948, profesor la Bucureşti, apoi rector al Institutului Teologic din Capitală (1 ianuarie 1949-1 septembrie 1950) şi prorector, de la 1 septembrie 1952. A fost secretar-general al Ministerului Cultelor în guvernul Petru Groza (6 martie-12 august 1945), membru în Consiliul consultativ al fostului Minister al Propagandei (1945), asesor popular ales pentru Tribunalul Suceava (1948). Nicolaescu a fost cosemnatar al celui dintâi apel pentru orientarea clerului de mir spre organizațiile de masă cu caracter „democrat" (a se citi *comunist*), fost secretar general al grupării preoților democrați în 1945, fost secretar general al Secției religioase ARLUS din Capitală (1945), fost preşedinte al preoților democrați din fostul jud. Suceava (1947-1948), apoi preşedintele Comitetului de luptă pentru pace al salariaților din Administrația Patriarhală. (ANIC, fond Dudu Velicu, dosar 303, f. 154-158; Mircea Păcurariu, *Dicționarul Teologilor Români*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2002, p. 338).

18 ACNSAS, fond Informativ, dosar 706, vol. 1, f. 83.

19 Ion Gh. Savin, n. 18 decembrie 1885, în Jorăşti, jud. Galați, a urmat Facultatea de Teologie din Bucureşti (1905-1909) şi studii de specializare la Berlin şi Heidelberg, în 1915, cu doctorat în Filozofie. A participat la războiul de Reîntregire cu gradul de sublocotenent; fost profesor de Limba română şi Limba germană la Liceul din Bolgrad (1918-1920), apoi inspector general în Ministerul Cultelor şi Artelor (1920-1927), în 1937, a fost numit subsecretar de stat la Culte şi Arte. Între 1927-1941, a fost profesor de Filosofia Religiei şi Apologetică la Facultatea de Teologie din Chişinău, apoi, între 1941-1947, la cea din Bucureşti, unde a ieşit la pensie. In noaptea de 5/6 mai 1950 este reținut de organele Securității şi trimis în închisoarea elitelor politice de la Sighet, pentru vina de a fi fost subsecretar de stat în 1937. La 1 august 1951 i se stabileşte o „detenție administrativă" de 36 de luni, pentru ca la 9 decembrie 1953 să mai primească 60 de luni (până la 1 august 1958). Multă vreme a fost „deținut administrativ" în mod ilegal, deoarece mandatul de arestare i se eliberează abia la 1 septembrie 1954. Totuşi, pe fondul eliberărilor din 1955, la 5 iulie profesorul Savin iese din închisoare. Conform unei sinteze întocmite de Securitate la 21 aprilie 1959, profesorul Savin era „urmărit în acțiune informativă" (AMJDIM, fond Penal, dosar 11.037, vol. 1, f. 1v-3, 67, 72v-73, 79, 82; M. Păcurariu, *Dicționarul Teologilor Români*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2002, p. 427.

20 ACNSAS, fond Informativ, dosar 706, vol. 1, f. 84-85.

21 Ibidem, f. 61, 62.

22 Ibidem, f. 63, 66.

23 ACNSAS, fond Informativ, dosar 706, vol. 1, f. 83, 88.

Pentru punerea la punct a planului de recrutare a profesorului Popescu, la 12 ianuarie 1959, Securitatea va dispune trimiterea dosarului de urmărire informativă la Direcția Anchete Penale. În răspunsul primit la 16 ianuarie, se preciza că acesta poate fi încadrat la infracțiunea de „activitate intensă contra clasei muncitoare“, prevăzută şi pedepsită de articolul 193, alineatul 4 din Codul Penal[24].

Ancheta penală și detenția

În urma unei anchete din ianuarie 1959, profesorul Teodor M. Popescu va refuza oferta Securității de a ajunge informator şi de a scăpa de puşcăria cu care era amenințat. Față de acest refuz, la 3 februarie 1959, căpitanul Cristea Ioan, din Serviciul Culte, Direcția de Informații Interne a Securității Statului, propunea arestarea şi anchetarea profesorului Popescu, pentru următoarele acuzații: 1. colaborarea cu legionarii; 2. propaganda prin scris împotriva Uniunii Sovietice şi clasei muncitoare; 3. misticism, adică intensificarea manifestărilor religioase prin scris – publicarea în reviste şi răspândirea de meditații şi prelegerile ținute preoților şi studenților de la cursurile de îndrumări misionare şi Institut şi 4. ajutorul dat unor foşti condamnați ai regimului democrat-popular şi chiar încurajarea acestor manifestări cu sprijinul „unor elemente reacționare din institut“[25].

Tot aici trebuie subliniat sprijinul pe care l-au dat unii teologi în anchetarea şi condamnarea profesorului Popescu. În februarie 1959, preotul profesor Orest Bucevschi reproducea pasaje incriminatorii din „Anticreştinismul comunist“[26], iar Gheorghe Moisescu scotea în evidență fragmente din „Masacrul bolşevic de la Winnitza văzut de delegațiile bisericeşti străine“, cu descrierea impactului pe care le-au avut în rândurile clericilor din acea vreme: „Impresia pe care au produs-o cele două articole ale profesorului Teodor M. Popescu în sânul preoțimii, a fost uluitoare. Pe unii i-a îndârjit, iar pe alții i-a înspăimântat la culme“[27].

Astfel, pe lângă articolele „Anticreştinismul comunist“ şi de la „Nero La Stalin“, la 9 aprilie 1959, Direcția Anchete Penale adăuga, ca „probă materială în justiție“, materialul „Masacrul bolşevic...“, pentru care profesorul avea să fie anchetat la 8 aprilie[28].

Momentul arestării profesorului Teodor M. Popescu nu era rupt de contextul politic, deoarece ne aflăm în perioada celui de-al doilea val al arestărilor de preoți, mulți dintre ei bine văzuți şi din jurul patriarhului Justinian Marina. Acum au fost arestate loturile „Viforâta“, al cărui cap era Bartolomeu Anania (iunie 1958), „Rugul Aprins“, în frunte cu Daniil Sandu Tudor (iunie 1958), lotul preoților legionari de la Episcopia Aradului, între care se afla Ilarion Felea (februarie-septembrie 1958) şi mulți alți preoți ortodocşi. De altfel, anchetatorii vor încerca în timpul anchetei ca profesorul Popescu să figureze într-un lot legat de filosoful Constantin Noica, după cum putem constata din procesul verbal de interogatoriu din 11 aprilie 1959, împreună cu Nicolae Balca şi Victor Iliescu. Tot la capitolul presupuse legături duşmănoase, mai trebuie remarcat că anchetatorii au încercat să afle şi scopul relațiilor dintre profe-

Teodor M. Popescu şi Marin I. Popescu, în clasa a IV-a (1909)

24 Ibidem, f. 35, 36.

25 Ibidem, f. 4-6.

26 Aici trebuie precizat faptul că o parte din acest material a făcut obiectul unei prelegeri ținute la inaugurarea anului universitar la Facultatea de Teologie din Bucureşti (noiembrie 1941), iar o altă parte a fost publicată în revista „Gândirea“ (ianuarie 1942), sub titlul „De la Nero la Stalin“.

27 ACNSAS, fond Informativ, dosar 706, vol. 1, f. 37-41.

28 Ibidem, f. 10, 11-12. Materialul a fost trimis Direcției Anchete Penale la 4 aprilie (Ibidem, f. 13).

sorul Popescu şi Petre Guciujna[29], fiul preotului basarabean Pavel Guciujna şi rudă prin alianţă[30].

Prin urmare, profesorul Teodor M. Popescu a fost arestat după consumarea acestor anchete şi procese. De altfel, se pare că a fost ultimul teolog, atât din Institutul Teologic Bucureşti, cât şi din jurul patriarhului Justinian, arestat de Securitate. Nu întâmplător dosarul de urmărire informativă se întocmeşte exact după consumarea acestor procese şi atunci când patriarhul Justinian era supus presiunilor politice pentru cedarea în chestiunea monahală.

Revenind la cazul particular al profesorului Popescu, remarcăm desfăşurarea aparent ciudată a anchetei la care a fost supus. Profesorul a fost arestat în noaptea de 4 spre 5 martie, însă prima anchetă consemnată o avem o săptămână mai târziu, adică pe 11 martie 1959. Ancheta penală la care a fost supus profesorul este consemnată în 12 procese verbale de interogatoriu, din perioada 11 martie-20 aprilie 1959. Însă, aceasta se desfăşoară în două etape principale: 11-25 martie cu faptele înainte de 23 august 1944 şi 7- 12 aprilie, cu privire asupra perioadei de după 1948. Dacă în prima etapă, procesele verbale de interogatoriu se succed la o săptămână, în a doua parte anchetele se consemnează aproape zilnic.

O altă remarcă putem face asupra conţinutului propriu-zis al proceselor verbale de interogatorii, care nu este atât de consistent, ci mai degrabă par a fi o formalitate din partea anchetatorului. Căpitanul Teodoru Ion a căutat mai mult să consemneze toate învinuirile ce i se aduseseră profesorului, cu toate precizările acestuia din urmă. Pentru anchetator nu a contat că Nichifor Crainic sau Visarion Puiu nu erau legionari, însă aceştia cădeau bine în relaţia cu cel anchetat. Mai ales că acesta din urmă îşi dovedise din plin atitudinea sa anticomunistă în perioada interbelică şi a războiului. De altfel, în nota cu „problemele ce trebuie clarificate prin anchetarea“ profesorului se amintesc numai legăturile „duşmănoase“ cu „elementele“ din Institutul Teologic şi ajutoarele date lui Ion Gh. Savin şi familiei lui Nichifor Crainic[31]. Ceea ce va şi încerca anchetatorul după emiterea Ordonanţei de învinuire din 25 martie 1959 (Praznicul Buneivestiri), acesta fiind şi un mijloc pentru a-l determina pe profesor să-şi denunţe colegii din Institut.

Totuşi, se pune întrebarea pentru ce a fost arestat şi anchetat profesorul Teodor M. Popescu. Răspunsul îl găsim în referatul din 3 februarie 1959, aprobat, se pare, chiar de Gheorghe Pintilie, şeful Securităţii şi adjunct la MAI, ceea ce denotă importanţa arestării profesorului nostru.

În acest document, profesorul este arătat ca unul care a reuşit să acceadă la catedră cu „sprijinul fruntaşilor liberali“, deoarece colabora cu partidele guvernamentale. Însă, precum se ştie profesorul nu adoptase nici o poziţie politică, legăturile sale cu Dragomir Demetrescu datorându-se trimiterii cu bursă la Atena, şi care, de altfel,

[29] Petre Guciujna, n. 7 octombrie 1908, în Ciorăşti, jud. Lăpuşna, a urmat Facultatea de Drept din Bucureşti şi Şcoala de ofiţeri în rezervă, până în 1932. Avocat în Orhei până în vara lui 1940, ajutor de primar al oraşului în 1941, s-a refugiat, la 20 martie 1944, în România, unde va fi concentrat la regimentul Jandarmi Pedeştri, cu gradul de locotenent. Între 1945-iulie 1946 a lucrat ca translator la Marele Stat Major, Secţia a II-a, după care a fost pus în disponibilitate cu gradul de căpitan în rezervă. Din 1948 este urmărit de Securitate, iar pe 25 ianuarie 1949, SSI îl arestează şi îl trimite la Jilava, după care este anchetat la MAI şi Securitatea Capitalei. În septembrie 1949 este judecat şi condamnat de Tribunalul Militar Bucureşti la 7 ani închisoare corecţională pentru deţinere de material interzis („manifeste cu caracter naţionalist, semnate RM-România Mare“). Cunoaşte lagărele şi penitenciarele de la Jilava, Aiud, Peninsula, Gherla (între 24 septembrie, Valea Nistrului, Baia Sprie. După expirarea termenului de detenţie (24 februarie 1956) este reţinut la Baia Sprie şi, după anchete extrem dure, la 2 martie 1956 acceptă să devină informator, cu numele conspirativ „Bica Nicolae“, dar la 23 iunie 1956 este abandonat pentru lipsă de activitate ca informator. (ACNSAS, fond Reţea, dosar 25506, f. 2-3, 5, 7-9v, 12-14v, 26-37) .

[30] Pavel Guciujna, n. 8 octombrie 1881, în Moleşti, jud. Lăpuşna, preot de la 10 mai 1910 pe seama bisericii Mana, din jud. Orhei. În iunie 1940 s-a refugiat în România, unde, între 1 octombrie 1940-13 septembrie 1941, a slujit la biserica Mavrogheni, din Bucureşti. S-a întors la biserica sa din Orhei, însă numai până în septembrie 1943, când a revenit definitiv la Mavrogheni. La 15 februarie 1949 a ieşit la pensie şi a decedat la 20 martie 1953 în spitalul Panduri din Bucureşti. A fost unul dintre cei mai reprezentativi clerici ortodocşi interbelici, responsabil la ziarul preoţesc „Raza“, apropiat al mitropolitului Gurie Grosu şi deputat al partidului condus de Alexandru Averescu, apoi de Octavian Goga, în mai multe legislaturi (ANIC, fond Dudu Velicu, dosar 286, f. 280-281; ACNSAS, fond Informativ, dosar 701, vol. 2, f. 88).

[31] ACNSAS, fond Informativ, dosar 706, vol. 1, f. 30-32.

avea să-l abandoneze. Cu Petre Vintilescu profesorul Popescu condusese Facultatea de Teologie, când era decan, primul fiind prodecan, iar pe Ioan G. Coman (ginerele lui Petre Vintilescu), îl ajutase în 1942 să ocupe conferința, apoi în 1944 postul de profesor la catedra de Patrologie. Acest sprijin politic liberal nu era real, însă cei care l-au turnat pe profesor, aveau în conştiință amintirea că fusese în preajma dascălilor mai vechi (D. Demetrescu şi D. Boroianu), care mai mult sau mai puțin avuseseră un spate politic din partea acestui partid. La fel era şi în cazul lui I. Gh. Coman, care nu făcuse politică, însă datorită legăturii de rudenie cu Petre Vintilescu, care l-a rândul lui fusese susținut de „liberalii" din facultate, era etichetat astfel.

Pentru perioada „guvernării legionare", în viziunea Securității profesorul colaborase cu Visarion Puiu şi Nichifor Crainic, eludându-se simplul amănunt că aceasta se consumase în perioada 1942-1943, deci când legionarii nu mai erau la putere.

În acelaşi referat se arăta că, în timpul războiului „antisovietic", profesorul Popescu a „desfăşurat intensă activitate propagandistică, antisovietică şi anticomunistă", fiind semnalat cu conferința din 1934 de la Sala Dalles, trecându-se peste faptul că războiul începuse în 1939, iar textul incriminator are un singur paragraf în final, ci nu pasaje care să instige la „acțiuni contra URSS"[32]. Iar în ceea ce priveşte celelalte două scrieri „De la Nero la Stalin" şi „Anticreştinismul comunist", erau arătate cu „un conținut net duşmănos la adresa URSS şi a comunismului", prin acestea, de fapt, profesorul dorind să ilustreze situația şi suferințele Bisericii lui Hristos din Rusia pravoslavnică de odinioară şi comunistă din vremea sa.

Tot la capitolul scrieri, profesorul era semnalat cu „Masacrul bolşevic de la Winnitza...", prin care nu făcuse decât să contureze imaginea a ceea ce văzuse el şi delegațiile străine prezente la deshumarea cadavrelor „duşmanilor poporului" din ultimul val de represiune dictat de Stalin şi pus în aplicare cu complicitatea directă a NKVD-ului şi a lui N. S. Hruşciov, care la vremea aceea era secretarul general al P. Comunist din RSS Ucraina[33]. Acest material publicat, în 1943, la revista „Biserica Ortodoxă Română", fusese semnalat la 9 februarie 1959 de Gheorghe Moisescu, la vremea aceea redactor responsabil.

Pentru perioada de după 1944, profesorul era semnalat cu comportament mistic, pe care îl propaga studenților şi preoților cursanți, dar şi pentru ajutorul dat unor „duşmani ai poporului". De fapt, aceasta a reprezentat motivația arestării, anchetării şi condamnării profesorului Teodor M. Popescu. Prin dispariția acestuia din Institutul Teologic din Bucureşti, după arestarea lui Dumitru Stăniloae, patriarhul Justinian, presat acum de regimul politic, pierdea ultimul său sprijin din învățământul de care se ocupase atât de mult[34].

În cele din urmă se pune problema ce interes au avut respectivii teologi, prin denunțurile pe care le-au făcut împotriva profesorului Popescu. Preotul Grigore Cristescu, informatorul „Costică", probabil, nu uitase gestul profesorului Popescu, pe când era decan şi ceruse destituirea lui din corpul profesoral, se pare, din motive de implicare a facultății în curentul politic legionar. Al doilea, diaconul profesor Nicolae Nicolaescu, informatorul „Slavu Marin", credem noi, a făcut-o numai din exces de zel, pentru a-şi dovedi fidelitatea față de regimul politic, având de fiecare dată în vedere trecutul său puțin cam „reacționar" (aparițiile în diferite publicații bisericeşti în care susținea regimul lui Ion Antonescu şi condamna faptele autorităților sovietice împotriva Bisericii). Nu în ultimul rând, preotul Gheorghe Moisescu, care avea cunoştință de tot ceea ce se publicase în mediul teologic românesc, deoarece fusese redactor responsabil la revista „Biserica Ortodoxă Română", în care de foarte multe ori publica recenzii. În cazul său, se poate spune că ar

[32] A se vedea în *Misiunea creştină a statului*, în „Probleme actuale în Biserică şi stat", Conferințe ținute la Fundația Dalles, 25 ianuarie-26 martie 1934, sub auspiciile Consiliului central Bisericesc, Tipografia Cărților Bisericeşti, 1935, p. 142.

[33] Facem referire la Huşciov deoarece, ulterior, în februarie 1956, la Congresul XX al PCUS, acesta a denunțat crimele lui Stalin, prin celebrul discurs pe care l-a ținut.

[34] Cel care a lansat această temă de discuție este colegul George Enache, într-un studiu despre părintele Dumitru Stăniloae, publicat în volumul *Ortodoxie şi putere politică în România contemporană. Studii şi eseuri*, Editura Nemira, [2005], p. 444-447.

fi avut ceva împotriva profesorului, deoarece în 1946 pierduse examenul de ocupare a catedrei de Istoria Bisericii Române, după pensionarea preotului profesor Nicolae M. Popescu al cărui doctorand fusese, iar Teodor M. Popescu a suplinit locul vacant în anul universitar 1947-1948.

Toate aceste denunţuri se înscriu în grila mai vechilor rivalităţi din Facultatea de Teologie. Nu întâmplător se aminteşte că cutare profesor a fost liberal sau de altă nuanţă politică, deoarece este vorba de mai vechea implicare a preoţilor şi teologilor de către partide în vâltoarea scenei politice. Instaurarea regimului comunist a pus în dificultate toată această grilă. Unii profesori au abandonat orice spate politic care s-ar fi ivit, alţii au trecut de partea partidului comunist, unii fiind în acelaşi timp (sau numai) informatori ai Securităţii. Pentru cei care alegeau varianta fidelităţii deschise faţă de partid, pentru regim lucrurile erau simple. Pentru cei cu trecut politic „burghez“, regimul apela la urmărire, şantaj, cei care cedau ajungeau informatori, iar cei care refuzau cunoşteau puşcăria. Mai dificil pentru factorul politic-represiv erau cazurile celor care nu făcuseră politică în nici un fel, aşa cum au fost în cazul profesorilor Dumitru Stăniloae şi Teodor M. Popescu. Însă, această schemă de vederi trebuie aplicată în funcţie de contextul politic şi religios. Chiar dacă nu făcuse politică, profesorul Teodor M. Popescu era acuzat pentru materiale cu caracter „politic“ şi acuzat chiar de activitate legionară („Eşti legionar pentru că eşti teolog, şi fiind teolog eşti anticomunist, iar a fi anticomunist înseamnă a fi legionar“). Practic, se putea inventa orice, numai pentru a fi descoperit „duşmanul poporului“, dacă ordinul politic aşa cerea.

La proces Tribunalul Militar şi-a însuşit concluziile de învinuire ale anchetatorului, din 29 aprilie 1959, inculpatul fiind acuzat de activitatea de înainte de 1944 şi ca atare completul de judecată nu a mai ţinut nici o dezbatere. Avocatului apărării, Radu Soare, nu i s-a permis să consulte dosarul, considerat secret, el luând cunoştinţă de acuzaţii la enunţarea capetelor de acuzare. Şedinţa de judecată s-a rezumat la citirea actului de acuzare de către procuror, la apărarea inculpatului de către avocat – căruia i s-a permis să vorbească cinci minute, iar inculpatului un minut, timp în care a putut să spună că timpul alocat nu este necesar apărării sale şi de asemenea i s-a refuzat proba cu martori.

Astfel, profesorul Teodor M. Popescu era condamnat prin Sentinţa nr. 118, în ziua de 2 iunie 1959, de către Tribunalul Militar al Regiunii a II-a Militare la „15 (cincisprezece) ani detenţiune grea pentru crima prevăzută şi pedepsită de art. 193/1, al. 4, C.P. din schimbare de calificare conform art. 292 C.J.M., din crima prevăzută şi pedepsită de art. 193/1, al. 2, C.P“. Se dispunea confiscarea totală a averii personale şi era obligat la 400 lei cheltuieli de judecată[35].

La data de 13 iunie 1959, profesorul Popescu, deţinut la penitenciarul Jilava, a cerut recurs motivând „necesitatea absolută şi legală de a se cita martori şi [a] produce dovezi scrise şi tipărituri în sprijinul apărării mele, în legătură cu obiectul procesului şi cu acuzaţiile ce mi se aduc; neputinţa de a mă apăra la prima judecare, neluând până atunci contact cu avocatul şi nedându-mi-se timp şi posibilitate ca să mă apăr şi personal, sub motiv că m-a apărat avocatul“[36].

Cu toate acestea, prin „Minuta Deciziei“, nr. 374, din 13 iulie 1959 Tribunalul Suprem al R.P.R., Colegiul Militar respingea recursul declarat de Popescu M. Teodor[37].

După condamnarea definitivă, profesorul Popescu a fost mutat de la Jilava la Aiud (23 octombrie 1959), unde avea să fie deţinut până la eliberare[38].

Teologii şi arestarea lui Teodor M. Popescu

Psihoza omului ciumat, după arestarea profesorului Teodor M. Popescu, se pare că a funcţio-

[35] AMJDIM, fond Penal, dosar 39238, vol. 1, f. 135-137.

[36] Ibidem, f. 155-155v. A se vedea cererea de recurs întocmită de Sofia T. Popescu, înregistrată la 7 iulie 1959 la Tribunalul Suprem al R.P.R. şi care printre altele spunea: „Dacă s-ar merge pe această linie total neîntemeiată, ar însemna, după modesta mea apreciere, ca toţi intelectualii noştri din trecut: scriitori, poeţi şi prozatori să fie aduşi în faţa instanţelor de judecată ca duşmani ai poporului“ (Ibidem, f. 157).

[37] Ibidem, f. 165, 167-169v.

[38] În timpul detenţiei, potrivit documentelor din dosarul de penitenciar, aflăm că a suferit de „scleroză cardiovasculară şi hipertensiune arterială“ (Ibidem, vol. 3, f. 21).

nat şi în mediul teologic. Multe cunoştinţe, colegi de la Institutul Teologic se fereau de eventuale legături sau vizite la familia profesorului. Este şi cazul preotului Ion Rămureanu, ucenic al profesorului şi asistent la catedră, care la 14 august 1960 se exprima astfel: „M-aş duce pe la soţia dlui Tudor Popescu, dar îmi teamă să nu mai afle cineva. Nu poţi şti cine te vede sau poate cine află acest lucru. Dacă la institut sunt oameni care au comunicat la Securitate că Tudor Popescu făcuse odată apel la profesori, în cancelarie, ca să-l ajute pe un cetăţean care suferea (sau suferise) o condamnare. Nu mai ai încredere nici în profesorii de la institut... Însemnează că există astfel de oameni şi printre profesori"[39].

Însă, cumnatul profesorului, Haralambie Cojocaru, avea să-i aducă reproşuri asistentului Ion Rămureanu, după cum aflăm dintr-o notă informativă furnizată Securităţii de agentul „Slavu Marin" la 19 ianuarie 1962: „Te-ai purtat ca un trădător faţă de profesorul la care ai fost asistent şi care te-a ridicat, căci nu dai nici un ajutor familiei şi ai întrerupt şi vizitele; de fapt, toţi profesorii de la teologie v-aţi dovedit nişte laşi şi trădători, căci nu i-aţi luat apărarea şi l-aţi părăsit complet". Faţă de acestea, Rămureanu a spus: „Noi nu suntem cu nimic vinovaţi de tragedia care i s-a întâmplat şi chiar prof. T.M. Popescu, pe care-l ştim un om corect, s-ar întrista dacă ne-am expune şi am ajunge şi noi lângă el în închisoare; eu personal am de crescut doi copii şi datoria faţă de ei mă opreşte să fac greşeli şi să întreţin legături cu familii compromise faţă de autorităţi". În continuarea discuţiilor, conform aceleiaşi note, „prof. Bucevschi, L. Stan şi N. Nicolaescu au spus că T.M. Popescu plăteşte propriile lui greşeli şi ar fi imoral să se ceară altora a-l sprijini pe el sau familia lui. Prof. Branişte s-a menţinut într-o tăcere totală în timpul acestor discuţii, făcându-se că răsfoieşte nişte notiţe într-o mapă"[40].

În februarie 1960, episcopul-vicar patriarhal Antim Nica era de părere că profesorul Teodor M. Popescu „a fost arestat pentru difuzarea unor meditaţii religioase pe care le ţinea preoţilor la teologie şi pe care le distribuia apoi preoţilor, ca material omiletic, pentru predici, bătute la maşină. Că celelalte probleme erau uitate, dar că aceasta a născut ancheta"[41]. Preotul Eugen Bărbulescu, de la biserica Sf. Silvestru din Bucureşti, aflase, în iunie 1961, că „prof. T.M. Popescu este sănătos, a dus-o foarte greu până de curând, dar acum lucrează la cancelarie, undeva în Dobrogea, bucurându-se de un tratament blând, omenesc". Acelaşi preot afirma faţă de acelaşi informator, „Slavu Marin", că în cele din urmă „amândoi [adică şi Dumitru Stăniloae, *n.n. A.N.P.*] vor fi eliberaţi, întrucât teologia românească are absolută nevoie de ei, îndeosebi în polemica cu catolicii"[42]. În aceeaşi ordine de idei, se exprima Rămureanu în vara lui 1963, când spunea că arestarea şi condamnarea se datorează „renumelui excepţional de care se bucura în lumea bisericească profesorul Popescu Teodor şi că astăzi nu este bine să te afirmi prea mult"[43].

După eliberare

La 15 ianuarie 1963, profesorul Popescu avea să fie eliberat din penitenciarul Aiud, fiind graţiat de restul pedepsei prin Decretul nr. 5 al Consiliului de Stat[44]. Acum era schimbat complet, cu „sănătatea zdruncinată", trebuind să ţină regim, bolnav de colecistită, după cum îl descria agentul „Neacşu", la 9 iunie 1965: „Se vede după faţă că este suferind, fiind foarte slab şi opintindu-se mult pentru a munci"[45].

[39] ACNSAS, fond Informativ, dosar 5451, f. 46.

[40] Ibidem, f. 26. În însemnarea ofiţerului de Securitate de pe aceeaşi notă informativă se arată că Haralambie Cojocaru, care era arestat la Direcţia a VIII-a (Anchete penale), să fie anchetat pentru această ieşire. În ceea ce priveşte pe Rămureanu tot ofiţerul de Securitate precizează că, din „alte semnalări", „ar fi dat ajutoare soţiei lui Popescu T" (Ibidem).

[41] Ibidem, dosar 701, vol. 1, f. 304.

[42] Ibidem, dosar 5451, f. 32. Conform aceluiaşi informator, la 10 iunie 1961, prof. Rămureanu „a spus că s-a ferit de orice legături cu familia lui T. M. Popescu şi că a auzit de la nişte preoţi că T. M. Popescu ar fi murit" (Ibidem).

[43] Ibidem, f. 75.

[44] Ibidem, dosar 706, vol. 1, f. 114.

[45] Ibidem, vol. 2, f. 29. Biograful profesorului susţine că, după ieşirea din puşcărie, acesta arăta ca „o umbră de om, abia mergând, din cauza flebitei şi a epuizării" (Viaţa, f. 260).

Teodor M. Popescu, concentrat pentru avansare

După eliberare, profesorul a revenit acasă, dar nu avea nici un venit. Atunci, profesorul a beneficiat de un ajutor bănesc lunar de la patriarhul Justinian, „în contul pensiei“, lucrând ca bibliotecar la Administrația Patriarhală și reușind astfel să facă față cheltuielilor[46]. De altfel, era văzut ca un „ciumat“ în mediul teologic, fiind amărât de „primirea groaznică care i s-a făcut în cercurile, unde înainte reprezenta ceva, [deoarece] toți fug de el“[47].

Nu era acceptat nici măcar pe postul de cântăreț la biserica Patriarhul Miron de către Departamentul Cultelor, deoarece „preoții îl plătesc cu sume neînregistrate la parohie, cerând să i se interzică să mai cânte la acea biserică sau la altele din București“[48]. Profesorul se mulțumea însă să meargă la duminici și sărbători la diferite biserici, unde slujeau foști studenți și doctoranzi de-ai lui, ca de pildă la biserica Albă, de pe Calea Victoriei, sau la Sf. Nicolae-Buzești, participând la slujbe „destul de retras și rezervat mai în fundul bisericii“[49].

Dacă în mediul teologic nu era bine primit, din cauza antecedentelor „politice“, în schimb era solicitat de însuși patriarhul Justinian, după cum agentul „Nicolau“, informa la 10 septembrie 1964: „Când unii profesori ai Institutului [teologic, *n.n. ANP*] sunt anunțați să se prezinte la patriarh sau sunt convocați la Administrația Patriarhală (în special de Gagiu), anunțul cuprinde și formula «împreună cu prof. T.M. Popescu și părintele Stăniloae»“. De asemenea, „scrie la revistele bisericești. Se spune că multe din articole îi sunt indicate de patriarh, le scrie din însărcinarea lui“[50]. Mai mult decât atât, la 1 aprilie 1965, profesorul Popescu va fi angajat pe un post de inspector general patriarhal la Sectorul Relații Externe din Administrația Patriarhală, fără recunoașterea Departamentului Cultelor, cu misiunea, în special, de a face traduceri și a întocmi lucrări pentru Cabinetul patriarhal și Sf. Sinod al BOR.

Totuși, la puțin timp, i s-a propus profesorului alcătuirea unui tratat de istoria universală, „pentru că după Iorga nu am mai avut un istoric mai mare ca Tudor Popescu“, după cum spunea pr. Aurel Costin, însă cel în cauză susținea: „Nu am ambianță și trebuie să public în revistele teologice ca să pot trăi“.

Din august 1966 îl găsim pe profesorul nostru la Editura Institutului Biblic și de Misiune, în calitate de diortositor al cărților de cult, împreună cu Ion V. Georgescu, de data aceasta având recunoașterea Departamentului Cultelor[51].

La acestea se adăuga urmărirea din partea Securității și chiar de către ofițerul Cristea Ion care îl băgase în pușcărie. Acesta îl marșrutiza pe agentul „Costel“, la 20 aprilie 1963, ca „să nu-l evite pe Popescu T., ci, în limita posibilităților, să-i cultive prietenia acestuia pentru a putea urmări atitudinea lui prezentă“, dar și pe „Nicolau“, „I. Cireș“ și „Văleanu I“. Chiar și după eliberarea din pușcărie, profesorul Popescu figura în „evidența operativă activă“ a Dosarului de problemă nr. 564 „Patriarhia Română“, ca fost condamnat

46 ACNSAS, fond Informativ, dosar 706, vol. 3, f. 19.

47 Ibidem, vol. 2, f. 32. În documentele Securității, pe care le-am consultat până în prezent, nu se precizează absolut deloc că profesorul ar fi predat în anii universitari 1964/1965 și 1965/1966 un curs de limba greacă modernă, precum ne încredințează biograful său.

48 Ibidem, vol. 1, f. 118; vol. 2, f. 32.

49 Ibidem, vol. 2, f. 32, 33.

50 Ibidem, f. 32, 33.

51 Ibidem, f. 24, 26.

pentru „activitate contrarevoluţionară", cazul său fiind preluat din 1964 de lt. maj. Băjenaru Ştefan[52].

Începând cu anul 1965, cazul va fi urmărit de locotenentul de Securitate Păduraru Neculai, care va dirija în jurul profesorului Popescu mai mulţi informatori, în speţă din Administraţia Patriarhală şi Arhiepiscopia Bucureştilor, ca: „Neacşu", „I. Craioveanu", „Gheorghiu Andrei" sau „Florică", toată operaţiunea fiind supervizată de locotenentul colonel Ioan Cristea, mai vechiul „binefăcător" al profesorului nostru. De altfel, acesta din urmă primea note informative de la unii agenţi, precum „Băicoianu A.", la 7 mai 1966, probabil un înalt funcţionar din Administraţia Patriarhală care era dirijat să „urmărească atitudinea şi activitatea prezentă a profesorului Popescu"[53].

Pe lângă acestea, profesorul era apreciat şi în cercurile catolice vaticane, după cum agentul „Ovidiu Alexandrescu" de la Securitatea regională Galaţi informa la 30 martie 1967: „Toţi din Vatican se interesează cu pasiune de tot ceea ce publică prof. Tudor Popescu în revistele teologice româneşti, chiar şi materialul care le este împotrivă şi mi-au spus că omul acesta nu poate fi preţuit decât în aur şi diamante. M-au rugat să le trimit nişte reviste bisericeşti, am făcut rost de ele şi le-am trimis". Însă, interesul manifestat de catolicii de la Vatican avea să-i creeze neajunsuri profesorului, deoarece începând cu 1 aprilie 1968, prin rezoluţie superioară, i se întocmea „mapă de lucru", ceea ce însemna intensificarea urmării şi redirijarea unei reţele informative în jurul său[54]. Totuşi o lună mai târziu, lt. col. Cristea Ioan propunea ca profesorul Popescu „să fie trecut la pasivi, întrucât nici pe alte linii nu este semnalat cu atitudini ostile"[55]. Însă, abia la 9 iulie 1968, acelaşi ofiţer din Securitate avea să propună către superior închiderea mapei de lucru, deoarece „au fost obţinute până în prezent note informative de la 3 informatori care nu confirmă că Popescu Teodor ar avea manifestări duşmănoase în prezent". Pe această hotărâre avea să se pună rezoluţia superiorului: „Elementul însă va trebui să fie lucrat informativ în continuare în baza de lucru"[56].

Nu în ultimul rând, în 1967, profesorul este semnalat în documentele Securităţii că a reuşit să iasă la pensie. Totuşi, patriarhul Justinian îl va menţine la îngrijirea cărţilor de cult, pentru care va munci cu o jumătate normă. De altfel, în 1968 va lucra în comisia pentru pregătirea textului Bibliei împreună cu preotul Ion Gagiu, directorul Administraţiei Patriarhale şi Dumitru Radu, profesor de Limba română la Seminarul Teologic din Bucureşti.

Ultimul document al Securităţii găsit în dosarul de urmărire informativă este raportul ofiţerului Păduraru Neculai, întocmit în urma vizitei efectuate la domiciliul profesorului Teodor M. Popescu. Acesta din urmă, conform documentului, nu a ezitat să arate că în timpul anchetei a fost tratat în modul cel mai josnic, că şi-a recunoscut activitatea scriitoricească împotriva regimului comunist, dar nu a putut susţine că a fost legionar; că a fost ajutat foarte din punct de vedere financiar de către patriarhul Justinian, în schimbul muncii prestate în Administraţia Patriarhală, chiar şi fără recunoaşterea Departamentului Cultelor şi, nu în ultimul rând, că doreşte să i se revizuiască procesul, pe care l-a considerat injust şi din cauza căruia a pierdut jumătate din casă.

Ofiţerul de Securitate a propus trecerea profesorului Popescu „în evidenţa operativă generală şi scoaterea din baza de lucru a dosarului de obiectiv 564"[57]. Ceea ce s-a şi făcut.

În loc de concluzii

În cele de mai sus am încercat să creionăm imaginea profesorului Teodor M. Popescu din perspectiva documentelor întocmite de poliţia politică. Însă, acesta este numai un simplu demers spre întocmirea biografiei marelui profesor, care este necesară şi, noi, cei de astăzi, avem

52 Ibidem, vol. 1, f. 121; vol. 2, f. 30-33.
53 Ibidem, vol. 2, f. 26.
54 Ibidem, f. 18-19.
55 Ibidem, f. 24, 26.
56 Ibidem, f. 2. Însă, mapa de lucru va fi clasată la Serviciul „C" abia la 13 februarie 1969 (Ibidem, f. 1-1v).
57 ACNSAS, fond Informativ, dosar 706, vol. 3, f. 19-20v.

Teodor M. Popescu împreună cu soția sa, Sofia, în primăvara anului 1963

obligația morală să o facem. De altfel, în aceeași ordine de idei, afirmăm că este necesară chiar publicarea operei complete a profesorului, într-o ediție critică, academică, așa cum se cuvine unui ilustru înaintaș. Nu mai este nici o piedică pentru îndeplinirea acestui, credem noi, deziderat al teologilor români ortodocși. Această misiune revine exclusiv Facultății de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian", Catedra de Teologie Istorică și trebuie îndeplinită cât mai repede, deoarece Biserica Ortodoxă Română are nevoie atât de cunoașterea personalității profesorului, cât mai ales de opera acestuia, care constituie un argument puternic atât în dialogul cu Biserica Catolică, cât și cu celelalte confesiuni. Mai mult decât atât, parte din opera marelui profesor, în ceea ce privește misiunea clericului, poziția teologului și relația Bisericii cu statul este mai actuală ca oricând. Prin urmare, este nevoie de descoperirea profesorului Teodor M. Popescu.

În altă ordine de idei, susținem faptul că Biserica, prin conducerea sa, trebuie să reflecteze la poziția pe care trebuie să o ocupe profesorul Teodor M. Popescu în galeria Sfintei Tradiții. Profesorul Popescu nu este numai un scriitor bisericesc, așa cum poate fi categorisit la prima vedere, ci este un mărturisitor, chiar un martir, susținem noi. Acela care nu a abdicat nici un moment de la credința Bisericii în care se botezase, a cărei credință a apărat-o și a promovat-o cu toată tăria, iar în ultimă instanță și-a iertat până și torționarii care l-au chinuit, atunci acela este martir al Sfintei Biserici. Este cazul și al lui Teodor M. Popescu. Toată opera demonstrează cu claritate că a fost credincios Bisericii în care se botezase, i-a apărat și promovat mărturisirea de credință, a refuzat să-și trimită semenii la greu, suportând el pentru aceștia, iar în ultima parte a vieții și-a iertat torționarii, după cum avea să afirme în mai multe rânduri, odată în februarie 1964 („Mă rog pentru sănătatea tuturor care m-au cercetat, care m-au judecat"[58]) și în 1967, potrivit celor spuse de agentul Securității („a fost închis și a suferit foarte mult. A fost torturat groaznic, dar a rezistat și nu și-a negat credința [...]. A spus că a suferit, crede și va crede întotdeauna și e dispus să moară ca martir pentru credință"[59].

[58] Ibidem, vol. 2, f. 33.

[59] Ibidem, f. 20. În 1995, arhiepiscopul Bartolomeu al Clujului scria despre profesorul Popescu: „Dascălul nostru își iubea Ortodoxia cu patimă sfântă, se declara solidar cu toate dramele ei istorice și era gata să-și strivească o lacrimă pe amintirea bibliotecilor jefuite ale Răsăritului și pe jertfele celor prigoniți pentru dreptate. Nu e de mirare că un astfel de creștin a îndurat cu bărbăție calvarul temnițelor comuniste; la Aiud, celula unde se afla Profesorul devenea academie teologică: frații de suferință învățau grecește și se dumereau de ce Euharistia le este, prin excelență, Mulțumire" († BARTOLOMEU, Anania, *Cuvânt înainte*, în vol. „Teodor M. Popescu, Biserica mărturisitoare", București, ediție îngrijită de Pr. Ilie Georgescu, Editura Credința Noastră, 1995, p. 6).

Genocidul ucrainian de la Winnitza

Adrian Nicolae Petcu

În dosarul penal al profesorului Teodor M. Popescu există un manuscris[1], cu un exemplar dactilografiat[2] despre un caz necunoscut, am putea spune, şi anume masacrul de la Winnitza (vestul Ucrainei), săvârşit de poliţia politică sovietică. Prezenţa acestor documente se explică prin faptul că au fost ridicate la percheziţia făcută la Securitate, imediat după arestarea profesorului[3] şi mai târziu aveau să constituie parte la materialul probatoriu înaintat la procesul care i s-a intentat[4].

La prima vedere documentul nu ni s-a părut atât de valoros din punct de vedere istoric, ci mai degrabă literar. Însă făcând câteva cercetări în presa românească, contemporană descoperirilor acestui masacru de către germani (mai-iulie 1943), am putut constata importanţa acestui caz, nevalorificat astăzi, când se caută trecutul U.R.S.S.

Astfel, după săpăturile din pădurea de la Katyn, administraţia germană a Ucrainei a descoperit alte gropi comune, însă de data aceasta în oraşul Winnitza, localitate cu 92.900 de locuitori, înainte de al doilea război mondial, reşedinţă a regiunii cu acelaşi nume. Această localitate este la aproximativ 250 km distanţă de Kiew şi 200 km de râul Nistru, la punctul Moghilev. Regiunea Winnitza se învecinează la sud cu Basarabia (R.S.S. Moldovenească în timpul regimului sovietic), la sud-est cu regiunea Odessa, la nord-est cu regiunea Kiew, la nord cu regiunea Jitomir, iar la vest cu regiunea Cameniţa-Podolia.[5]

Imediat după cucerirea zonei de către trupele germane, au fost semnalate posibilele locuri ale gropilor comune, însă abia la 24 mai 1943 au început cercetările. Încă de la început, germanii au chemat martori din mai multe state satelite Germaniei[6], cu această ocazie instituindu-se o comisie internaţională spre a cerceta cazul[7], ca şi în cazul Katyn-ului[8]. Astfel ajungem la legătura profesorului T. M. Popescu cu acest caz. Din partea României, pe lângă dr. Alexandru Birkle[9] care

1 Arhivele Ministerului de Justiţie, Direcţia Instanţelor Militare (A.M.J.), fond penal, dos. 39.238, vol. I, f. 37-49.

2 *Ibidem*, f. 50-54.

3 Vezi „Procesul verbal de percheziţie“ din data de 5 martie 1959 în A.M.J., dosar 39238, f. 5-6, *„Cinci file bătute la maşină şi 13 file caiet, ambele intitulate «Morţii de la Winnitza» cu caracter antisovietic“.*

4 Vezi „Concluzii de învinuire“ alcătuite de ofiţerul de anchetă Teodoru Ion din 9 mai 1959 (Ibidem, f. 65), „Ordonanţa de învinuire“ din 25 martie 1959 (*Ibidem*, f. 17), „Ordonanţa privind ataşarea probelor materiale la dosarul de anchetă penală“ din 27 aprilie 1959 unde acest material este primul în lista probelor (*Ibidem*, f. 36), „Sentinţa nr. 118“ din 2 iunie 1959 (*Ibidem*, f. 135-137) şi la respingerea recursului „Decizia nr. 374 din 13 iulie 1959“ (*Ibidem*, f. 167-169v).

5 *** Большая саветская знциклопедия, vol. 8, <Москва,1951>, p. 94-95, 98.

6 Cu excepţia celor din Suedia (ţară neutră); „Evenimentul Zilei“, an V, nr. 1502, 20 iulie 1943.

7 Şeful comisiei medico-legale era Dr. Schräder din Germania ajutat de medici legişti de la Gand, Sofia, Helsinki, Paris, Milano, Zagreb, Amsterdam, Stokholm, Bratislava şi Budapesta.

8 La patru zile după descoperirea gropilor comune de la Katyn, guvernul polonez din exil, aflat la Londra, a cerut o anchetă la Crucea Roşie. Ancheta internaţională era necesară dat fiind faptul că oficialităţile sovietice lansaseră prin agenţia T.A.S.S. informaţia potrivit căreia uciderea polonezilor ar fi fost opera germanilor (A. Fontaine, *Istoria războiului rece*, vol. I, ed. îngr. de G.G. Potra şi D. Răzdolescu, Ed. Militară, [f.a.], p. 239-240). După recucerirea Smolensk-ului, în toamna lui 1943 ruşii au deschis o anchetă, însă Al. Werth care participa din partea ziarului „Sunday Times“, în ciuda faptului că avea simpatii pentru cauza sovietică, a rămas sceptic faţă de versiunea oficială moscovită (*Ibidem*, p. 241); în anul 1988 sovieticii au recunoscut că ei au fost făptaşii.

9 Vezi „Curentul“, an XVI, nr. 5539, din 20 iulie 1943; „Memoria“, revista gândirii arestate, nr. 3, p. 69-77, unde însă se vorbeşte de prezenţa acestuia numai la Katyn.

participa în cadrul comisiei la cercetări, în zilele de 16-17 iulie 1943 la Winnitza, prin Berlin, a fost prezentă şi o delegaţie formată din I.P.S. Visarion Puiu (şeful Misiunii Ortodoxe Române din Transnistria), Nichifor Crainic (ministru însărcinat cu Propaganda Naţională), Teodor M. Popescu (decan) şi Iacob Lazăr (profesor la Facultatea de Teologie din Bucureşti)[10], alături de alte delegaţii bisericeşti (bulgară, suedeză, finlandeză, greacă)[11]. De altfel, delegaţia română fusese solicitată de Legaţia germană din Bucureşti şi trimisă de Patriarhia Română cu autorizaţia mareşalului Ion Antonescu[12].

S-au descoperit trei puncte principale cu gropi comune: 1) *„Livada"* sau grădina cu pomi din cartierul Dolinki, la 1,2 km spre apus de centrul oraşului; 2) Parcul popular zis şi *„Cultural"* şi 3) Cimitirul ortodox – toate trei în lungul aceleiaşi străzi (Pidlissny), pe şoseaua care duce de la Winnitza la Litin[13].

Punctul cel mai important – grădina cu pomi – avea gropi pe o suprafaţă de un hectar, puţin retrasă de la şosea şi nu avea locuinţe în imediata apropiere. Aici s-au descoperit 38 gropi comune, săpate pe trei laturi (est-nord-vest) ale grădinii, cele mai multe conţinând 100-130 de cadavre, câteva chiar 200. Gropile obişnuite erau largi şi lungi de 3-5 m şi adânci de aproximativ 3 m. Până la 16 iulie au fost deshumate 1206 cadavre, din care 817 au fost examinate[14].

În celelalte două puncte, parcul popular şi cimitirul ortodox, s-au găsit 35, respectiv 40 gropi

comune, peste care au fost instalate barăci – ca spaţii de joacă, iar peste altele s-a aşezat nisip sau au fost plantaţi salcâmi. În mod particular, în cimitir gropile au fost mai mici pentru a nu trăda dimensiunile celor noi faţă de cele obişnuite. Din primele constatări germanii au estimat un număr de aproximativ 10.000 de cadavre[15].

Prin cercetarea cadavrelor descoperite s-a ajuns la concluzia că moartea tuturor victimelor provine din împuşcături de revolver, în ceafă, de la mică distanţă. Mulţi au primit un singur glonţ, alţii având mai multe, de calibru 5,6 mm, în cap, iar unii prezentând mai multe răni provocate de forţe brutale[16].

Toate cadavrele au fost găsite cu mâinile strâns legate la spate cu sfoară, iar în gura şi esofagul unora a fost găsit pământ, ceea ce dovedeşte că aceştia din urmă nu muriseră până în momentul îngropării şi astfel au înghiţit pământ în groapă. S-au găsit şi trei femei goale şi nelegate[17].

[10] A.M.J., dosar 39.238, f. 13v, 23. „Procesul verbal de interogatoriu", din 8 aprilie 1959 – *„Din această delegaţie a mai făcut parte mitropolitul Visarion Puiu, conducătorul delegaţiei, prof, Lazăr Iacob şi Nichifor Crainic (...). Eu am [T. M. Popescu, n.n.] fost trimis în această delegaţie fascistă, ca decan al Facultăţii de Teologie şi probabil pe considerentul că am scris o serie de articole anticomuniste, mai înainte de această dată. Am spus probabil, pentru că nu mi s-a comunicat acest lucru"* (*Ibidem*, f. 23-23v);. Informaţia din presă cu privire la membrii acestei delegaţii în „Informaţia Zilei", an III, nr. 548, din 17 iulie 1943 şi în *„Masacrul bolşevic de la Winnitza văzut de delegaţiile bisericeşti străine"*, scris de T. M. Popescu, însă nesemnat, la rubrica *Cronica Externă* în „Biserica Ortodoxă Română", an LXI(1943), nr. 7-9, p. 437-438, profesorii nefiind nominalizaţi.

[11] *Masacrul bolşevic...*, p. 438.

[12] Vezi adresa nr. 773 din 9 iulie 1943 trimisă de Patriarhul Nicodim către I.P.S. Visarion Puiu în care se spune, conform adresei nr. 6566 din 8 iulie 1943 a Legaţiei germane, că *„s-au descoperit urmele unor noi mari crime bolşevice"* şi ca atare să fie prezentă o delegaţia reprezentativă a B.O.R., aleşi fiind profesorii teologi sus menţionaţi trimişi la Winnitza, via Berlin, între 12-20 iulie 1943. La întoarcere să se scrie o dare de seamă (original, Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Visarion Puiu, dosar nr. 13/1942-1944, f. 86). Pe acest document este însemnarea *„Vom lua parte † V"*. În acelaşi dosar se găseşte şi meniul consumat de mitropolitul Visarion Puiu la Hotel Eden din Berlin, din zilele de 14-15 iulie 1943 (*Ibidem*, f. 87-88)

[13] *Ibidem*; „Curentul", an XVI, nr. 5541, din 22 iulie 1943 (*„Proces verbal încheiat cu ocazia cercetărilor întreprinse la mormintele comune ale populaţiei ucrainene din ţinutul oraşului Viniţa"*); acelaşi act publicat şi în „Evenimentul Zilei", ed. a II–a, an V, nr. 1504, din 22 iulie 1943.

[14] *Ibidem.*

[15] *Masacrul bolşevic...*, p. 439; „Curentul", nr. 5539, din 20 iulie 1943.

[16] *Ibidem.*

Identificarea celor deshumați nu a fost atât de ușoară, aceasta făcându-se cu ajutorul hainelor și lucrurilor găsite asupra lor și expuse într-o clădire din oraș spre a fi recunoscute de rude sau cunoscuți. S-au găsit și foarte multe gropi umplute cu cămăși, sumane, pantaloni, rochii și încălțăminte[18]. După cercetarea medico-legală și eventuala identificare a morților, aceștia au fost înhumați creștinește, în gropi lungi de 20-30 m, așezați în rând, peste care s-a turnat var. Chiar profesorul Popescu împreună cu ceilalți membrii ai delegației române au asistat în data de 16 iulie 1943 la o astfel de slujbă, făcută de doi episcopi ai Bisericii Ortodoxe din Ucraina[19], un protopop și 30 preoți, alături de mulțimea îndurerată și autoritățile germane de ocupație[20].

Din cei identificați cei mai mulți erau ucraineni, câțiva evrei, dar și moldoveni, majoritatea celor uciși fiind înaintați în vârstă[21]. Aceștia erau oameni simpli, lucrători, țărani, cei mai mulți[22].

Însuși profesorul Popescu prezent la Winnitza a făcut cercetări pentru a vedea de cine și de ce au fost masacrați acești oameni. Astfel sesizând metodele poliției comuniste[23], de care avea să aibă parte mai târziu, Teodor M. Popescu constata mulțimea obiectelor găsite asupra victimelor: acte, copii de pe procese verbale de percheziție (scrise cu creionul), scrisori, albume, cărți, fotografii, cărți de rugăciune, Biblii, cruci, iconițe, metanii, bucăți de odăjdii-multe obiecte sfinte[24]. Ca atare, profesorul era de părere că o vină imputată victimelor ar fi fost cea pentru activitatea asociației religioase *„Adevărații țărani greco-ortodocși ai Arhanghelului și ai Sfântului Duh“*, de după 1932, când s-au închis bisericile[25].

17 *Masacrul bolșevic...*, p. 439; „Curentul“, an XVI, nr. 5539, din 20 iulie 1943; „Evenimentul Zilei“, an V, nr. 1502, din 20 iulie 1943 (*„în mare parte au fost îngropați de vii“*). În același mod au fost uciși și ofițerii polonezi găsiți la Katyn („Memoria“, nr. 3, p. 65-67). Corespondentul ziarului „Curentul“ la Winnitza, Aurel Popovici, spunea: *„Ceea ce vedem nu sunt nici schelete – mai degrabă o masă diformă de oase și de carne, care prin diferite semne caracteristice denunță că aparțin unor oameni“* („Curentul“, an XVI, nr. 5543, din 24 iulie 1943). O execuție asemănătoare este și cea de la fostul consulat italian (atunci sediu N.K.V.D.) din strada Viilor, Chișinău, din 22-28 iunie 1941, săvârșită de N.K.V.D., victime fiind naționaliști români (Vasile Tzanțu, cu fiii, deputat în Sfatul Țării și prefect de Lăpușna, Pr. Gheorghe Tudorache, paroh la Cruzești-Lăpușna, alți preoți și funcționari din timpul administrației românești) , în număr de aproximativ 100 („Universul“, an LVIII, nr. 246-247, 273, din 11, 12 septembrie și 8 octombrie 1941; „Curentul“, an XIV, nr. 4875-4876, din 11-12 septembrie 1941).

18 *Masacrul bolșevic...*, p. 440; „Curentul“, an XVI, nr. 5543, din 24 iulie 1943.

19 Pe teritoriul Ucrainei existau două biserici ortodoxe: una autonomă condusă de mitropolitul Alexei, fost episcop de Volânia (ucis la 7 mai 1943 – se pare – de autocefaliști și urmat de un locțiitor până la revenirea sovieticilor) și una *„autocefalistă“* condusă de naționalistul Policarp, care funcționau cu acordul autorităților germane de ocupație (vezi N. Grosu, *Vești din Ucraina*, „Transnistria Creștină“, revista Misiunii Ortodoxe Române în Transnistria, an I, nr. 3–4, 1942, p. 79). La înhumările de la Winnitza au participat astfel mitropolitul de Kiew, Policarp, dar și cel canonic de Winnitza, P.S. Evloghie Marcovski (detalii despre litigiul dintre cele două biserici ortodoxe vezi în corespondența dintre I.P.S. Visarion Puiu și reprezentanții Bisericii ortodoxe autonome la Tr. Ionescu, *Corespondența cu ierarhii ortodocși din Ucraina*, în „Transnistria Creștină“, an II, nr. 3–4, 1943, p. 1–11)

20 *Masacrul bolșevic...*, p. 440; alt caz de înhumări, vezi în „Curentul“, an XVI, nr. 5545, din 26 iulie 1943, când au fost prohodite 260 de persoane.

21 Cu vârste între 40-50 de ani. De remarcat este cazul Alexandra Mișenco, româncă originară din Chișinău care și–a avut soțul înrolat în armata lui Denikin. Aceștia, în 1919, s–au stabilit la Winnitza unde, soțul, mereu era prigonit de poliția comunistă pentru participarea în armata lui Denikin, pentru spionaj în favoarea României – acuzații nedovedite, apoi învinuit pentru faptul că a fost polcovnic, întrucât purta barbă! Întrebată de câte ori a fost arestat soțul, aceasta a răspuns: *„De patru ori. În 1924, în 1927, în 1932 și în iunie 1937. Când a fost arestat ultima dată era aproape mort. Dacă mergea pe stradă, dacă era la lucru sau stătea acasă, se aștepta mereu să fie dus la N.K.V.D“*. La Winnitza i s–au găsit doar hainele recunoscute de Alexandra Mișenco, nu și trupul neînsuflețit („Curentul“, nr. 5544, din 25 iulie 1943).

22 „Curentul“, an XVI, nr. 5539, din 20 iulie 1943.

23 *„Odată cu morții de la Winnitza s-a descoperit cum aresta și ucidea poliția bolșevică“* (*Masacrul bolșevic...*, p. 440).

24 *Ibidem*, p. 441.

25 Membrii acestei asociații purtau cusută pe îmbrăcămintea lor o cruce și țineau adunări în care citeau Sf. Scriptură; alte indicii de participare la asociație (cărți religioase) erau de asemenea motiv de arestare. De remarcat este cazul unui preot, lucrător la o pădure căruia la arestare i s-a spus: *„Câine, ai trăit destul!“* (*Ibidem*, p. 444-445).

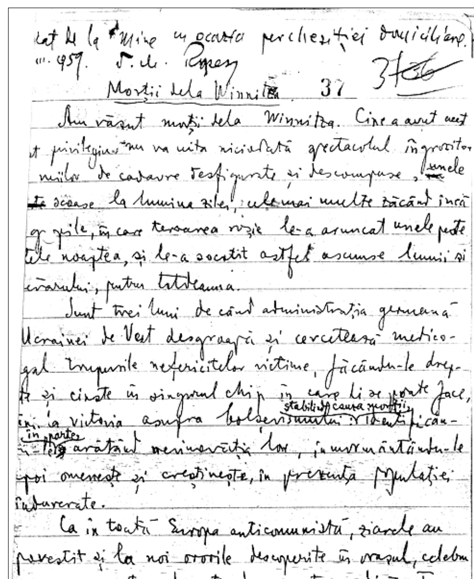
Arestările s-au făcut în anii 1937-1939[26], iar amenajarea locurilor viitoarelor gropi comune, cum a fost cazul grădinii în mod special, s-au făcut în martie 1938 şi în circumstanţele generale din anii epurărilor ordonate de Stalin, atunci când se descopereau *„duşmanii poporului“*[27]. Dintre cei arestaţi şi găsiţi la Winnitza erau şi foşti opozanţi ai armatei roşii (din trupele lui Denikin), deşi fusese amnistiaţi de Constituţia lui Stalin sau foşti ofiţeri din armata ţaristă – oameni care fuseseră luaţi pentru 10 ani într-un lagăr din nord[28].

În lucrarea lui Florin Mătrescu se găsesc etapele genocidului comunist comis la Winnitza, în Ucraina, între 1921-1938, de proporţii uriaşe, faţă de cel descoperit de comisia internaţională din 1943. Astfel, în prima etapă, cea dintre 1921-1922, au fost ucişi peste 10.000 ofiţeri, soldaţi şi politicieni ucraineni, participanţi la mişcarea de eliberare a ţării lor; ulterior circa 8000 de membrii ai mişcării *„Uniunea pentru eliberarea Ucrainei“*; apoi între 1930-1933, circa 20.000 de ţărani care s-au opus colectivizării; în 1935, odată cu asasinarea lui Kirov la Moscova, au fost îngropate aici circa 20.000 de persoane; în anii 1937-1938, poliţia secretă a aruncat în acest cimitir circa 15.000 de ucraineni; iar ultima etapă, cea din

[26] Arestaţii au fost ţinuţi în cele două închisori din oraş, cea a poliţiei N.K.V.D. şi cea a oraşului; conform informaţiilor culese de profesorul Popescu, din rapoartele autorităţilor germane, aici au fost aduşi peste 18.000 arestaţi (*Ibidem*, p. 441-442).

[27] *Masacrul bolşevic...*, p. 442; „Curentul“, an XVI, nr. 5542, din 23 iulie 1943;

[28] *Ibidem*, nr. 5544, din 25 iulie 1943; *Masacrul bolşevic...*, p. 442; din multele petiţii făcute de cei rămaşi acasă către oficialităţile sovietice este de remarcat cazul uneia la care V.I. Vâşinski, procurorul general al U.R.S.S.-ului a dat curs, la 5 mai 1938, spunând că cel arestat a fost eliberat. La 24 iunie 1943 acesta avea să fie descoperit într-o groapă la Winnitza (*Ibidem*, p. 447).

...cat de la mine cu ocazia percheziţiei domiciliare ... 957. T. M. Popescu 37

Morţii dela Winnitza 37

Am văzut morţii dela Winnitza. Cine a avut acest privilegiu nu va uita niciodată spectacolul îngrozitor al miilor de cadavre desfigurate şi descompuse, unele scoase la lumina zilei, cele mai multe zăcând încă în gropile, în care teroarea roşie le-a aruncat unele peste altele noaptea, şi le-a sortit astfel ascunse lumii şi ...ului, pentru totdeauna.

Sunt trei luni de când administraţia germană a Ucrainei de Vest desgroapă şi cercetează medico-legal trupurile nefericitelor victime, făcându-le dreptate şi cinste în singurul chip în care li se poate face, ... la victoria asupra bolşevismului: stabilind cauza morţii, identificându-le în parte, arătând nevinovăţia lor, înmormântându-le apoi omeneşte şi creştineşte, în prezenţa populaţiei îndurerate.

Ca în toată Europa anticomunistă, ziarele au povestit şi la noi ororile descoperite în oraşul, celebru ...

Morţii de la Winnitza, pagină de manuscris

timpul foametei provocate, la Winnitza au fost înhumate circa 150.000[29]. Aceeaşi lucrare, ne încredinţează că din această cifră de 205.000 persoane, 60% erau ţărani, restul fiind muncitori şi intelectuali, moartea s-a provocat prin împuşcarea în ceafă cu două sau trei gloanţe, metoda preferată a poliţiei politice sovietice, iar vârsta victimelor era în majoritate de 20-40 ani[30]. Probabil că aceste cifre sunt ridicate în mod nevoit, dintr-o necunoaştere a documentaţiei necesare, însă atât estimările, cât şi statistica sunt făcute în bloc, conducându-ne astfel pe un teren sensibil. Afirmaţia lui Florin Mătrescu despre genocidul comunist asupra naţionaliştilor ucraineni este întărită de unele surse de după 1941. Astfel, în referatele informative întocmite de Serviciul Secret al Jandarmeriei care activa în Transnistria se găsesc numeroase aspecte ale activităţii naţionaliste ucrainene, care îşi aveau centre se susţinere propagandistică la Kiev, Lemberg, Nicolaiev şi Winnitza[31].

Cu toate acestea, ca în loc de concluzie putem afirma că acest masacru, asupra căruia ne-am oprit în mod tangenţial şi relatat de profesorul Teodor M. Popescu, a fost săvârşit de către poliţia politică sovietică (N.K.V.D. sau G.P.U.) între 1937-1938, iar victime au fost persoane care deranjau sistemul sovietic, fie că erau foşti luptători naţionalişti ucraineni, opozanţi ai acţiunii de colectivizare sau simpli credincioşi creştini, altfel spus *„duşmani ai poporului“*.

În vremea descoperirilor ororilor de la Winnitza presa românească a relatat pe larg cazul. Astfel ziarul „Curentul“ al lui Pamfil Şeicaru[32] care a prezentat cel mai bine cazul titra: *„Grozăviile de la Viniţa“, „Viniţa , al doilea Katyn al tătucului Stalin. Şanţurile morţii sau Golgota a mii de martiri ucraineni“, „Viniţa oraşul morţii bolşevice. Pe locurile unde N.K.V.D. şi-a demonstrat sălbăticia“, „Ucrainenii şi moldovenii din Viniţa acuză“* şi mai pe scurt „Informaţia Zilei“[33], „Evenimentul Zilei“[34], „Transnistria“[35] şi nu în ultimul rând darea de seamă din „Biserica Ortodoxă Română“ scrisă de Teodor M. Popescu şi amintită mai sus[36].

Acelaşi profesor intenţiona să publice în ziarul „Universul“ manuscrisul pe care l-am găsit în dosarul penal, dar care i-a fost refuzat în anul 1943[37]. Menţionăm că intenţionăm doar să punem în discuţie acest masacru descoperit la Winnitza şi săvârşit de poliţia sovietică în mod asemănător celui descoperit la Katyn.

[29] Fl. Mătrescu, *Holocaustul roşu*, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, 1998, p. 61.

[30] *Ibidem.*

[31] A.N.I.C., fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar 60/1942, f. 2.

[32] an XVI, nr. 5539-5545, din 20-26 iulie 1943.

[33] an III, nr. 548, din 17 iulie 1943.

[34] an V, ed. a II-a, nr. 1502, din 20 iulie 1943.

[35] an III, nr. 74 şi 75, din 15 şi 22 iulie 1943.

[36] Vezi nota 10.

[37] Din anchetă reiese cum profesorul Popescu spunea că *„Ziarul (Universul, n.n.) a refuzat să-mi publice articolul întrucât era în perioada când fasciştii erau în retragere. Pe considerentul că nu mi-a fost publicat acest articol eu am păstrat la mine acasă un exemplar“* („Proces verbal de interogator“, din 24 martie 1959, A.M.J., dosar 39.238, vol. I, f. 14). O dare de seamă se pare că a făcut şi mitropolitul Visarion Puiu şi care a fost trimisă Patriarhului Nicodim şi mareşalului Ion Antonescu în data de 22 iulie 1943 (cf. „Tabloul rezumativ lunar al intervenţiilor şi adreselor din cancelaria Misiunii Bisericeşti pentru Transnistria“ în A.N.I.C., fond Visarion Puiu, dosar 13/1942-1944, f. 247).

Vedere de pe Centura Politicii

Ciorba națională gătită la Justiție

Viorel Patrichi

Dacă aş fi ministrul Adormiței în persoană, l-aş interzice pe Eminescu. L-aş da afară. Simplu: i-aş cere lui Motocicleanu să semneze o ordonanță de urgență. Am descoperit recent că a scris urât despre liberali, mi-a arătat un prieten, că în manualul de liceu nu era trecut sau poate n-am citit eu. Păi nu i-au făcut bine pe timpul Anei Pauker, când l-au lăsat cu trei poezii? Cum să scrie el „Mortua est“? De ce nu a scris „Mortua vest“? Şi-apoi, el e prea complicat, prea ne dă lecții. Lumea noastră e mai veselă, mai aşa... mai Caragiale. Ce-are a face Eminescu, de exemplu, cu un clasic în viață, om de afaceri din Certeze, cu nume gastronomic predestinat - Ciorbă? „Vreau să dau la Remeş o sută ghe lităre ghe pălincă bună, că-i place să beie, mă, înțăleji? Le las pe tăche, mă, la împăratu...“ Are stil, este o bomboană, iar ce-a făcut guzganul Mureşan cu Remeş este demn de epoca noastră de tranzacție. Aşa s-a făcut praf economia națională, aşa se croiesc afaceri pe seama statului, pe banii noştri, pe banii primiți de la UE. Cel mai bine se îngroapă bani publici în proiecte de îmbunătățiri funciare. Aşa a ajuns un metru de dig pe Siret, pe Mureş sau pe Dunăre un miliard de lei! Ştie dom' ministru Ilie Sârbu. Ce vremuri!

Ziariştii cei spurcați la gură au reținut numai tranzacția cu pălincă şi caltaboşi. Dădea mai bine. În realitate, asemenea târguieli se lasă cu milioane de euro. Guzganii „au căzut pe tehnică“, după cum sună argoul „băieților“. Imediat, politrucii de tip nou au fraternizat. Care doctrină? Poliție politică! Oamenii obişnuiți nu se mai întreabă dacă a fost sau nu legală interceptarea.

Aştept cu interes de la procurorii noştri filmele cu Împăratu-de-Mătase sau cu Motocicleanu. Da, şi cu Marinelu, de ce nu? Alea filme!...

Nu s-au dat pentru că nu ar fi interes public, iar ancheta este în toi. Dosarul artistic din Zambaccian s-a întors la procurori, la fel şi Mătuşa Tamara. Să-şi facă treaba mocofanii! Nu poți acuza un mare demnitar, fie şi fost, aşa, la grămadă!

„Justiția“ îi protejează pe infractori

De la afacerea Mătuşa Tamara şi „Das Backshish Kabinet“, România nu a mai ajuns de pomină pe tot continentul, ca astăzi. Cu toate acestea, dosarul „Pălincă şi caltaboşi pentru licitații“ nu s-a răcit, dar nici consecințe grave nu are. Premierul Tăriceanu i-a atacat tot pe ziarişti pentru „linşajul mediatic“, la care l-au supus pe bietul Decebal Traian Remeş.

A doua zi după apariția filmului cu pălinca şi caltaboşii împăratului, ministrul Justiției a lansat „campania anticorupție în 17 oraşe“. Iete unde a găsit domnia sa nişte corupți până-n măduva oaselor - printre învățători şi profesori: „Ne adresăm prin această campanie unei noi generații, care nu trebuie să moştenească şi să perpetueze această practică. Încercăm să descurajăm această practică acolo unde ea este cea mai răspândită, în aşa-numitele sectoare vulnerabile: administrația locală, sănătate, educație“. Nu spusese Motocicleanu, cu doi ani în urmă, că profesorii ar fi cei mai corupți din țară? Nici un cuvânt despre „corupția de pe masa Guvernului“, nimic despre politicieni. Cum să nu cred eu că Tudorel de la Purcica (alias Tudor Chiuariu de la Justiție) este agentul de influență al lui Traian Băsescu?

Fiindcă ministrul Tudorel de la Purcica era cercetat de Comisia specială de la Cotroceni, Motocicleanu a dat o ordonanță de urgență, prin care taie ghearele Comisiei Marinelului. Prin urmare, membrii Comisiei pentru cercetarea demnitarilor trebuie desemnați de Consiliul Superior al Magistraturii, din care face parte şi Tudor Chiuariu. Iar tergiversarea cercetării dosarelor de tipul Mătuşa Tamara continuă. Parlamentarii s-au bucurat în gaşcă de mişcarea făcută de Motocicleanu. Inclusiv Corneliu Vadim Tudor, despre care ştiam că nu poate fi acuzat de escrocherii. „Ce tre-

abă are Băsescu să ancheteze? Ce treabă are el cu puterea judecătorească? I s-a luat jucăria? Foarte bine au făcut". Maestre, când o să fiți președinte, cum veți umple „pușcăria hoților", dacă nu veți avea „comisie specială"?

„Ești băsescian!"

Şi vine Savonarola cu paloşul breslei. Concluzia lui a fost că băieții de la TVR1 nu au făcut greşeli deontologice, dar „au comis erori profesionale". În schimb, Alexandru Sassu, care a interzis difuzarea părții a doua a filmului şi care a „epurat-o" pe Rodica Culcer din redacția de ştiri, nu a introdus cenzura la Televiziunea publică. Nuuu! Teleastu Sassu a exercitat doar „o formă de presiune asupra jurnaliştilor". Că lucrurile nu stau chiar aşa cu deontologia şi cenzura avea să ne-o demonstreze ulterior tot realitatea, mama adevărată a ziariştilor autentici. Radu Gafta, care se ocupase de miraculosul film cu caltaboşii de la Al-Jazeera, a primit doi pumni în ochi şi un cap în gură de la profesionistul Marius Zamfir, coleg de suferință deontologică, acreditat la cabinetul lui Motocicleanu! Zamfir i-a făcut raport lui Culcer că a dat filmul pe post fără să-l întrebe pe Remeş dacă este de acord.

Războiul coboară printre amărâții breslei, care trăiesc din salariul minim pe cartea de muncă prin grația angajatorilor. Cu excepția acreditaților! Dacă un ziarist are curajul să scrie că, măcar uneori, Traian Băsescu chiar are dreptate, atunci este... „băsescian". Sună oribil. De exemplu, eu aş fi un ... „băsescian"! Inutil să mai demonstrezi că poți să nu fii nici cu unii, nici cu alții, să stai ca mine, pe *centură*, şi să observi scena politică mult mai detaşat. Mai ales că nu mă plăteşte nimeni să dau pumni în ochi sau capete în gură şi nici să scriu. Am să ofer un singur exemplu fiindcă nu am de ce să mă explic. Într-o conjunctură politică pe care am descris-o altădată, Traian Băsescu a devenit campionul votului uninominal. La fel ca toată lumea, eu ştiu că preşedintele nu accepta votul uninominal şi nici acum nu cred că este convins de un asemenea sistem electoral. Dar îl promovează fiindcă a înțeles că aceasta este opțiunea majorității românilor. Şi a urcat pe val. Oamenii îşi fac iluzii că numai aşa îi pot responsabiliza pe demnitari, pe parlamentari printr-un vot direct. Marinelu a intuit sensul. În fond, ce este un politician dacă nu un artizan al combinațiilor posibile într-o circumstanță socială dată? Este cinism în politică? Da, rămâi acasă!

Jihadu Prostănacului

A trecut şi moțiunea de cenzură. Un eşec general. Guvernul liberal a ieşit mai slăbit din această încleştare, fiindcă nu va mai profita nici de susținerea din umbră a PSD în Parlament. PD şi PLD nu şi-au văzut încă visul cu ochii: provocarea alegerilor anticipate. Emil Boc chiar a dat afară din PD doi parlamentari care l-au contrazis. PRM şi PC rămân pe aceeaşi poziție ambiguă. Eşecul loveşte grav în conducerea PSD. Mai mult, sabia lui Damocles s-a abătut şi asupra lui Ion Iliescu, emblema de argint vechi, cu ciocan, a partidului. După ce i-a transmis lui Iliescu să-i fie ruşine obrazului, Mircea Geoană propune excluderea unor nume grele din partid: Ion Solcanu, Dan Mihalache, Alin Teodorescu şi, mai ales, academicianul Răzvan Teodorescu, un apropiat al lui Ion Iliescu. Lupii tineri din PSD vor sânge.

Tataie a votat moțiunea de cenzură cu spatele spre camerele de filmat montate în sala Parlamentului. Liberalii l-au aplaudat, mai ales că el anunțase că semnează, dar nu votează. Alți *coledzi*, care nu mai speră la liste, au băgat gumă de mestecat şi pastile de rudotel în urne.

Răfuiala de după moțiunea de cenzură din Partidu lu Mucles s-a amânat. Noaptea cuțitelor roşii va veni, fiindcă va trebui cineva să răspundă pentru dezastrul de la urne.

Hai la groapa cu furnici!

Marean van Ghelle l-a invitat pe preşedinte la lansarea candidaților PSD. Politicos, şeful statului răspunde că nu poate onora invitația fiindcă are un program foarte încărcat. Aha! Nu vine! I-e frică! „I-am trimis azi o invitație să fie alături de noi şi nu a onorat-o. Eu nu cred că Traian Băsescu face campanie pentru PD, dumneavoastră credeți?". Şi tocmai când Prostănacu făcea joc de gleznă spirituală cu activiştii lui, hop şi Marinelu intră în sală! „Iată că a venit!", a sfeclit-o Prostănacu.

Ce-a urmat a fost ca la Plevna. Marinelu primeşte microfonul – mare eroare, copii! Şi începe cu... castravetele: referendumul pentru vot uninominal! „Şi dumneavoastră aveți nevoie să fiți reformați de electorat. Toată clasa politică este în dificultate față de dorințele electoratului. Dumneavoastră sunteți cel mai mare partid din Parlament în momentul de față (aplauze furtunoase şi scandări „Pe-se-de! Pe-se-de!")... iar refuzul celui mai mare partid să se reformeze rapid face din

uninominal instrumentul ca peste două, trei legislaturi să redeveniți cel mai mare partid“ (Huo!). Dar nu s-a oprit aici: „În 1990, aici se mulțumea minerilor, iar astăzi tot aici vorbim de alegeri europarlamentare și vot unonimnal“. Sala a început să huiduie. A dat mâna cu Prostănacu, dar nu cu Tataie și a ieșit.

„Tocmai Băsescu să aducă vorba de mineriade, când în prima era secretar de stat la Transporturi, iar la a doua, din timpul guvernării Petre Roman, era ministru?“, a spus necăjit Tataie.

Și în timp ce poporul se uita cu ochii holbați la ecrane să vadă dacă pică moțiunea, iese Motocicleanu vioi și promite că se măresc pensiile de la 1 noiembrie. Iar în această promisiune a împachetat un hap otrăvit: a anunțat o ordonanță de urgență prin care se modifica legea răspunderii ministeriale, comisia specială anticorupție de la Cotroceni era desființată, iar escrocii patriei nu mai pot fi căutați la conturi.

Țară cu trei viteze moldovenești

O mai veche anecdotă zicea că moldovenii vor să facă pe malul Bahluiului o limuzină de lux, cu trei viteze: „înșet“, „înșetișor“ și „diloc“. Parafrazând anecdota, România a ajuns la cele trei viteze moldovenești fiindcă așa funcționează instituțiile statului. Traian Băsescu vrea referendum pentru vot uninominal, prin care să-i alegem pe parlamentari ca pe primari. Premierul Tăriceanu dorește vot uninominal mixt, să ia și partidele ceva. Dar și Nicolae Văcăroiu poftește ca Senatul să continue lucrările pentru adoptarea aceleiași legi uitate prin sertarele aleșilor. Că Parlamentul funcționează conform anecdotei o demonstrează și noul Cod Penal, trimis spre promulgare lui Traian Băsescu. Astfel, un ziarist primește șapte ani de pușcărie dacă mai îndrăznește să dea pe post vreun film de agapă și șpagă cu politicieni. Procurorii vor acționa cu viteza a treia fiindcă, mai întâi, trebuie să-i informeze pe infractori că au de gând să înceapă cercetarea penală și abia apoi să le asculte telefoanele. În schimb, chiar dacă drumurile noastre toate se vor repara vreodată, șoferii au voie de la poliție să gonească mai iute prin gropile orașelor, mai abitir ca la formula unu. Mulți români încă nu știu ce înseamnă vot uninominal, iar explicațiile primite rămân confuze. Parlamentul European este prea departe pentru nevoile lor, ca o abstracțiune. Le crește pensia, se mărește salariul, copiii lor vor găsi de lucru mai repede? Cei aleși pentru Bruxelles vor vota și legi pentru români sau vor uita de unde au plecat? Cum să reușească într-o lună politicienii să-i informeze pe oameni ca să voteze în cunoștință de cauză?

Ultimatumul dat de Traian Băsescu parlamentarilor pentru votarea legii votului uninominal a expirat. Aleșii noștri nu au vrut sau nu au reușit să adopte la timp un proiect de lege în acest sens, chiar dacă modelul german, verificat în practică în cea mai puternică democrație de pe continent, putea fi preluat fără modificări majore. Prezent la Sala Palatului, cu prilejul lansării candidaturilor PD pentru Parlamentul European, președintele tuturor românilor a anunțat că va decreta organizarea unei consultări populare pentru votul uninominal. „Cei 322“ nu au știut cum să contracareze această mișcare, deși fuseseră avertizați. Acum protestează că l-au scăpat iar pe Traian Băsescu pe câmpia electorală a PD. PC preferă ca Executivul să-și asume răspunderea, iar PRM nu mai preferă nimic. Mai ales că avem deja un referendum în județele Harghita, Covasna și Mureș pentru autonomia Ținutului Secuiesc și nimeni nu mai veghează. Mai mult, printr-un discurs *european*, Marko Bela declamă de la Bruxelles: „În 1526 strămoșii noștri au pierdut și, pentru un secol și jumătate, țara nu a mai fost a noastră. Ultima dată această patrie s-a pierdut în 1918, iar datoria noastră este să redobândim acel pământ pierdut. Să redobândim tot ce am pierdut: casele, pădurile, pământurile, steagul“.

Trăim din importuri

Chiar dacă a aderat la Uniunea Europeană, România rămâne o țară paradoxală. Peste 70% din produsele alimentare provin din alte țări. Din cauza secetei și a inundațiilor, dar și ca urmare a dezastrelor produse de guvernanții noștri în cei 17 ani de ... „tranzacție“, România înregistrează cea mai slabă producție agricolă din ultima jumătate de veac. Majoritatea țăranilor au îmbătrânit și practică o agricultură de subzistență. Ni se reproșează mereu că nu am fi capabili să întocmim dosare pentru accesarea fondurilor comunitare și tot mai mulți străini preiau mii de hectare, primind și banii necesari pentru investiții. Din cauza sărăciei și a birocrației excesive, se dezvoltă în paralel o corupție galopantă în domeniu. Agenția de Plăți și Intervenții în Agricultură nu este încă pe deplin funcțională. Numai în județul Mureș, experții Comisiei Europene au descoperit peste 1200 de dosare falsificate, prin care se cereau subvenții. Unii politicieni chiar consideră, în particular, că nu mai avem nevoie de agricultură, din moment ce putem importa produse din Ungaria sau din alte țări.

Sf. Grigorie Palama și noua teologie occidentală

Prof. Univ. Dr. Gheorghios Martzelos[*]

Sfântul Grigorie Palama a fost o piatră de poticnire atât în timpul său, în înfruntarea dintre ortodoxie şi tradiția şi teologia occidentală, cât şi în vremea noastră, când reprezintă încă un motiv de dezacord între teologii ortodocşi, pe de o parte, care îl consideră „luminător ortodoxiei, întăritor evlaviei şi învățător"[1] şi teologii occidentali, pe de altă parte, pentru care acesta e vrednic a fi socotit de-a dreptul eretic.

Această valorizare diferită a lui Palama din partea ortodocşilor şi a teologiei vestice nu e greu de înțeles, căci prin teologia lui devine evidentă pentru toți dimensiunea legăturii organice ce caracterizează teologia ortodoxă şi spiritualitatea specific ortodoxă, dar şi prăpastia adâncă ce o desparte de tradiția şi modul de a face teologie occidentale.

Premisele teologiei Sf. Grigorie Palama

În contrast cu teologia catolică a epocii sale care era fondată în ceea ce avea mai profund ca experiere pe aristotelismul scolasticilor, Palama nu-şi dezvoltă învățătura plecând de la premise filosofice, ieşite din speculație, ci din realitatea experienței personale a îndumnezeirii, trăite harismatic în Biserică.

De aceea, în persoana lui Varlaam Calabrezul, Palama respinge întreaga metodologie scolastică a epocii, în acord cu care cunoaştem pe Dumnezeu prin filozofie şi prin propriile posibilități de cugetare, de înțelegere.

Acestui raționalism al scolasticilor, Palama îi opune experiența tainică a îndumnezeirii, aşa cum este ea trăită continuu în tradiția ortodoxă. Pentru Palama îndumnezeirea omului nu e, simplu, o stare morală la care poate ajunge omul cu ajutorul filosofiei despre Dumnezeu, ci o realitate plină de har care presupune curăția inimii şi este împlinită prin împărtăşirea de energiile increate ale dumnezeirii[2].

De aceea „cei curați cu inima" văd în mod real pe Dumnezeu, după cuvântul Domnului din Fericiri („Fericiți cei curați cu inima că aceia vor vedea pe Dumnezeu"[3]). Cu toate acestea ei nu pot vedea ființa lui Dumnezeu, care e neapropiată, neîmpărtăşibilă şi necuprinsă, ci numai energiile, lucrările sale necreate, prin care Dumnezeu Treime vine în legătură personală, reală, cu lumea.

Aşa, de exemplu, când proorocii Vechiului Testament, ucenicii lui Hristos pe muntele Tabor şi sfinții Bisericii vedeau în răpirile lor o lumină dumnezeiască, aceasta nu era nici firea dumnezeirii cea nefăcută şi neapropiată, dar nici vreun simbol dumnezeiesc creat, ci slava necreată, energia, harul lui Dumnezeu[4].

Dumnezeu nu este numai fire necreată şi ipostasuri necreate, ci şi lucrări necreate prin intermediul cărora persoanele Sfintei Treimi intră în legătură nemijlocită cu Creația. După fire, pe care Palama o numeşte „dumnezeire superioa-

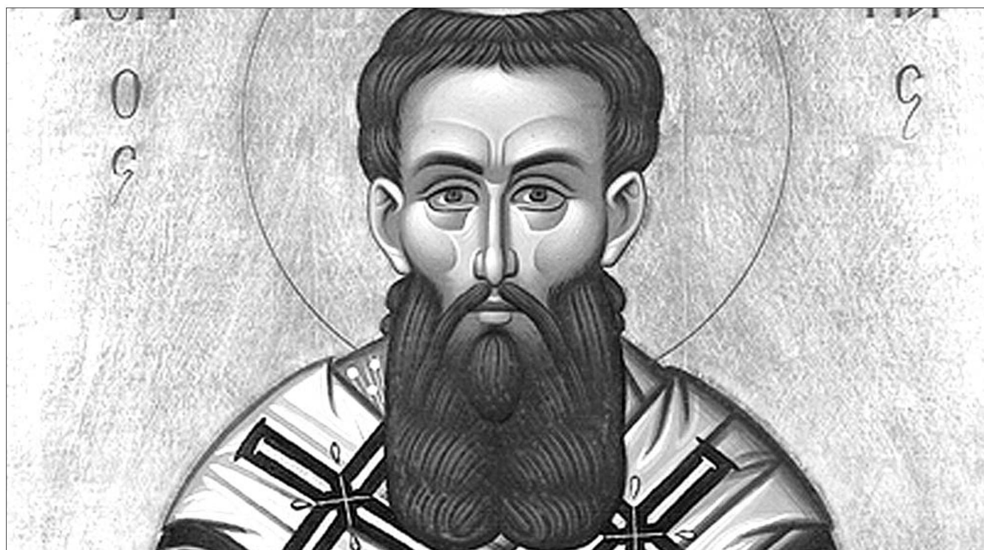
[*] Prof. de Teologie Dogmatică, Facultatea de Teologie Ortodoxă – Universitatea Aristotelis din Tesalonic

[1] Troparul Sf. Grigorie Palama din Duminica a doua a postului Paştilor, Triod, ed. a VII-a, EIBMBOR, 1970, pag. 255.

[2] Gh. Mantzaridis, *Învățătura despre îndumnezeirea omului la Sf Grigorie Palama*, în *Palamicele*, Tesalonic, ed. Pournara, 1973, pag. 165; Anestis Keselopoulos, *Patimi şi virtuți în teologia Sf. Grigorie Palama*, Atena, 1982, pag. 195.

[3] Mt. 5,8.

[4] Sf. Grigorie Palama, *Pentru cei ce se linіştesc cu evlavie*, 3, 1, 22-24, în Panaiotis Hristou, *Opere complete Grigorie Palama*, vol. 1, Tesalonic, 1962, pag. 634.

ră“, Dumnezeu e necuprins, transcendent, nevăzut şi incognoscibil; potrivit energiilor Lui, însă, pe care Palama le defineşte „dumnezeire inferioară“, Dumnezeu e înlăuntrul Creației, imanent, văzut şi cunoscut, experiat aievea[5]. Aşa, de pildă, în toiul disputelor teologice isihaste, în încercarea de a întemeia teologic realitatea experienței dumnezeieşti nemijlocite a credincioşilor în Biserică, Palama foloseşte amplu distincția dintre fire şi lucrări în Dumnezeu, distincție care a existat tot timpul în tradiția patristică ortodoxă[6].

Această deosebire reprezintă singura soluție viabilă care poate asigura realitatea îndumnezeirii ființei umane fără pericolul de a cădea în panteism grosier. „Acelora (monahii isihaşti pe care sfântul îi apără aici, împotriva acuzelor aduse de Akindin, *n.tr.*), observă astfel Palama, cărora harul îndumnezeitor precum şi sfinților le dăruieşte îndumnezeirea; strălucirea în care sunt primiți, lumina care îi face să strălucească precum soarele sunt firea şi ipostasele dumnezeieşti, fiind toți precum Hristos este, şi deopotrivă dumnezei, după spusa aceea a Domnului“[7]. Omul, accentuează Palama, împărtăşindu-se de tainele Bisericii prin energiile Lui necreate şi îndumnezeitoare, devine în chip real dumnezeu, nu după fire, însă, ci după har. În dialogul Teofanii, recapitulând un loc comun din Sf. Maxim Mărturisitorul, subliniază: „toți pe de-a-ntregul devenind dumnezei fără numai identitatea cea după ființă“[8]. Astfel, distincția fire-energii în Dumnezeu devine pentru Palama fundamentul teologic pe care îşi va întemeia învățătura sa şi exact din acest motiv, atunci, în epocă, la fel ca şi astăzi, această distincție teologică se găseşte în centrul disputei dintre Otodoxie şi teologia occidentală contemporană.

Cauzele acestor diferende teologice pot fi găsite nu numai în raționalismul teologiei vestice, evidențiat începând cu scolasticismul medieval, ci ele se găsesc, de asemenea şi în premisele sale teologice ortodoxe de dinainte de schismă, mergând până la triadologia Fericitului Augustin[9] şi mai pe urmă în principal în aristotelismul

5 Idem, *Antireticul III către Akindin*, 6, op. cit., pag. 300.

6 Gh. Martzelos, F*irea şi lucrările lui Dumnezeu la Sf. Vasilie cel Mare. Cercetare istorico-dogmatică asupra învățăturii Bisericii Ortodoxe despre fire şi energii în Dumnezeu*, Tesalonic, 1984, pag. 18.

7 *Antireticul I contra lui Akindin*, 7, 35, op. cit., pag. 65.

8 Sf. Grigorie Palama, *Teofanii*, PG 150, 936C, Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, PSB 80, EIBMBOR,1983; trad. pr. prof. D.Stăniloae, 7h, pag. 89 şi 7i, pag. 90.

9 Fer. Augustin, *De Trinitate* 15,17,29, PL42,1081: „Şi cu toate acestea nu în zadar în această Treime nu se spune Cuvântul lui Dumnezeu decât Fiului, nici Darul lui Dumnezeu decât Duhului Sfânt, nici Cel din care născut este Cuvântul şi din Care purcede în primul rând (principaliter) Duhul Sfânt decât lui Dumnezeu Tatăl. (...) Dacă, desigur, în această natură simplă şi compusă nu este altceva esența şi altceva bunătatea; ci esența însăşi este bunătate şi bunătatea în ea însăşi este esență, sau în Tatăl, sau în Fiul, sau în Sfântul Duh; bunătatea proprie, aşadar, Duhului Sfânt vesteşte/manifestă (*et tamen proprie Spiritus Sanctus charitas nuncupetur*).

teologiei lui Toma d'Aquino. Distincția de la început neclară înlăuntrul existenței veșnice a lui Dumnezeu și pogorârii iconomice a persoanelor Sf. Treimi pe care o găsim în învățătura lui Augustin, precum și aserțiunea lui Toma d'Aquino că Dumnezeu este simplitate absolută, *actus purus*, adică lucrare simplă[10], potență dusă din eternitate până la act, nu permit în teologia occidentală nici admiterea și cu atât mai puțin valorizarea concretă a unei asemenea distincții în Dumnezeu pe care o face Palama, în duhul și urmând Părinților.

Sf. Grigorie Palama și teologia romano-catolică

Împotrivirea agresivă a teologiei occidentale moderne contra învățăturii Sf. Grigorie Palama durează încă de la începutul sec. XX, când teologii ortodocși care s-au ocupat cu Palama, precum Temistocle Hagistavrou, mai târziu arhiepiscop al Atenei[11], Grigorie Papamihail[12] și Hristou Papadopoulos[13], au adus din nou în atenția opiniei teologice a vremii distincția fire-energii în Dumnezeu, în care consistă una din principalele diferențe care despart Ortodoxia de teologia catolică.

Imediat după aceea anumiți teologi romano-catolici, între care un rol aparte l-a jucat Martin Jugie, au susținut părerea că învățătura lui Palama despre energiile necreate ale lui Dumnezeu constituie o inovație neobișnuită în cuprinsul teologiei creștine, fiind complet necunoscută nu doar tradiției patristice occidentale, dar și celei răsăritene[14]. Scopul lor era să demonstreze că nu există nici o unitate de duh și nici legătură între teologia palamită și teologia Părinților patristici precedenți. În consecință, cu toate că Palama consideră distincția pe care el o face între firea și lucrările lui Dumnezeu ca fiind patristică, proprie Părinților Bisericii, și trimite mai departe, spre a întări această învățătură a sa, la Capadocieni, la Sf. Dionisie Areopagitul, Sf. Maxim Mărturisitorul și alții, totuși, spun teologii catolici de început de secol, îi răstălmăcește substanțial[15].

În aceste condiții, firește că teologul catolic anti-palamit mai nou E.von Ivanka s-a simțit împuternicit să demonstreze că învățătura lui Palama privitoare la distincția fire-energii în Dumnezeu nu-și are temelie nici din punct de vedere biblic, nici patristic, având o proveniență filosofică și anume filosofia neo-platonică[16]. Chiar din acest motiv Ivanka a încercat să interpreteze distincția pe care Sf. Părinți o fac între firea și lucrările lui Dumnezeu în același mod, astfel încât să-l prezinte pe Palama ca unul care ori nu-i înțelege ori îi scoate din context.

În acord cu Ivanka, Sf. Părinți nu au primit niciodată învățătura că deosebirea între firea și energiile dumnezeirii este reală și are caracter ontologic, ci are numai o semnificație subiectivă și gnoseologică[17].

10 Toma d'Aquino, *Summa Theologiae*, 1a, 3,2,ed.Blackfriars,vol. 2, London-N.Y., 1964, pag. 24: „Dumnezeu e act simplu, neavând vreo potențialitate"; idem, *Compendiu teologic*, 10, ed. R. Tannhof, Ed. F.H. Kerle, Heidelberg, 1963, pag. 24: „Însă la Dumnezeu nu se găsește potență și act ci este act simplu";11, op. cit., pag. 25, „Dumnezeu este act simplu, fără imixtiunea vreunei potențialități".

11 T. Hagistavrou, *Disputele isihaste din sec. XIV și învățătura isihastă*, Leipzig, 1905.

12 G. Papamihail, *Luptele isihaste din sec. XIV*, în *Farul bisericesc*, 5 (1910), pp. 385-425; id., *Sf. Grigorie Palama*, Petersburg-Alexandria, 1911.

13 H. Papadopoulos, *Sf. Grigorie Palama și Biserica latină*, în *Grigorie Palama*, Anuarul teologic al Sf. Mitropolii a Tesalonicului, 2 (1918), Tesalonic, pp. 345-354.

14 Martin Jugie, *„Palamas"*, art. ,în *Dicționarul de Teologie Catolică* (DTC), Paris, 1909-1950, vol. XI, 2, pp. 1742-1750 și urm.; pag. 1758: „sistemul lui Palama e incontestabil o noutate în istoria teologiei bizantine. Nu se găsește nicăieri echivalent într-o perioadă anterioară"; idem, *„Controversa palamită"*, op. cit., pag. 1817; S. Guichardan, *Problema simplității divine în Orient și în Occident în sec. XIV-XV: Grigorie Palama, Duns Scotus, George Scholarios*, Lyon, 1933, pag. 119.

15 id., ibid., pag. 1762, S. Guichardan, op. cit., pag. 115

16 cf. E. Von Ivanka, *Platon creștin. Receptarea și transformarea platonismului la Părinții Bisericii*, Einsiedeln, 1964, pag. 391, pag. 410; id., *Elenismul în isihasm. Antinomia în învățătura despre energii*, în *Epektasis.* Buchete patristice închinate Cardinalului Jean Danielou, Paris, 1972, pag. 492 și urm.

17 cf. *Palamismul și tradiția Sf. Părinți*, în *Biserica și bisericile.* Studii și eseuri asupra unității creștine; Omagiu lui Dom Lambert Beaudouin, vol. 2, Chevetogne, 1955, pag. 33; id., ibid., pag. 429; conf. de asem. Idem., *Elenismul în isihasm*, pag. 495.

Cu alte cuvinte distincţia acceptată şi înţeleasă de Sf. Părinţi nu-şi are cauza în Dumnezeu Însuşi, ci numai în puterile limitate ale minţii omeneşti. Dacă Părinţii ar primi această distincţie ca reală şi fiinţială, precum o face Palama, atunci s-ar pune în pericol simplitatea absolută a lui Dumnezeu, concept tomist.

Pentru Ivanka, obişnuit să se mişte strict între cadrele premiselor scolastice ale teologiei catolice, nu există altă posibilitate de interpretare a distincţiilor făcute de Sfinţii Părinţi între firea şi lucrările lui Dumnezeu decât aceea care a fost admisă de scolastică. Altfel spus, dacă pentru Ivanka ar putea exista vreo deosebire între acestea două, ea nu ar putea fi admisă în mod real, ontologic, ci numai subiectiv, în cugetare, la nivelul simplei cunoaşteri intelectuale filosofice, cu mintea. Altminteri se distruge simplitatea absolută a fiinţei dumnezeieşti[18]. Şi exact aici se găseşte principalul subiect de dispută dintre teologii catolici şi învăţătura Sf. Grigorie Palama.

Aşa cum observă B. Schultze, unul din romano-catolicii anti-palamiţi contemporani, acuza fundamentală formulată împotriva teologiei palamite o constituie imposibilitatea acceptării unei distincţii reale în Dumnezeu, Simplitate absolută şi desăvârşirea Însăşi. O asemenea deosebire, susţin teologii catolici, ar fi absolută, deoarece ar fi întemeiată obiectiv în Dumnezeu – în antiteză cu distincţia persoanelor dumnezeieşti, care este, evident, reală, însă numai ca relaţie, deoarece această distincţie ipostatică există exclusiv la nivelul relaţiilor interne dintre cele trei Persoane treimice, conform învăţăturii romano-catolice[19].

Problemele devin, cu siguranţă, şi mai dificile, spune Schultze, când Palama denumeşte firea primă dumnezeiască, neapropiată, „dumnezeire supra subiectivă“, iar energiile necreate, lucrările fără de început şi fără sfârşit ale Treimii drept „dumnezeire inferioară“, lucru care-i conduce pe adversarii săi la a-l acuza de politeism. Evident această acuză nu-şi are ecou în intenţia lui Palama, dar constituie totuşi o dovadă pentru patosul oponenţilor săi contemporani, în dorinţa lor de a păzi pură şi neamestecată înţelegerea simplităţii lui Dumnezeu, pusă în „pericol“ de teologia palamită[20].

De asemenea, un alt teolog catolic mai nou, Juan Miguel Garrigues, susţine într-un stil mai elevat cam aceeaşi teză. Teologia lui Palama, spune el, a păstrat în linii mari, învăţătura creştină despre îndumnezeirea omului, dar a putut face acest lucru doar cu preţul nenumăratelor inconsecvenţe metafizice şi prin aceasta supunând unui mare pericol misterul simplităţii fiinţei dumnezeieşti[21].

În sfârşit, excepţie pare să constituie teologul catolic Jurgen Kuhlmann. În singurul său studiu despre Palama, cu toate că şi el se mişcă în aceleaşi cadre ale gândirii scolastice occidentale, accentuează valoarea duhovnicească a teologiei Sf. Grigorie Palama pentru epoca noastră secularizată[22].

Sf. Grigorie Palama şi teologia protestantă

Teologia protestantă nu s-a ocupat prea mult, până acum câteva decenii, cu învăţătura arhiepiscopului Tesalonicului trăitor în sec. XIV. Totuşi, în 1980, un nou teolog, Dorothea Wendebourg, profesor la Facultatea de Teologie protestantă din München, a stârnit interesul cu punctul său de vedere precum şi diferite reacţii, nu doar din partea ortodocşilor, ci şi a teologilor catolici şi protestanţi. În studiul ei de notorietate „Duh sau energie? Problema fundamentului intra-trinitar al vieţii creştine în teologia bizantină“, susţine concepţia potrivit căreia Palama, prin importantul rol soteriologic pe care îl atribuie energiilor dumnezeieşti, a lăsat persoanele Treimii fără semnificaţie soteriologică specifică în teologia Bisericii răsăritene. Rolul mântuitor jucat de persoanele dumnezeieşti ar fi fost luat în teologia palamită de către energiile necreate.

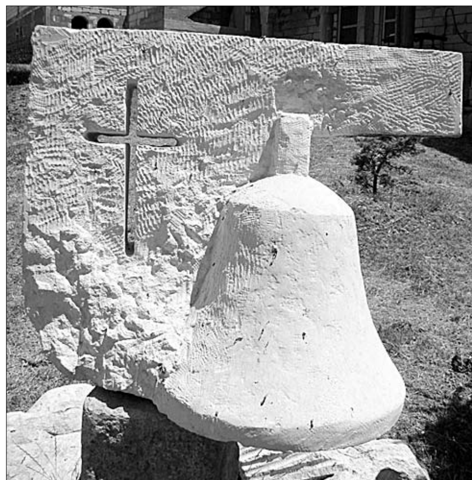
18 cf. legat de aceasta Gh. Martzelos, op. cit., pp. 14-98.

19 *Anuarul Bisericii Orientale*, Dusseldorf, 1971, pag. 139

20 id., ibid.

21 cf. J. M. Garrigues, *Lucrarea divină şi harul la Maxim Mărturisitorul*, în *Istina*, 19 (1974), pag. 276.

22 cf. *Îndumnezeirea în Duhul Sfânt.Grigorie Palama, reprezentant al monahismului athonit*, în *Duh şi Viaţă*, 57 (1984), pag. 352.

Astfel, precum se susține, cu Palama se împlinește în teologia ortodoxă disfuncționalizarea soteriologică a ipostasurilor Sf. Treimi. (Entfunktionalisierung, απολειτουργικοποιηση)[23]. Desigur, potrivit D. Wendebourg, Palama nu e singurul reprezentant al acestei „extensii“ teologice în teologia bizantină: el ar fi avut deja predecesori încă din sec. IV pe Sf. Athanasie cel Mare, Didim cel Orb și în special pe Părinții Capadocieni, Sf. Vasilie cel Mare, Sf. Grigorie Teologul și Sf. Grigorie de Nysa. Iar responsabilitatea acestor înainte-mergători ai lui Palama este, după Wendebourg, mare pentru destinul teologiei ortodoxe ce a urmat, deoarece și aceștia teologhisesc, la fel ca și Palama, că ființa de neapropiat a lui Dumnezeu se împărtășește Creației în energiile Sale[24].

În antiteză cu teologia catolică modernă, Wendebourg vede clar ca adevărată unitatea și legătura strânsă dintre teologia palamită și teologia Sf. Părinți de dinainte, referitor la distincția fire-energii în Dumnezeu. Teologul german are grijă, totuși, să menționeze că Palama diferă de Părinții predecesori: aceia înțeleg împărtășirea, revărsarea energiilor necreate în lume în mod treimic, așa încât să accentueze iconomia specifică, personală, a fiecăruia din ipostasurile dumnezeiești, pe când Palama diferă complet atunci când tratează despre specificitatea iconomică a ipostasurilor în pogorârea Lor spre lume, atâta timp cât rolul lor soteriologic în perimetrul iconomiei a fost substituit de cel al energiilor necreate. Cu toate acestea, deoarece și aceștia învață o distincție ontologică, reală în Dumnezeu, între existența Lui veșnică și arătarea, pogorârea Lui iconomică în Creație și, în același timp, consideră energiile necreate ca singurul mijloc de legătură a lui Dumnezeu cu lumea, Wendebourg trage concluzia că ei sunt – în contrast cu teologia occidentală mai veche – punctul de plecare în teologia răsăriteană ortodoxă a acestei „disfuncționalizări“ a ipostasurilor treimice, teologie pe care o duce la desăvârșire învățătura lui Palama, un mileniu mai târziu[25].

Aceste concepții îndrăznețe și surprinzătoare ale Dorotheei Wendebourg au împărțit opinia teologică occidentală contemporană, în special pe cea de factură germană. Christoph von Schönborn, în recenzia sa la cartea lui Wendebourg, se exprimă în cuvinte elogioase la adresa celor expuse de profesoara de teologie protestantă din Munchen și îi prevede un succes încă și mai mare în rândul teologilor de sorginte catolică[26]. Pe de altă parte Fairy von Lilienfeld, în recenzia sa la opera Dorotheei Wendebourg, enumeră, la rândul ei, o serie întreagă de greșeli metodologice în studiul acesteia și îl caracterizează drept o interpretare neinspirată a teologiei lui Palama, care nu contribuie la dialogul ecumenic cu Biserica Ortodoxă[27].

De asemenea, romano-catolicul J. Kuhlman consideră nedreaptă acuza susținută de Wendebourg la adresa lui Palama. Pentru Kuhlman, cu teologia palamită nu s-a întâmplat nici o disfuncționalizare, ci o „refuncționalizare dinamică“ accentuată (*eine kraftvolle Refunktionalisierung*, μια δυναμικη επαναλειτουργικοποιηση) a ipostasurilor Sf. Treimi, de care era neapărată nevoie în teologia secolului XIV[28].

23 cf. *Duh sau lucrare? Despre întemeierea relațiilor intra-treimice în viața creștină în teologia bizantină*, Munchen, 1980, pag. 10, pag. 244 și urm.

24 op. cit., pag. 171 și urm.

25 id., pag. 233.

26 cf. *Treimea imanentă și iconomică*, în *Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Theologie*, 27 (1980), pag. 255.

27 cf. *Biserica în Orient*. Studii de istorie bisericească europeană și eclesiologie, 25 (1982), pag. 199

28 op. cit.,pag. 365.

Critica ortodoxă a teologilor occidentali împotriva Sf. Grigorie Palama

Să analizăm una câte una din problemele puse cu foarte multă concizie: sunt valide acuzele de mai sus aduse de teologii vestici mai noi împotriva lui Palama sau e vorba de răstălmăciri nefericite ale teologiei sale?

Întâi de toate, în ceea ce priveşte acuzele teologilor catolici observăm că distincţia făcută de Palama între firea şi lucrările lui Dumnezeu nu provin din aria filosofiei greceşti, în special din neoplatonism, cum presupune Ivanka, ci din tradiţia biblică şi patristică. În neoplatonism distincţia fire-lucrări are o cu totul altă semnificaţie decât la Palama şi în întreaga tradiţie ortodoxă. La neoplatonici lucrarea/energia nu constituie o expresie a libertăţii voinţei lui Dumnezeu, aşa cum se întâmplă în Revelaţie şi la Sfinţii Părinţi, ci mai degrabă este iradierea, manifestarea fiinţială şi compulsivă a fiinţei lui Unul, monada primordială, sau a Minţii, care serveşte simplu procesului acestei iradieri[29]. Şi din acest punct de vedere putem mai repede să vorbim de o identificare cu Fiinţa, decât să se deosebească de aceasta.

Din acest motiv Iulian Paravatul, care aparţine şcolii filosofice neoplatonice, susţine cu tărie că nu poate exista distincţie între firea şi lucrarea lui Dumnezeu: „...căci nu e altceva firea lui Dumnezeu şi altceva puterea (lucrarea, *n.tr.*), fiind prin această lucrare trei dumnezei. Ci totdeauna câte voieşte, acestea le şi poate şi le şi lucrează. Căci ce nu voieşte nu există, nici nu vrea ce nu e puternic să lucreze“[30]. Ivanka a fost evident înşelat de către apropierea formală, exterioară ce există între distincţia palamită şi cea neoplatonică şi care poate fi stabilită numai şi numai la nivelul superficial al limbajului vremii. Prin conţinutul ei, totuşi, deosebirea făcută de Palama provine în întregime din tradiţia Scripturii şi a Părinţilor patristici predecesori. Cât despre semnificaţia pe care această distincţie teologică a avut-o în tradiţia patristică pre-palamită se cuvine să menţionăm că şi pentru Palama, ca şi pentru Sf. Părinţi dinaintea lui, la care face referire cel mai des acesta, deosebirea dintre fire şi lucrări nu e subiectivă, intelectuală, deoarece îşi are cauza în Însuşi Dumnezeu şi nu în finitudinea gândirii omeneşti[31]. Fiinţa constituie pentru Sf. Părinţi fundamentul vieţii intra treimice în Dumnezeu, în timp ce energiile Lui reprezintă mijlocul *ontologic* al relaţiilor Sale extra-treimice cu lumea. Nu poate fi vorba pur şi simplu de o distincţie de natură gnoseologică, menită să dea un răspuns la problema ardentă a cunoaşterii lui Dumnezeu. Gnoseologia teologică a Sf. Părinţi nu e niciodată subiectivă şi arbitrară, ci e întărită mereu pe premise obiective, ontologice[32].

Astfel, învăţătura Sf. Vasilie cel Mare potrivit căreia Dumnezeu nu poate fi cunoscut după firea Sa, ci numai după lucrările Lui, se bazează, cum desluşit subliniază chiar el, pe faptul că Dumnezeu nu se împărtăşeşte lumii create în fiinţa Sa, ci numai prin energiile Lui: „Căci noi numai din lucrări/energii spunem că îl cunoaştem pe Dumnezeul nostru, iar de firea aceea a ne apropia să nu ne însuşim. Căci lucrările Lui coboară până la noi, însă fiinţa Acestuia rămâne neapropiată“[33]. Deoarece energiile lui Dumnezeu sunt cele care vin în împărtăşire cu noi şi nu fiinţa Sa necuprinsă, putem să cunoaştem pe Dumnezeu numai după lucrările Sale şi nu în ceea ce este prin fire, în esenţa Sa. Ontologia şi gnoseologia se împletesc organic în teologia Sfinţilor Părinţi.

În consecinţă, Sf. Grigorie Palama a surprins foarte corect semnificaţia acestei distincţii fundamentale fire/energii necreate în Dumnezeu, făcută deja mult înainte de el de către Părinţii Bisericii. Nu există motiv pentru o distincţie subiectiv-gnoseologică între firea şi lucrarea lui Dumnezeu dacă aceasta nu corespunde ontologic, în mod real, în Sf. Treime.

29 Plotin, *Eneade*, V, 1, 6; 2, 1; 3, 11-12; 4,2.

30 cf. *Cuvântul IV, Împăratului Iulian, Către Salustion*, 142CD, W.C. Wright, *The Works of the Emperor Julian*, vol. 1, în seria The Loeb Classical Library, pag. 388.

31 cf. G. Florovszk, *Conceptul de Creaţie la Sf. Athanasie cel Mare*, în *Studia Patristica*, 6 (1962), pag. 48, pag. 56 şi urm. Cf. Şi G. Martzelos, op. cit. pag. 98.

32 G. Martzelos, op. cit., pag. 98.

33 Sf. Vasilie cel Mare, *Epistola 234* Aceluiaşi (Amfilohie, n.tr.) pentru aceeaşi întrebare, 1,PG 32, 869 AB, cf. PSB 12, Sf. Vasilie cel Mare, EIBMBOR 1988 trad. C.Corniţescu-T. Bodogae, pag. 483.

Totuşi, oare caracterul real-ontologic al distincţiei mai sus amintite ameninţă – aşa cum pretind teologii catolici – simplitatea lui Dumnezeu? Se poate, totuşi, ca atunci când Palama – în special la începutul disputei isihaste – caracterizează firea lui Dumnezeu drept „dumnezeire suprasubiectivă“, superioară şi lucrările Lui „dumnezeire inferioară“[34], să fi alunecat în rătăcirea diteistă, după cum l-au acuzat adversarii săi? Hotărât nu. Când Palama accentuează caracterul realist existenţial, ontologic, al distincţiei dintre fire şi lucrări în Dumnezeu, nu o concepe ca pe o împărţire a lui Dumnezeu în două categorii ontologice independente. Una e distincţia şi alta e împărţirea lui Dumnezeu. Deosebirea poate foarte bine să existe fără a avea ca rezultat împărţirea şi, ca urmare, fără să atingă simplitatea dumnezeiască.

Aşa după cum foarte bine observă Palama, distincţia fire – ipostasuri, cu toate că e reală, nu are drept consecinţă împărţirea lui Dumnezeu în trei ipostasuri independente între ele şi prin fiinţă. Tot aşa distincţia fire – energii în Dumnezeu nu poate avea ca rezultat împărţirea lui Dumnezeu în două realităţi ontologice independente între ele. Precum Persoanele împărtăşesc modul intra-treimic de existenţă al lui Dumnezeu, tot astfel energiile, împărtăşesc modul relaţiilor Lui extra-treimic, înspre lume, şi nu pot fi gândite şi înţelese independent de fiinţa dumnezeiască[35] (în sensul tăierii simplităţii fiinţei, violării tainei aseităţii existenţei divine – *n.tr.*).

Cât despre opiniile îndrăzneţe aduse în discuţie dinspre teologia protestantă de către D. Wendebourg împotriva sfântului isihast avem de observat următoarele: concepţia potrivit căreia Palama se deosebeşte de predecesorii săi prin aceea că a făcut ca persoanele Sf. Treimi să devină în soteriologie pe de-a-ntregul disfuncţionale nu stă în picioare. Şi aceasta deoarece atât Palama, cât şi Sf. Părinţi dinaintea lui, în special Părinţii Capadocieni, la care acesta se referă cu largheţe, primesc („primesc“, aici, în sensul ortodox al „predaniei“, a ceea ce e moştenit de la apostoli, dat odată pentru totdeauna, în plin sens paulin – *n.tr.*) în mod clar lucrarea soteriologică şi, mai larg, „iconomică“ a ipostasurilor Sf. Treimi. Pentru Palama şi Capadocieni persoanele Treimii împărtăşesc împreună, dar în mod specific, unic, manifestarea comună a energiilor Lor în Creaţie şi, propriu-zis, în aceasta constă rolul Lor operativ, lucrarea Lor în cadrul iconomiei dumnezeieşti.

Atât pentru Capadocieni cât şi pentru Palama comunul şi particularul nu caracterizeată doar existenţa veşnică a Sf. Treimi în distincţia Ei într-o fire şi trei Ipostasuri, ci determină şi arătarea iconomică în lume a Sf. Treimi, deoarece fiecare din cele trei ipostasuri săvârşeşte lucrarea Sa particulară în manifestarea comună, fiinţială, a energiilor. Astfel, precum primesc şi învaţă cei trei Capadocieni, că Tatăl – ca izvor al lucrărilor Treimii este Cauza începătoare (ροκαταρκτικη αιτια) a tuturor celor zidite, Fiul – Cauza operativa, lucrătoare (ημιουργικη αιτια), deoarece Acesta savârşeşte lucrarea ziditoare, opera Creaţiei şi Sf. Duh – Cauza desăvârşitoare, îndumnezeitoare, (ελειωτικη αιτια), deoarece El operează lucrarea desăvârşirii şi a sfinţirii Creaţiei[36], la fel învaţă şi Palama în Mărturisirea de credinţă, aproape cu aceleaşi cuvinte: „Tatăl... singura Cauză începătoare a celor făcute, Fiul – Cauza şi Principiul tuturor celor zidite, prin care toate s-au făcut... Duhul Sfânt... Cauza şi Acesta a tuturor celor făcute, ca Cel în care toate sunt duse la desăvârşire“[37]. Dar în afară de asta, particularitatea iconomic-lucrătoare a ipostasurilor Sf. Treimi este mărturisită – potrivit Sf. Grigorie Palama şi Sf. Grigorie Teologul – şi din faptul succesiunii revelării Lor în istoria iconomiei dumnezeieşti mântuitoare.

„Aceasta este şi taina iconomiei: pe Dumnezeu Unul şi Trei crezând; pe Unul cauzator Singur şi comun al Celorlalţi Doi. Pentru aceea împreună

34 Sf. Grigorie Palama, *Antireticul III către Akindin*, 6, ed. cit., op. Cit., pag. 300.

35 id., *Teofanii*, PG 150, 929A,ibid., *Tomul Sinodal*, 3, PG 151, 766BC, cf. *Filocalia a VII-a*, EIBMBOR, Bucureşti, 1977, trad. pr. Prof. dr. D. Stăniloae, pp. 413-414.

36 cf. Sf. Vasilie cel Mare, *Despre Duhul Sfânt*, 16, PG 32, 136AB; cf. PSB 12, ed. cit., col. 156, pag. 52; Sf. Grigorie Teologul, *Cuv. 34, Despre cei veniţi în Egipt*, 8, PG 36, 249A;Sf. Grigorie al Nyssei, *Cum că nu sunt trei dumnezei. Către Avlavie*, PG 45, 125C, 128C,la W. Jaeger, *Gregorii Nysseni opera,* vol. III, Paris-Leiden, 1958, pag. 47.

37 Sf. Grigorie Palama, *Contra lui Varlaam şi a lui Akindin*, 3,PG 151, 765A-766A.

Acestora sunt tot darul şi puterea, împărţindu-şi timpul între Ei în care trebuiau să se arate fiecare, dar cu fiecare în Sine Se arată şi Ceilalţi.

Dintâi S-a arătat Tatăl, cele de laudă ale dumnezeieştii firi – însuşirile dumnezeieşti, lucrările fireşti şi fiinţiale – dând proorocilor prin har. Cu Acesta şi Fiul s-a arătat – pe aceleaşi de laudă ale fiinţei dumnezeieşti – însuşirile dumnezeirii, lucrările fiinţiale şi naturale – prin care harismele vindecărilor, lucrările puterilor şi cele apropiate acestora – ucenicilor Lui casnici după har dându-le. Dimpreună cu Acesta Duhul Sfânt S-a arătat – acestea dintru aceleaşi de laudă ale dumnezeieştii fiinţe, însuşirile dumnezeirii, lucrările naturale şi fiinţiale – apostolilor dăruindu-le...“[38].

În concluzie, la Capadocieni ca şi la Palama, rolul operativ, funcţional, al ipostasurilor Sf. Treimi în iconomia dumnezeiască a mântuirii este mai mult decât evident şi de aceea nu se poate vorbi de o „disfuncţionalitate“ a lor ce ar exista, după cum găseşte Wendebourg, în teologia ortodoxă, prin teologia palamită şi cea a sf. Părinţi din sec. IV.

Concluzie

La o primă privire generală critică a polemicii dintre noua teologie vestică şi teologia Sf. Grigorie Palama se naşte o întrebare fundamentală. Care sunt consecinţele acestei dispute pentru teologia occidentală, care rămâne în esenţa ei pe aceleaşi poziţii?...

Răspunsul la această întrebare din punct de vedere ortodox este unul singur. Respingerea din partea teologiei catolice şi protestante a învăţăturii lui Palama despre energiile necreate şi îndumnezeitoare ale Sf. Treimi desemnează în spaţiul eclesiastic vest-european imposibilitatea îndumnezeirii omului şi a împărtăşirii lui reale de viaţa divină. Astfel, în realitate, se neagă în continuare învăţătura creştină primară privitoare la urcuşul omului în Dumnezeu, îndumnezeirea lui, care constituie nucleul teologiei şi spiritualităţii Revelaţiei şi Sfinţilor Părinţi.

Creştinismul occidental sărăceşte spiritual în acest fel, fiind în pericol de a se transforma într-un simplu sistem umanist şi moralist. După cum mărturiseşte cu sinceritate teologul catolic contemporan Jürgen Kuhlmann, din *nefericire* teologii ortodocşi au avut dreptate. Nu există în cuprinsul teologiei vestice înţelesul îndumnezeirii în adevăratul sens al cuvântului, aşa cum poate fi găsit el la Sf. Părinţi şi la Sf. Grigorie Palama[39].

De aceea, adresează teologiei occidentale următoarea afirmaţie, cu care şi închei: „De acum încolo teologia noastră va trebui să nu mai respingă evidenţa pe care o dă Sf. Grigorie Palama Treimii iconomice cu energiile ei dumnezeieşti. Pentru aceea, teologia (vestică – *n.tr.*) are datoria să păstreze vie credinţa Bisericii în îndumnezeirea reală a omului. Într-o lume secularizată, ideea unei Treimi absolut transcendente, cu totul în afara lumii, care nu vine în reală şi nemijlocită legătură cu omul, nu provoacă nici neplăcere, dar nici nu conduce la mântuire“[40].

Traducere de Pr. Cătălin Ciobanu

[38] Id., *Cuvântul al doilea pentru purcedera Duhului Sfânt*, 19, ed. P. Hristou, op. cit., pag. 95, cf. de asem. *Opera completă*,vol. 1, Ed. Patristică, ediţie îngrijită de pr. drd. Cristian Emil Chivu, Bucureşti, 2005, pag. 227.

[39] op. cit., pag. 356.

[40] Id, pag. 367.

Un amator profesionist

Muzeul de Istorie a Medicinei şi Farmaciei al Universităţii de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa“ din Iaşi găzduieşte în perioada octombrie-noiembrie expoziţia cu titlul „Rostuiri“, ce aduce în atenţie silueta artistică a unui fotograf amator, Richard Constantinescu. Medic-scriitor, colecţionar şi custode al acestui muzeu, Richard Constantinescu se află pentru prima dată în ipostaza de artist fotograf.

Cătălin Mihai Ştefan

Lucrările sale „în alb şi negru“ stau sub semnul juxtapunerii de fiinţe, obiecte şi senzaţii cu tonuri diferite: fie că sunt oameni ai străzii surprinşi dormind, aflându-se în aceeaşi stare de vagabondaj ca şi a câinilor comunitari, în compania cărora se află, fie că lângă imaginea Palatului Culturii este „adus cu obiectivul“ cauciucul unei maşini staţionate, fiind subliniată înclinaţia societăţii noastre spre o „cultură“ a tehnologiei (la antipod stă lucrarea cu florescenţele, ce domină aceeaşi imagine a Palatului, ca o renaştere ce îi e propusă).

Tensiunile din sânul Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei sunt atent sugerate printr- un simplu braţ ţepos de brad ce străjuieşte Catedrala. În lipsa oamenilor care aduc tot mai rar mulţumiri Mântuitorului, lângă cruce vin animale domestice (dintr-un instinct de care oamenii nu mai ascultă). Un cadru, în incinta Mânăstirii Cetăţuia, surprinde prin liniştea religioasă ce amuţeşte conturul unui trup de femeie. La Pavilionul „Marcel Guguianu“ (Bârlad) un tors de marmură este fotografiat din unghiul în care aplecarea în faţa arhitecturii moderne încă mai inspiră demnitate. Îmbrăţişarea este exprimată aproape în trecăt, dar nu în detrimentul expresivităţii, printr-un braţ masculin „amputat“, îndepărtat de trup, îndeajuns încât să exprime atracţia pentru feminitatea din spatele său. O lucrare, plină de afectivitate, este cea surprinsă la Bojdeuca „Ion Creangă“. Aici, chipul sculptat al învăţătorului, este lipit de pereţii casei începând-o/continuând-o cu sacrificiul trupului, care îl ţine într-un permanent contact cu ea.

Richard Constantinesci

Fotografiile realizate în cimitirul „Eternitatea“ ating acel pol religios neglijat de arta fotografică profesionistă: de la siluete lungite pe pământ ca două trupuri ce îşi aşteaptă cu nerăbdare încheierea ciclului, la cadrul unei cruci metalice încorporând alte cruci din felurite planuri secundare şi până la veghea sfinţilor asupra unui duhovnic şi a unui credincios. Totul stă sub semnul unei religiozităţi mai mult sau mai puţin rostite, al însingurării ascetice, al alăturării contrastelor, al îmbinării planurilor şi realităţilor artistice cu cele vegetale.

O succintă prezentare a lui Richard Constantinescu va vorbi, cred, de la sine, urmând ca dumneavoastră să dezlegaţi rădăcinile ideilor acestei expoziţii şi ale viitoarelor, ce apar cu o claritate deloc tipică unui fotograf amator. A absolvit Facultatea de Medicină Generală a U.M.F. „Grigore T. Popa“ Iaşi (promoţia 1999), şi a activat ca me-

Foto: Richard Constantinescu

dic în Iaşi şi Tecuci. Din 2004 s-a reîntors în Iaşi, unde a lucrat în cercetarea problematicii durerii („Centrul Naţional de Studiu şi Terapia Durerii"). Ulterior, a devenit asistent universitar la Disciplina Istoria Medicinei, şi rezident în specialitatea Sănătate Publică şi Management Sanitar. Este doctorand în Istoria Medicinei cu o teză privitoare la activitatea de medic scriitor şi publicist a profesorului Grigore T. Popa, din opera căruia anul acesta va apărea un prim volum, sub îngrijirea sa.

Este membru fondator al Asociaţiei socio-culturale „Ion Petrovici" – Tecuci, coordonator al Filialei Iaşi a Societăţii Medicilor Scriitori şi Publicişti din România. A fost vicepreşedinte al Comisiei de Cultură a U.M.F. Iaşi, redactor al revistelor *Însemnări ieşene*, *Alma Mater Medicorum*, *Newsletter*-ul Asociaţiei de Algeziologie din România, colaborator Tele M (1994), Radio HIT (curs de presă radio – 1995), realizator al emisiunii *Credinţă şi sănătate* şi *Sfatul medicului* – Radio Trinitas Iaşi (2000), colaborator la Radiodifuziunea Română – Studioul de Radio Iaşi (emisiunile de ştiinţă şi cultură). Este iniţiator şi coordonator al revistelor culturale *Anunţul cultural*, ΚΑΙΡΟΣ (Tecuci, 2003) şi al *Clubului de literatură universală C.D. Zeletin* (Tecuci, 2003), coordonator al Asociaţiei Romfest XXI – filiala Tecuci (2003); corespondent ştiinţific pentru *Viaţa medicală*; colaborator la diverse publicaţii: *Monitorul medical*, *Pagini medicale bârlădene*, *Bârladul*, *Cronica*, *Semnal*, *Observator*, *Telegraf expres*, *Glasul Tecuciului*, *Tecuciul cultural şi artistic*, *Steaua dimineţii*, *Realitatea*.

Este coodonator al *Clubului de literatură „V. Voiculescu"* al U.M.F. Iaşi, redactor al revistei ROST, lider al filialei Iaşi a Asociaţiei ROST şi custode al Muzeului de Istorie a Medicinei şi Farmaciei al U.M.F. „Grigore T. Popa" Iaşi. În anul 2006, a publicat la Editura „Grigore T. Popa", volumul „Eminescu la *Însemnări ieşene*", prefaţat de acad. Constantin Ciopraga, volum „care consacră un scriitor, pe Richard Constantinescu", cum scrie Ion Hurjui în articolul „Eminescu printre noi" (ROST, nr. 53-54, iul.-aug. 2007). A fost onorat cu „Diploma de Excelenţă" a Universităţii de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi în anul 2004.

Ce-i spune sfântul Nicolae Velimirovici Europei de astăzi

Daniel Mazilu

Articolul acesta porneşte de la lectura cărţii Sfântului Nicolae Velimirovici[1] *Prin fereastra temniţei*, în cea mai recentă traducere din limba sârbă a acestui mare teolog. Realizată de soţii Ionuţ şi Sladjana Gurgu, ediţia românească apărută la editura Predania (2007) este una excelentă, în duhul adevărului şi al smereniei. Traducerea în sine este o faptă de smerenie. Bunul traducător ascultă şi face întru totul voia autorului. Urmează cu fidelitate cuvântul şi spiritul acestuia. Desigur că istoria traducerilor cunoaşte şi „trădători". În cazul soţilor Gurgu nu este cazul. Când citeşti această carte, îl ai în faţă pe sfântul Nicolae. Adevărul e că Ionuţ şi Sladjana nu au redat publicului din România doar o versiune în limba noastră. Într-un mod tainic, cu ajutorul Celui de Sus, ei au adus duhul sfântului în viaţa noastră, în ţara noastră.

În această carte, sfântul Nicolae vorbeşte despre sârbi, despre Europa în care trăim şi despre fiecare dintre noi. Ne vorbeşte cu blândeţe, totdeauna în Adevăr şi cu mare înţelepciune. Avem aici modelul exemplar al vorbirii omului îndumnezeit. Nu exuberanţă oratorică ori deficienţă, nu calomnie ori injurie, nu manipulare ori flecăreală, ci numai hrană pentru suflete. Sfântul Nicolae, om foarte înţelept, cunoaştea că „duhul hrăneşte sufletul şi că sufletul transfigurează trupul" (Pr. Evgheni Şestun). De aceea, vorbele lui sunt, cum am zis, hrană duhovnicească. Atât de mult a iubit sfântul Serbia, Europa şi omul în genere, încât nu găseşti în această carte o singură propoziţie care să-i contrazică dragostea. Cartea de 267 pagini este structurată în felul următor: o smerită introducere scrisă de Episcopul Lavrentie (pp. 5-6), optzeci şi două de scurte predici (pp. 7-246), o biografie pe treisprezece pagini şi o mărturie despre ultimele clipe ale sfântului, realizată de egumenul Athanasie (pp. 263-264).

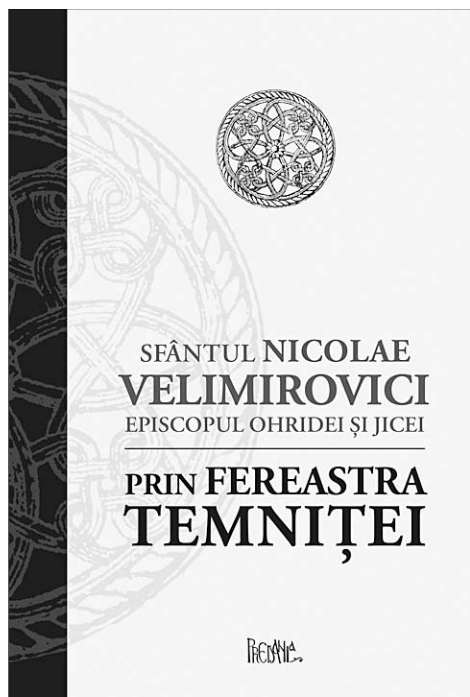
Din introducere amintim două aspecte: sublinierea Episcopului Lavrentie că ceea ce l-a îmboldit pe sfântul Nicolae să scrie aceste rânduri a fost o mare îngrijorare, anume că „Europa a început să se îndepărteze de Hristos şi să se întoarcă către lumea aceasta, dinspre duh înspre materie"[2] şi convingerea sfântului – „după legea veşnică a firii" –, conform căreia „oricine îi spune celui care lucrează răul că rău va petrece, poate fi proroc". Cum intenţia acestui articol este de a fi o invitaţie către lectură şi luare-aminte, nu voi dezvolta pe larg conţinutul cărţii. Mă rezum la câteva citate: „Şcoala să fie cu credinţă, politica cu cinste, oastea cu dragoste de ţară, statul cu binecuvântarea lui Dumnezeu"[3]. „Sfânta Scriptură este fără de greşeală. Ea este rânduiala Cosmosului, lăsată de Dumnezeu. În Sfânta Scriptură se lămureşte

[1] Nicolae Velimirovici s-a născut pe 23. 12. 1880 în sătucul Lélici, în zona apuseană a Serbiei. A fost îndrumat de la început pe drumul duhovnicesc de mama lui, Katarina. A avut de mic o mare capacitate de a înţelege şi a de a învăţa limbi străine. A vorbit în total şapte limbi străine. A cunoscut boala din copilărie. La 25 de ani merge la studii în Elveţia. La 28 de ani devine doctor în teologie al Facultăţii de Teologie a vechilor catolici din Berna. Un an mai târziu îşi ia un doctorat în filosofie la Oxford. În 1909 intră în monahism şi este hirotonit preot la M-rea Rakoviţa. Stă un an în Rusia. Este trimis în varii misiuni diplomatice în lume. Publică multe cărţi admirabile. Dobândeşte încă 2 doctorate în teologie la Cambridge şi Glasgow. La 39 este hirotonit episcop al Jiciei şi Ohridei. Călătoreşte în S.U.A. Ţine peste 150 de cuvântări în trei luni. Este numit „al doilea Isaia" şi un „nou Gură de Aur". În 1927 proroceşte al doilea război mondial. Adună pe lângă el tineri excepţionali precum Iustin Popovici, Ioan Maximovici. În 1946 primeşte al cincilea titlu de doctor la Universitatea Columbia.
În 1951, se mută la mănăstirea ortodoxă rusă a Sfântului Tihon din South Canaan, Pennsylvania.
După cinci ani, la 17 aprilie 1956, trece la Domnul în timp ce se ruga. Citiţi mai multe la http://www.predania.ro/c008fereastra_temnitei.html

[2] Sf. Nicolae Velimirovici, *Prin fereastra temniţei*, Predania, Bucureşti, 2007, p. 5.

[3] Idem, p. 8.

rostul fiecărui om şi fiecărui neam [...] Toată ştiinţa europeană nu e în stare să înlocuiască nici măcar o poruncă a Domnului"[4]. „Iată, fraţilor, pricina tuturor suferinţelor pe care Dumnezeu le îngăduie în lume. Să facă pe om mai căutat şi mai preţuit decât aurul"[5]. „Cei blânzi vor moşteni pământul pentru care se luptă şi îşi varsă sângele cei îngâmfaţi, cei lacomi şi cei mânioşi. [...] Nicicând de la zidirea lumii, nimeni n-a luptat împotriva unui popor binecredincios fără să lupte împotriva lui Dumnezeu. [...] Dacă ar fi ştiut Europenii botezaţi aceasta, nu ar mai fi avut loc ultimele războaie mondiale"[6]. „Toate neamurile urăsc numele lui Hristos din pricina Creştinilor. Toţi îl alungă pentru că aud de la creştini cum ei înşişi se leapădă de El în numele culturii lor, iar pe Apusenii botezaţi şi cultivaţi îi numesc diavolii albi"[7]. „Ne-am plecat capul şi ne-am închinat cu uşurinţă idolilor Europeni"[8]. „Popoarele eretice din vremea noastră L-au aşezat pe Domnul Hristos pe ultimul loc la masa acestei lumi, ca pe ultimul milog, iar la locurile de cinste i-au aşezat pe oamenii lor mari: politicienii, cărturarii, filosofii, romancierii, oameni de ştiinţă, bancherii, chiar şi pe exploratori şi pe sportivi"[9]. „Dacă mă întrebaţi ce e de făcut ca să ne mântuim, vă voi răspunde să cunoaşteţi adevărul, şi adevărul vă va slobozi de toate relele. Hristos este adevărul şi mărturisitorul adevărului ceresc cel veşnic"[10]. „Fraţii noştri botezaţi care s-au luat după eresurile papale şi lutherane s-au înţelepţit fără Hristos. Şi ne-au dispreţuit pe noi, Creştinii ortodocşi, ca pe nişte neînţelepţi lipsiţi de cultură"[11]. „Toţi oamenii îşi doresc fericirea, dar puţini sunt cei care nu lucrează cu toată puterea lor la nenorocirea lor"[12]. „Fie ca popoarele Creştine să îngenuncheze la picioarele lui Hristos cel batjocorit de ele şi să-i înapoieze stăpânirea, cinstea, slava şi cinstirea care i se cuvin numai Lui. Aşa să faceţi şi voi, fraţilor ortodocşi, dacă vreţi să scăpaţi de un al treilea război mondial, mai cumplit decât cele două de până acum"[13]. „Fraţii mei, calea cea sfântă a Domnului nici nu e neumblată, nici nepietruită, nici nemarcată, ca să ne putem plânge că nu o vedem sau nu o cunoaştem. Pe această cale au trecut sfinţii apostoli, sfinţii mucenici şi mărturisitori, sfinţii împăraţi Creştini şi patriarhi, sfinţii pustnici şi sihaştri, şi alte mii şi mii, milioane şi milioane. [...] Pe calea aceasta sfântă, Dumnezeu blagosloveşte norodul Său sfânt. Amin"[14]. Invităm, aşadar, la lectură pe oricine doreşte să cunoască mesajul unui sfânt care s-a născut *prin* rugăciune, a trăit *pentru* rugăciune, a răposat *în* genunchi, şi s-a îndumnezeit vorbind *cu* Dumnezeu.

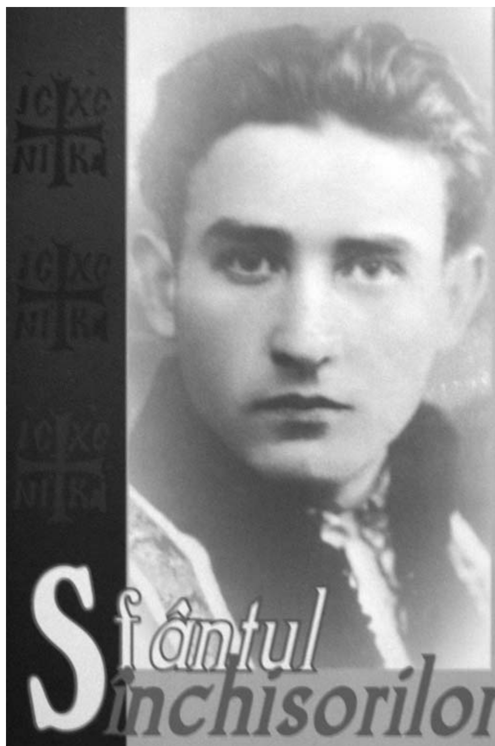
[4] Idem, p. 13.
[5] Idem, p. 17.
[6] Idem, p. 23.
[7] Idem, p. 27.
[8] Idem, p. 37.
[9] Idem, p. 40.
[10] Idem, p. 50.
[11] Idem, p. 51.
[12] Idem, p. 54.
[13] Idem, p. 59.
[14] Idem, p. 67.

Mărturii inedite despre Sfântul închisorilor

Sfântul închisorilor – Mărturii despre Valeriu Gafencu, adunate şi adnotate de monahul Moise*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2007.*

Stelian Gomboș

Cartea aceasta ne oferă nouă, celor obişnuiţi cu o viaţă comodă, prilejul de a medita la jertfă, la suferinţă şi la cruce. Pentru că nimic nu se poate realiza fără efort, fără jertfă. Ispita omului contemporan, spune Sfântul Paisie Aghioritul, este de a dobândi totul fără jertfă, aşa încât şi noi, creştinii, am dori să ne mântuim fără să ne nevoim, ceea ce este, de fapt, imposibil. Aşa stând lucrurile, cartea de faţă este o aducere aminte a vremurilor extraordinare şi teribile în care cei ce au vrut să se mântuie au avut foarte mult de suferit, adică atunci când statul român, comunist şi ateu, folosindu-se de instituţii diabolice, precum Securitatea şi închisoarea, i-a chinuit pe cei mai buni creştini, aflaţi atunci printre noi. Căci „comunismul a umplut cerul de Sfinţi“ – după cum ne încredinţează Părintele Arsenie Papacioc. De aceea, dacă ar fi să cunoască cineva pe toţi din neamul nostru care au trecut pragul sfinţeniei în prigoana comunistă, ar veni la cuvintele rostite în veacul al XVII-lea de Sfântul Mitropolit Dosoftei al Moldovei: „dară şi dintre rumâni mulţi sunt sfinţi, dară nu s-au căutat!“...

Lucrarea aceasta, cu adevărat mărturisitoare şi folositoare, apărută cu binecuvântarea părintească, duhovnicească şi responsabilă a Înaltpreasfinţitului Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, a fost îngrijită şi redactată de către Părintele Moise - Iorgovan de la Mănăstirea Oaşa – Alba, care are o mare evlavie faţă de cei ce au suferit în temniţele comuniste, mărturisindu-l pe Hristos. Potrivit Cuvântului Înainte, intitulat „Ne lăudăm şi în suferinţe“ – semnat de către acelaşi distins ierarh al Bisericii: „Această evlavie, secondată de râvna cercetării, l-a determinat să bată ţara în lung şi în lat pentru a strânge documente şi mărturii de la oamenii care au trecut prin iadul încarcerării şi încă mai trăiesc, alcătuind lucrarea de faţă şi alta care va urma, oferindu-ne nouă posibilitatea de a afla lucruri cutremurătoare dintr-o perioadă tristă prin care a trecut România“.

Unul dintre cei care au suferit, mărturisindu-l pe Hristos a fost Valeriu Gafencu, pentru care era foarte

Părintele Gheorghe Calciu la Mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului" Diaconeşti – duminică, 8 octombrie 2006

clar şi limpede cuvântul Mântuitorului: „Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi şi Eu pentru El înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri" (Matei 10, 32). De remarcat este că Părintele Moise a reuşit să scoată în evidenţă faptul că, într-adevăr, Valeriu Gafencu a reuşit să se delimiteze de orice ideologie şi atitudine partizană, acţionând pur şi simplu ca un sincer ucenic al lui Hristos. Chiar dacă la început a fost membru al „Frăţiilor de cruce" – şi atunci doar din elanul său pentru o viaţă spirituală curată, fără compromisuri şi politicianisme – a ajuns să se detaşeze atât de mult de toate, încât şi unii dintre cei de dreapta îl socoteau un exagerat şi un mistic. Aşa se face că Părintele Nicolae Steinhardt – evreu de origine – îl supranumeşte „Sfântul închisorilor". Aşadar, Valeriu Gafencu a fost una dintre cele mai impresionante figuri şi s-a înălţat la o admirabilă trăire duhovnicească în condiţiile vieţii de temniţă. Prin dragostea sa jertfelnică, izvorâtă dintr-o desăvârşită închinare a vieţii lui Hristos, a rămas zugrăvit în cele mai luminoase culori în inimile celor ce l-au cunoscut. Astfel, Părintele Gheorghe Calciu spunea: „nu am nici o îndoială că este sfânt; a trăit cuvântul lui Dumnezeu la o înălţime de neînţeles pentru noi". De aceea Părintele Constantin Voicescu era încredinţat că „mai devreme sau mai târziu Biserica Ortodoxă Română îl va canoniza". Părintele Moise mărturiseşte că, deşi „Valeriu Gafencu este adesea amintit în mărturiile publicate de cei trecuţi prin închisori, cu toate că despre el au apărut articole în presă, şi s-a făcut chiar un documentar de televiziune, fiind – ca să folosim un termen la modă – cel mai «mediatizat» dintre trăitorii temniţelor comuniste, totuşi viaţa lui este mult prea puţin cunoscută în rândul credincioşilor. Prin urmare, folosind tot ceea ce s-a publicat, alăturând unele mărturii inedite, în cele ce urmează (adică în carte – *n.mea, S.G.*) vom pune în faţa cititorului crâmpeiele adunate despre viaţa, trăirea şi gândirea acestui sfânt al veacului XX".

Memoriile foarte mişcătoare cuprinse în acest volum, sunt împărţite în următoarele tiluri foarte sugestive, cum ar fi: „Dară şi dintre rumâni mulţi sunt sfinţi", „Înainte de închisoare", „Vale-

Valeriu Gafencu

riu şi educaţia legionară“, „Nevoitorii de la Aiud“, „Ei au găsit această cale cu un ceas mai devreme“, „Calea fericirii“, „Viaţa în «lavra» Aiudului“, „Colonia de muncă de la Galda de Jos“, „Din mărturia lui Marin Naidim“, „Valeriu Gafencu: o lumină!“, „Închisoarea Piteşti şi reeducarea“, „Valeriu la Piteşti“, „Mi-e aşa de dor de Târgu Ocna!“, „Un om fericit“, „Mărturitorul lui Hristos“, „Lui i-au dat fiere şi tu îmi dai miere?!“, „Am văzut-o pe Maica Domnului“, „Mărturia Părintelui Mihai Lungeanu“, „Va veni o zi când inima ta va cânta rugăciunea“, „Pastorul Richard Wurbrand“, „Crăciun la Târgu Ocna“, „Trecerea la cele veşnice“, „Ucenicii lui Valeriu“, „Lotul mistico-legionar Târgu Ocna“, „Dialoguri cu Valeriu“, „Gânduri pentru o împreună lucrare spirituală“, „Două mărturii“, „Adenda: Valeriu Gafencu – scrisori şi poezii; Îndreptar de spovedanie alcătuit de Valeriu Gafencu“. Toate acestea au fost scrise (parţial) de cel care mucenicit în puşcăriile comuniste ale gulagului românesc timp îndelungat, sau de alţii în cinstea lui, alături de Ioan Ianolide, preoţii Gheorghe Calciu, Marcu Dumitru, Gherasim Iscu, Constantin Voicescu, Dumitru Stăniloae, Constantin Galeriu, Daniil Sandu Tudor, ca şi de Mircea Vulcănescu, Marcel Petrişor, Radu Gyr, Constantin Oprişan, Nichifor Crainic şi Gheorghe Jimboiu. Această scriere constituie o adevărată odisee a spiritului, o introspecţie abisală făcută cu multă umilinţă şi fineţe, pe care „numai un om trecut prin chinurile iadului şi ieşit curat pe malul înalt al sfinţirii le-a putut primi de la îngerul care l-a vegheat pe toată calea încercărilor“, căci aceşti martiri contemporani au supravieţuit în arena „leilor comunişti“ datorită credinţei lor nestrămutate în Dumnezeu – Cel Care „toate le poate celui ce crede“, dându-le ce-

lor smeriți Harul ce sfințește, stăpânește și ocârmuiește toată făptura!...

Preluînd ce spunea părintele Calciu despre *Întoarcerea la Hristos* a lui Ioan Ianolide, spunem că „din toate relatările despre închisori, din toată investigația psihologică a atâtor autori, toți înzestrați cu duhul mărturisitor, cartea aceasta este una dintre cele mai duhovnicești, una dintre cele mai pătrunzătoare", „cea mai în măsură să înțeleagă împreună cu toți sfinții ce este lățimea și lungimea, adâncimea și înălțimea, să cunoască iubirea lui Hristos cea mai presus de cunoștere și să se umple de toată plinătatea lui Dumnezeu". Afirmațiile Părintelui Calciu făcute în „Cuvântul introductiv" la cartea lui Ioan Ianolide se potrivesc perfect și aici, căci, „dacă ai îndoieli asupra mântuirii, asupra jertfei sau asupra biruirii vrășmașului văzut și nevăzut prin puterea credinței și a rugăciunii, dacă te îndoiești de iubirea lui Hristos și de eficiența pocăinței, această carte, acest document duhovnicesc, te va convinge". Multă dreptate are, pentru că eroii lucrării acesteia, jertfelnici în închisorile politice, au căutat în primul rând să-și pună în ordine propriile vieți, „să înțeleagă și să trăiască experiența comunitară din Biserica primară, să-și șlefuiască încet dar sigur, caracterul pentru iubire, jertfă, bunătate și trăirea dragostei comunitare". Toți acești mucenici contemporani ai veacului al XX-lea „locuind în aceeași celulă, au încercat să facă din spațiul ei o biserică a lui Hristos, dincolo de toate ispitele, piedicile și poticnelile inerente conviețuirii multora la un loc, într-un spațiu impropriu, mizer și insalubru!..."

Povestea unei vieți închinate lui Hristos până la ultimele consecințe, așa cum este cea a lui Valeriu Gafencu, face parte din războiul nevăzut despre care ne învață Filocalia.

Lucrarea în sine este un complex, un tot grăitor, alcătuit dintr-un șir întreg de evenimente, fapte, momente cruciale, de-a dreptul existențiale și determinante pentru eroul cărții, care, deși s-a urmărit acest lucru, nu a fost niciodată victimă, ci întotdeauna va fi consemnat (alături de ceilalți), de către posteritatea ce trebuie să fie cât mai obiectivă, drept eroul credinței, purtătorul Duhului Celui Dumnezeiesc în iadul lumii acesteia pământești, din a doua jumătate a secolului al XX-lea!...

Credem că trebuie reținut și subliniat faptul că interesul cărții nu stă atât în faptele relatate, cât în deschiderea duhovnicească.

În încheiere, subliniem că această carte reprezintă meritul de necontestat al ierarhului locului, al editorilor de la Alba Iulia, al Părintelui Moise Iorgovan de la Mănăstirea Oașa – un om tânăr, care n-a trăit în acele timpuri –, care au demonstrat importanța, rolul, locul și valoarea rememorării adevăratei istorii recente, ca și a raportării la experiența ascetică și mistică pe care au trăit-o cei din închisori. Volumul are caracter pedagogic și misionar; ne reamintește și ne reliefează convingerea că fără comuniune, participare și jertfă, creștinismul este o simplă ideologie, lipsită de „Duh și de adevăr". Așadar, Biserica – care este o Instituție divino-umană vie și dinamică – nu reprezintă un muzeu de antichități, de piese istorice și artistice de valoare, ci constituie Muntele Schimbării noastre la față și al nașterii atâtor generații de oameni „din apă, Duh Sfânt și foc", mulți dintre ei iată, fiind chemați la a îmbrățișa „cununa muceniciei și deci, a sfințeniei". Așa încât, „un om, ca și un popor, atâta prețuiește, cât a înțeles din Evanghelie și cât poate să urmeze învățăturii lui Iisus" – după cum spunea Simion Mehedinți.

Una dintre concluzii este cea trasă de Părintele Moise: „Oamenii prin care Duhul Sfânt lucra cu putere, precum *Valeriu Gafencu* și alți mărturisitori ai temnițelor, vrednici de toată prețuirea, își așteaptă locul în calendar, fiind cele mai sigure modele pentru noi în vremurile acestea dominate de confuzii. Viața lor merită cunoscută, nu pentru slava lor pământească, ci ca oamenii din zilele noastre înnegurate de atâtea rătăciri, urmări ale îndepărtării de Dumnezeu, să știe că au existat în veacul al XX – lea asemenea aleși care s-au ridicat la puterea de credință și de jertfă a primilor martiri creștini".

PS: *Cea mai mare parte din tirajul acestei cărți este distribuit direct, la un preț redus de numai 10 lei. Fondurile obținute din vânzarea volumului vor fi donate schitului „Înălțarea Sfintei Cruci" de la Râpa Robilor – Aiud.*

Cei care doresc să comande cartea o pot face la numărul de telefon 0749.181.539. (ROST)

Medici în recluziune

Rândurile acestea vorbesc despre o carte ce strânge între coperți mărturii ale pătimirii în comunism a medicului, cel hărăzit să aline suferințele trupului, sufletului ori ale minții.

C.D. Zeletin

Ca în mitul lui Acteon, cel prefăcut de Artemis în cerb şi sfâşiat, în consecință, de câinii proprii, fiindcă a surprins-o goală în iezer, harul divinei fidelități a acestora s-a convertit în ură, bestialitate, crimă şi urâciune, în loc să se întoarcă, mângâietor, cast şi salutar, asupra celui hotărât de Dumnezeu să fie strajă sănătății fiecăruia şi a tuturor. Cauza tragediei a stat în aceea că tânărul Acteon văzuse adevărul, neînfrumusețat prin veşminte, al crudei zeițe... Şi în cazul vânării lui Acteon (vânării, nu vânzării, chit că a fost vândut) şi în cazul vânării tămăduitorului, viciul de optică a privit spre cele înalte sfere, Răul răsfrângându-se asupra aleşilor. Blestemățiile acelor minusculi au doborât pentru o vreme eroul, nu însă şi principiul eroic.

Multora dintre medicii martiri, domnul Gheorghe Penciu le-a fost co-jertfitor şi martor. A scăpat în ultima clipă, ca Ifigenia ori Isac. Blândețea lui jignită, tinerețea lui furată, harurile risipite, sănătatea biruită capătă azi, purificate prin tragicele evocări ale acestei cărți, rostul lor absolut. El consună cu lucrarea sfântă a doctorului în lanțuri, a nealiniatului descurajat care a continuat şi în bolgie să aline, a tămăduitorului strivit ce îşi îndrepta cea din urmă zvâcnire spre rana semenului.

Temnița a lăsat în trupul lui Gheorghe Penciu o fărâmă de viață atât cât să se vadă în sine umbra celui care a fost şi i-a aprins văpăi în oglinda conştiinței ca să-şi vadă mai bine moartea, dublându-şi, în felul acesta, murirea. Ce a fost să treacă a trecut, viața i-a redresat coloana doborâtă, iar urmarea e însăşi alcătuirea cărții de față. Deasupra lui a coborât degetul lui Dumnezeu, care l-a scos din abisuri în acest scop.

...Când mă voi duce la Prohod, voi cânta în pâlc, poate chiar la strană, cele trei stări ale sfintelor lamentații, repetând stanțele uluitoare ale lui Teodor Studitul închinate, la cumpăna secolelor VIII şi XIX, Răstignirii şi Pogorârii de pe cruce. Ele şi-au trecut fiorul prin sufletul, cultivat cu bogățiile româneşti vreme de o mie de ani, al ieromonahului Macarie şi al lui Anton Pann!

Astăzi, Cel ce a spânzurat pământul pe ape spânzură pe lemn...

Omul nu a mai lăsat Tămăduitorului lumii trup spre tămăduire, aşa cum răstignitorii de mai ieri ai medicului român şi ai semenilor lui nu le-au mai lăsat trup tămăduirii, auz alinării, zâmbet îmbărbătării. Infraoamenii de totdeauna țin deschisă calea spre dâmbul Căpățânii.

Au fost umiliți şi sfârtecați medicii, stâlpii nobili ai aşezământului României moderne, care făcuseră din sănătate o funcție socială, din actul medical apostolat şi din devoțiunea necondiționată operă morală şi patriotică. Pe Golgota românească, medicii au fost crucificați, ca nişte tâlhari, timp de o jumătate de veac. Priveliştea răstignirii lui Iisus, pe care nesfârşita lor cohortă se proiectează, îi încununează în posteritate. Ceea ce nu s-a înțeles atunci din ură se înțelege astăzi prin lumina dureroasă a jertfei.

Înțeleagă-se că tămăduirea e sacră şi că lucrarea tămăduitorului e sfințenie şi miracol... Să căutăm urmele medicilor schingiuiți sau omorâți în temnițele cu sens unic ori în canalele de exterminare şi să le sărutăm! Ne vom îndumnezei, căci pe ele va păşi, fără nici o îndoială, Mântuitorul la a doua venire.

Gheorghe Penciu a strâns cu evlavie mărturii ale durerii lor cum ar fi adunat mireasma smirnei de lângă mormânt în pumnul uitat strâns. L-am rugat să-l deschidă şi n-am văzut nimic: moleculele tulburătoare îi intraseră în palmele cu cicatrici în mijloc şi în hârtie, sfințindu-le...

Dogma post-democrației și slujitorii ei

Adevărul nu există, ci doar „corectitudinea politică“

Paul-Gabriel Sandu

În urma unui articol publicat în numărul 87, din 30 aug. 2007, al revistei „Cultura“, cu titlul „Eterna țiganiadă“, colegului meu Alexandru Bogdan Duca a fost acuzat de rasism de către Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD). Textul, căruia i s-ar putea reproșa pe alocuri că este vag ironic, aduce în discuție o problemă deosebit de serioasă: aceea a etniei romilor și a dificultăților cu care societatea actuală se confruntă datorită lor. Afirmațiile autorului nu sunt noutăți absolute, ci reprezintă mai curând exprimarea tranșantă a unor probleme pentru care România este blamată de multe dintre țările Uniunii Europene.

„Rromii sunt o populație care nu se lasă asimilată, ci opune o rezistență deosebit de puternică la orice formă de civilizație și la orice proces de civilizare, o populație lipsită (cu excepții individuale, desigur) de orice simț civic față de patria de adopție, trăind într-o continuă stare de promiscuu optimism“ – este una dintre afirmațiile incriminte de CNCD. Indiferent de hermeneutica la care am apela și de ce parte ne-am situa, ne este cu neputință să trecem sub tăcere un adevăr care nu ține de complicate și vaporoase argumente, ci de fapte. Acela că țiganii refuză sistematic să se integreze în societatea actuală, să accepte valorile acesteia și să ducă un mod de viață în acord cu valorile respective. Aceste probleme au făcut obiectul a nenumărate reportaje și studii și sunt susținute de fapte incontestabile; pur și simplu așa au stat mereu lucrurile, iar dovezile istorice abundă aici pentru cei care doresc să deschidă un banal manual de istorie. Autorul își ia însă o precauție în plus și notează între paranteze „cu excepții individuale, desigur“, dând astfel de înțeles că generalizarea lui nu este una făcută în „logica lui Ares“.

Articolul care continuă în același stil ar merita o analiză amănunțită și completă, însă nu este nici locul, nici scopul acestor rânduri. Acestea urmăresc altceva și fragmentul citat mai sus este îndeajuns de relevant pentru a discuta o problemă într-adevăr gravă, poate mai gravă, cu permisiunea prietenului meu, decât aceea a „eternei țiganiade“, care nu este altceva decât un banal pretext, problema libertății de exprimare, în special, și aceea a libertății, în general, într-un stat post-democratic a cărui politică este „corectitudinea politică“ și care a găsit în CNCD întruparea firească și perfectă a ideii supreme.

tudinea politică ar putea lucra în favoare ta.

Un răspuns la întrebarea cu privire la cât de departe se poate merge ne oferă chiar articolul din care am reprodus mai sus câteva rânduri: „Televiziunilor li s-a cerut să nu îi mai discrimineze pe ţigani. Nu mai e voie să mai auzim şi să vedem prea multe ştiri negative cu privire la rromi. Este imoral să spui ţiganului că este ţigan, dacă acel ţigan este infractor, căci, cum spun filosofii moralişti ai vremurilor noi: «infracţiunea nu are apartenenţă etnică»". Aici nu mă pot opri să constat, fără voia prietenului meu, că în subtext este vorba de un atac tranşant la adresa CNCD de vreme ce nu poate fi corect politic să pui în dicuţie însăşi corectitudinea politică. Aceasta este o problemă filosofică a principiului sus-numit, care seamănă cu imposibilitatea principiului verificaţionist *popperian* de a fi el însuşi supus verificării empirice. Problema esenţială pe care aceste rânduri o invocă poate însă trece uşor neobservată. A prezenta ştiri referitoare la rromi nu poate, sub nici o formă, însemna discriminare, atâta vreme cât informaţiile sunt imparţiale şi prezintă un mănunchi de fapte. Discriminarea o pot face doar perspectivele deformate şi neadevărate, nu însă prezentarea faptelor. E ca şi când ai cere prezentatorului de ştiri meteo să indice pentru a doua zi soare şi temperaturi ridicate indiferent de prognoză. Faptul este că această auto-proclamată dogmă a corectitudinii politice nu are nici o problemă în a ignora faptele şi a desconsidera adevărul, şi în ceea ce priveşte acuzaţia adusă împotriva lui Al. Bogdan Duca nu despre altceva e vorba.

Sigur, şi CNCD, ca instituţie, şi dogma corectitudinii politice pe care o pune în aplicare sunt perfect legale şi din acest punct de vedere inatacabile (deşi, sper, nu mai presus de lege). Însă, împotriva lor ar trebui să se ridice, cât o mai poate face şi înainte să aibă el înşuşi de suferit, bunul simţ.

Avem de a face cu un fapt foarte simplu: tranşant spus, corectitudinea politică se auto-instituie ca valoare supremă într-o lume în care o întreagă scară de valori a fost deja înmulţită cu zero.

Imperativul scoaterii simbolurilor religioase din şcoli a venit firesc, deşi pentru unii a părut ceva neaşteptat şi grotesc. El făcea însă parte din strategia „loviturii de stat" a corectitudinii politice împotriva valorilor pe care este construită întreaga civilizaţie europeană. Acest lucru a fost posibil pentru că dintr-o dată corectitudinea politică a devenit superioară oricărei alte valori. Şi atunci CNCD a fost instrumentul de punere în operă a acestei politici.

În cazul autorului articolului „Eterna ţiganiadă", libertatea de a constata fapte nu poate fi acordată, tocmai pentru că ar fi subminată astfel supremaţia corectitudinii politice. E interesant unde se poate ajunge sau cât de departe se poate merge pe acest drum. Sigur, va deveni din ce în ce mai primejdios să faci afirmaţii despre vreo minoritate sau alta şi, până la urmă, îţi vei dori să faci parte din una din ele. În felul acest corecti-

Pe marginea unor propuneri ale lui Cristian Bădiliță

Ecumenicitate și ecumenism

În ediția din 24 septembrie a cotidianului „Ziua“, Cristian Bădiliță publica un articol intitulat „Primii trei pași ai noului patriarh“, articol în care cunoscutul publicist îi face trei recomandări Prea Fericitului Daniel. Le voi prezenta pe rând, după care voi îndrăzni să îmi exprim opinia vizavi de fiecare în parte.

Alexandru Racu

Potrivit primei recomandări, Biserica Ortodoxă Română trebuie să repare o nedreptate ce durează de 18 ani: să purceadă de îndată la canonizarea martirilor ei care au pierit sub regimul de teroare comunistă. Sunt întru totul de acord cu această primă poziție exprimată de Cristian Bădiliță.

Cea de-a doua cerință, îmbrăcată în hainele sugestiei, este cam dubioasă. Bădiliță vrea ca noul patriarh să impulsioneze „adoptarea și oficializarea unei versiuni românești a Bibliei, care să fie în acord cu Tradiția..., versiune realizată de bibliști pricepuți și responsabili“. E evident că aceasta este o lovitură care țintește către Înalt Prea Sfinția Sa Bartolomeu Anania și către rodul trudei sale de mai bine de un deceniu, noua traducere românească a Sfintei Scripturi, apărută în 2001. Dacă luăm în considerare și implicarea lui Cristian Bădiliță într-un proiect „rival“, proiect de care nu uită de altfel să-i reamintească noului patriarh, avem și mai multe motive să ne arătăm mefienți față de onestitatea critică a autorului articolului din „Ziua“. Instinctul, dar și lectura altor texte polemice ale lui Cristian Bădiliță, mă îndeamnă deopotrivă să am mult mai multă încredere în ÎPS Bartolomeu, atât ca traducător, dar mai ales ca persoană. Însă, nu voi trece la apologia operei Înalt Prea Sfinției Sale dintr-un simplu motiv: nu cunosc nici ebraica, nici greaca veche și, deci, n-aș avea ce să caut într-o polemică ce le revine, în mod natural, filologilor de profesie și numai lor.

Unde depistează Bădiliță prostul gust

Mai departe, Cristian Bădiliță îi pretinde noului patriarh nici mai mult nici mai puțin decât să purceadă de îndată la „unificarea datei Paștilor BOR cu cea a bisericilor surori odată pentru totdeauna“. „Vina pentru acest decalaj o purtăm noi, ortodocșii. E jenant ca o Biserică unică, Biserica lui Isus Hristos (*sic!*) să comemoreze aceeași Înviere de două ori pe an“ – adaugă autorul. Și subliniază că stabilirea datei Paștilor de către

Cristian Bădiliță

Sinodul de la Niceea s-a făcut cu intenţii declarat „anti-iudaice", porniri care aparent nu sunt „doar periculoase, ci şi de prost gust". Autorul încheie prin a ne aminti că, la acest capitol, catolicii „au intrat în firescul lucrurilor de multă vreme", asigurându-ne, de asemenea, că urmându-i pe „fraţii" (ghilimelele îmi aparţin – Al. R.) catolici, „BOR nu va pierde nimic, nici prestigiul, cu atât mai puţin mântuirea", dând în plus, „un exemplu de normalitate şi celorlalte biserici ortodoxe".

Mai întâi o mică observaţie: Cristian Bădiliţă scrie Isus, cu un singur „I". Repet, nu cutez să intru într-o dispută filologică. Mă limitez doar la a constata că părintele Stăniloaie scrie Iisus, şi nu Isus, şi, după cunoştinţele mele, aşa face toată Biserica noastră, de la vlădică la opincă.

În treacăt, mă opresc şi asupra felului în care preopinentul înţelege conceptul de autoritate la nivel de Biserică. Bădiliţă susţine că nu doreşte să se „erijeze în Mafalda noului patriarhat al BOR" şi că recomandările pe care le face reprezintă doar „smerita" (ghilimelele îmi aparţin – *Al. R.*) „opinie a unui simplu creştin ortodox". În acelaşi

Patriarhul Daniel

timp, Cristian Bădiliţă nu se sinchiseşte să arunce expeditiv cu invective precum „periculos şi de prost gust" asupra hotărârilor unui ditamai Sinod Ecumenic, la care au luat parte, printre alţii, Sfinţi Părinţi precum Atanasie, Nicolae sau Spiridon. Nu e locul aici nici să zăbovesc asupra opiniilor „revizioniste" exprimate de Cristian Bădiliţă cu privire la unii dintre aceşti Sfinţi Părinţi, în cadrul altor scrieri ale sale. La o adică, dacă „fraţii catolici" au considerat ca fiind periculoasă şi de prost gust ideea că Duhul Sfânt purcede numai din Tatăl – hotărâre dogmatică a Sinodului Ecumenic de la Constantinopol – de ce s-ar da înapoi Cristian Bădiliţă de la a proceda aşijderea cu o simplă rânduială canonică stabilită de Sinodul de la Niceea?

Revenind, deşi nu se vrea „Mafalda" publicistul nostru se autopropune într-o postură cel puţin la fel de importantă, aceea de mediator între Prea Fericitul Daniel şi turma păstorită de acesta din urmă. Căci subliniază că paşii recomandaţi sunt, fără doar şi poate, „în acord cu aşteptările poporului pe care-l păstoreşte".

Ca simplă oaie cuvântătoare din turma Prea Fericitului Daniel, mă încumet să-l rog pe stimabilul Bădiliţă să nu mai vorbească în numele meu şi al altor creştini ortodocşi care, oricât i s-ar părea de neverosimil, nu îi împărtăşesc părerile. Erijarea unui ins în postura de trâmbiţaş al „năzuinţelor poporului" nu este doar comică prin lipsă de moderaţie a abordării, ci mai şi trădează reflexe din vremuri de tristă amintire. Cu atât mai mult cu cât descifrarea „cererilor norodului" este urmată de medierea între popor şi iubitul conducător.

Care fraţi, care Paşte?

Dincolo de toate acestea rămâne frapant faptul că Bădiliţă îi recomandă noului patriarh nici mai mult nici mai puţin decât ca BOR să treacă la modificarea *unilaterală* a datei Paştilor. După cum bine ştim, Prea Fericitul Daniel nu este Papă al Ortodoxiei şi, drept consecinţă, nu s-ar putea ocupa şi de calendarele celorlalte biserici pravoslavnice. Iar ideea că toate celelalte Biserici Ortodoxe se vor îngrămădi iute să urmeze exemplul reformator al BOR este cel puţin naivă, dacă nu chiar aberantă. Rezultă, aşadar, că urmarea

imperativului potrivit căruia BOR trebuie să sărbătorească Paştele împreună cu celelalte „biserici surori“ este că nu vom mai petrece Paştele împreună cu adevăratele noastre surori întru Ortodoxie!

Despre care „biserici surori“ vorbeşti domnule Bădiliță, mai ales în contextul în care Papa ne dă de înțeles că Biserica Romano-Catolică nu se consideră soră ci mamă a noastră?! La care „Biserică unică a lui Isus Hristos“ (cu un singur „I“) te referi ? Problema mea ca ortodox este că nu sărbătoresc Paştele cu „fratele“ catolic ori cu cel protestant, sau că nu sărbătoresc Crăciunul cu fratele ortodox rus, la fel ca şi toate celelalte sărbatori de peste an, mai puțin Paştele şi Floriile?!

Mă aflu în străinătate şi însăşi parohia unde merg duminica la liturghie urmează calendarul iulian. Biserica nu e românească, dar este în comuniune cu BOR şi cu restul bisericilor surori (să nu se înțeleagă cumva că susțin schisma stiliştilor). Aşadar, atunci când unii din parohie postesc în aşteptarea sărbătorii Naşterii Domnului, alții deja se delectează cu sarmale şi cârnați împreună cu familia. Consecință a minunatei decizii de acum 90 de ani luată de unele biserici ortodoxe de a schimba calendarul în contextul în care alte Biserici Ortodoxe nu au făcut-o. Să nu fiu rău înțeles, nu am nimic cu schimbarea calendarului în sine. Susțin numai că shimbarea trebuia făcută doar de către toate bisericile o dată, în aşa fel încât ecumenicitatea Bisericii să nu fie afectată. Şi consider că la fel ar trebui să se procedeze şi astăzi. Dacă, rezistând presiunilor secülariste proto-ecumeniste şi occidentaloide ale vremii de atunci, mai marii bisericilor au avut înțelepciunea şi puterea să facă în aşa fel încât măcar Paştele să se sărbătorească soborniceşte, în mod normal, de către toată Ortodoxia, e cazul ca, de dragul frățietății ecumeniste, să dăm astăzi o ultimă lovitură sobornicității Bisericii, în loc să acționăm exact invers? Ca să nu mai vorbesc, ferească Dumnezeu, de eventualitatea unei schisme în sânul Ortodoxiei, sau chiar în cadrul BOR.

Hipnotizat de „chemarea fraților“ şi ofuscat peste măsură de „anti-semitismul“ şi „prostul gust“ ortodox, Cristian Bădiliță nu se mai gândeşte şi la aceste aspecte! N-ar fi mai bună ideea, domnule Bădiliță, să ne facem direct greco-catolici?

Cauze ale deficitului de ecumenicitate

Adevăratele probleme ale Ortodoxiei, la a căror rezolvare ortodocşii de pretutindeni ar trebui să participe, sunt aşadar altele decât cele pe care şi le imaginează Cristian Bădiliță, datorită convingerilor sale profund „ecumeniste“. Mai întâi, faptul că Biserica Ortodoxă are două calendare. Apoi, faptul că are două moduri diferite de a primi heterodocşii la Ortodoxie, prin rebotezare în Biserica Greacă şi doar prin mirungere în Biserica Rusă şi la noi, ceea ce poate fi prilej de sminteală pentru cei care vor să se convertească, întrucât e de bănuit că aceştia vor să devină membri ai Bisericii Ortodoxe şi nu ai BOR, BOG, BOB etc. Ar fi normal, aşadar, ca săvârşirea sfintelor taine să reflecte unitatea şi sobornicitatea Bisericii. Din nou, nu optez eu pentru o variantă sau alta – nici n-aş îndrăzni să fac aşa ceva. Duhul Sfânt prin Sinod, acel Sinod panortodox care se tot pregăteşte de vreo optzeci de ani, trebuie să o facă. Dar consider normal, sau cel puțin mai bine, ca Biserica să aibă o singură rânduială pentru primirea catolicilor la Ortodoxie. Nu în ultimul rând, ar trebui menționată situația aberantă a ortodocşilor din diaspora unde, în acelaşi oraş, se suprapun o gramadă de jurisdicții episcopale: episcopul rus, cel grec, cel român, cel grec pe stil vechi, cel rus din exil etc. şi asta în condițiile în care canoanele indică precis că fiecare cetate trebuie să aibă un singur episcop.

Biserica Ortodoxă suferă aşadar de prea mult timp de un deficit de ecumenicitate, a cărui remediere este teoretic posibilă, însă extrem de greu de pus în practică. Grav este faptul că această problemă este prea uşor trecută cu vederea sau nu este deloc conştientizată, chiar de către unii dintre creştinii ortodocşi care, altfel, nu ar avea nimic de-a face cu poziții de genul celor exprimate de Cristian Bădiliță.

În opinia mea, trei elemente au contribuit la formarea, menținerea şi agravarea acestui deficit. Primul dintre ele este *statul național secular* şi controlul exercitat de către acesta asupra Bisericii, Biserica fiind abuzată şi utilizată în scopuri meschine de-a lungul timpului de către diverşi politicieni care au ştiut să îmbine în chip fatal educația franceză cu apucăturile balcanice. Al

Foto: Richard Constantinescu

doilea element este *filetismul*. În acest caz dragostea de țară sau conștiința unei apartenențe naționale degenerează într-un mod tembel de a-ți iubi țara, ce denatuează prin ideologie naturalețea sentimentului (prin adăugare de „ism“), punând în plus națiunea fie pe același nivel cu Biserica, fie pe un nivel superior. Din păcate, unul dintre cele mai nocive efecte ale statului modern asupra Bisericii a fost tocmai impregnarea foarte profundă a discursului Bisericii cu acest gen de naționalism opus sobornicității, care a rămas acolo până astăzi, paradoxal, în ciuda eforturilor recente ale noii generații de modernizatori care se străduiesc acum să înlocuiască discursul naționalist modern cu euro-ortodoxia.

În fine, cel de-al treilea element care contribuie la acest neajuns eclezologic este agenda ecumenistă a unei mari părți din elita laică și bisericească din spațiul ortodox, agendă care, după cum s-a văzut și în cazul de față, lovește tocmai în ecumenicitatea Bisericii. Și ar fi cazul să ne amintim aici de acel străvechi principiu: *divide et impera!*

O problemă de identitate

Fapt ce ne întoarce la personajul care ne-a pricinuit aceste rânduri și ne face să ne întrebăm ce anume urmărește acesta. Am putea crede, pe de o parte, că Bădiliță este viclean și are scopul de a-i prinde în capcană pe cei naivi, întrucât face propagandă anti-ortodoxă sub masca de „simplu creștin ortodox“. Pornind de la această supoziție, unii oameni, sătui de șarjele filo-catolice ale lui Bădiliță, îi arată acestuia ușa de ieșire din vatra Ortodoxiei. Este și cazul unei doamne care iată ce scrie pe forumul ziarului Ziua: „Domnule Badiliță, nu ar fi mai simplu să deveniți catolic? Pierderea unei persoane ar fi un rău mai mic decât pierderea unui popor la care contribuiți prin «opiniile avizate» de «teolog ortodox» format în școli catolice“. Iar dacă Bădiliță nu face acest pas din convingerea sinceră că trebuie să rămână ortodox, nu din credința că misiunea sa este de a muta întreg poporul odată cu el la Biserica Romei, nu ne rămâne decât să constatăm că, măcar pentru moment, omul are o serioasă problemă de identitate.

ROST: cuvînt, rațiune, sens, ordine

În latină, *rostrum* însemna „deschizătură“, „cioc“, „plisc“, „bot“. Mai tîrziu, în latina populară, a început să însemne şi „gură“ în general. În româna veche, sub forma rost, a fost moştenit cu acest din urmă înțeles, păstrat astăzi doar în cîteva expresii de largă răspîndire (a învăța pe de rost, a lua la rost) şi stînd la baza verbului a rosti. Rost a evoluat spre înțelesul „rațiune“, „sens“, „tîlc“, „noimă“, „scop“, cu care se foloseşte astăzi în mod curent. Aşa a apărut verbul a rostui („a da sens“, „a pune ordine“), cu derivatele rostuire, rostuitor etc.

Creat prin Rostirea (Cuvântul) divină, omul este el însuşi făptură rostitoare, dar şi rostuitoare. Omul are un rost dat de Dumnezeu, dar uneori caută să-şi facă singur alt rost, după mintea lui. În orice caz, starea cea mai rea a omului este aceea de a fi fără rost pe lume. Iar cel mai mare serviciu care poate fi făcut omului este de a-l ajuta să-şi (re)găsească rostul.

Revista ROST îşi propune tocmai acest obiectiv la nivelul lumii româneşti, care în comunism şi-a pierdut rostul şi care trebuie să se redescopere pe sine, în primul rînd prin recursul la tradiție.

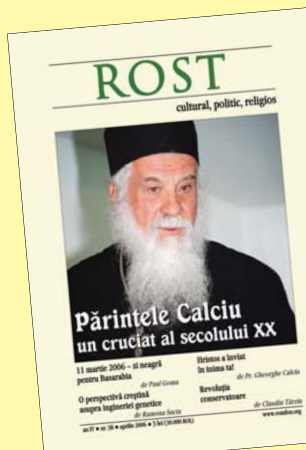
În acest număr semnează: ● **Mihail Albişteanu** – profesor, doctorand în istorie, publicist ● **Richard Constantinescu** – medic, doctorand, asistent universitar la Universitatea de Medicină şi Farmacie Iaşi, publicist ● **Stelian Gomboş** – doctorand în teologie, publicist ● **Cristian Ivănuță** – profesor de istorie, doctorand ● **Gheorghios Martzelos** – prof. univ.dr., Facultatea de Teologie Ortodoxă – Universitatea Aristotelis din Tesalonic ● **Daniel Mazilu** – profesor, doctor în Filosofie ● **Viorel Patrichi** – jurnalist, ultima carte publicată: *Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiță* (2001) ● **Adrian Nicolae Petcu** – istoric, a publicat (coord.) *Partidul, Securitatea şi cultele* (2005) ● **Alexandru Racu** – doctorand în Ştiințe Politice, Ottawa – Canada ● **Paul-Gabriel Sandu** – student la Facultatea de Filosofie a Universității Bucureşti ● **Cătălin Mihai Ştefan** – poet, muzeograf la Muzeul Literaturii Române Iaşi, a publicat *Muza avatarului. Leacuri pentru obsesii* (2005) ● **Claudiu Târziu** – jurnalist.

Abonament

Vă puteți abona trimițînd contravaloarea abonamentului prin mandat poştal (în care specificați citeț numele, adresa completă, telefonul şi perioada de abonament) pe numele: **Târziu Claudiu Richard, CP 27, Oficiul Poştal 23, Bucureşti** sau achitînd contravaloarea abonamentului în **contul nr. RO25BACX0000000107363250**, deschis la **HVB Țiriac Bank, Sucursala Orizont – Bucureşti,** pe numele **Asociației** ROST, cod fiscal 12495302, după care veți trimite copia chitanței şi o scrisoare în care solicitați abonamentul la **CP 27, Oficiul Poştal 23, Bucureşti**.

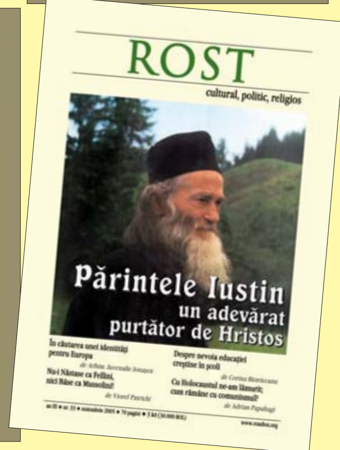
Prețul unui abonament este **180.000 lei (18 lei noi) pentru 6 luni** şi de **360.000 lei (36 lei noi) pentru un an**. Pentru cei din străinătate abonamentul este de **50 euro/an în Europa** şi **70 USD/an** pentru celelalte continente.

Nr. 1 – martie 2003, dedicat lui Nicu Steindhardt
Nr. 2 – aprilie 2003, dedicat lui Mircea Eliade
Nr. 3 – mai 2003, dedicat lui Lucian Blaga
Nr. 4 – iunie 2003, dedicat lui Mihai Eminescu
Nr. 5 – iulie 2003, dedicat lui Nicolae Paulescu
Nr. 6 – august 2003, dedicat lui Sandu Tudor
Nr. 7 – septembrie 2003, dedicat lui Nae Ionescu
Nr. 8 – octombrie 2003, dedicat lui Valeriu Gafencu
Nr. 9 – noiembrie 2003, dedicat Părintelui Dumitru Stăniloae
Nr. 10-11 – decembrie 2003, dedicat lui Vasile Băncilă
Nr. 12 – februarie 2004, dedicat lui Nichifor Crainic
Nr. 13 – martie 2004, dedicat lui Mircea Vulcănescu
Nr. 14-15 – aprilie-mai 2004, dedicat lui Radu Gyr
Nr. 16 – iunie 2004, dedicat lui Vintilă Horia
Nr. 17 – iulie 2004, dedicat lui Ştefan cel Mare – epuizat
Nr. 18 – august 2004, dedicat lui Ernest Bernea
Nr. 19 – septembrie 2004, dedicat lui Constantin Noica
Nr. 20 – octombrie 2004, dedicat Părintelui Arsenie Boca – epuizat
Nr. 21-22 – noiembrie-decembrie 2004, dedicat Părintelui Constantin Galeriu
Nr. 23 – ianuarie 2005, dedicat lui Vasile Lovinescu
Nr. 24 – februarie 2005, dedicat lui Octavian Goga
Nr. 25-26 – martie-aprilie 2005, dedicat Părintelui Constantin Voicescu
Nr. 27 – mai 2005, dedicat lui Nicolae Iorga – epuizat
Nr. 28 – iunie 2005, dedicat Părintelui Arsenie Papacioc – epuizat
Nr. 29 – iulie 2005, dedicat Părintelui Zosim Oancea
Nr. 30 – august 2005, dedicat lui Vasile Voiculescu
Nr. 31 – septembrie 2005, dedicat Părintelui Liviu Brânzaş
Nr. 32 – octombrie 2005, dedicat lui Aron Cotruş
Nr. 33 – noiembrie 2005, dedicat Părintelui Iustin Pârvu
Nr. 34 – decembrie 2005, dedicat lui Paul Goma
Nr. 35 – ianuarie 2006, dedicat lui Horia Bernea
Nr. 36 – februarie 2006, dedicat lui Ioan Alexandru
Nr. 37 – martie 2006, dedicat Părintelui Teofil Pârâianu
Nr. 38 – aprilie 2006, dedicat Părintelui Calciu
Nr. 39 – mai 2006, dedicat lui Pan M. Vizirescu
Nr. 40-41 – iunie-iulie 2006, dedicat lui Ion Gavrilă
Nr. 42-43 – august-septembrie 2006, dedicat Părintelui Adrian Făgeţeanu
Nr. 44 – octombrie 2006, dedicat lui Gabriel Constantinescu
Nr. 45 – noiembrie 2006, dedicat lui Simion Mehedinţi

Nr. 46 – decembrie 2006, dedicat Părintelui Rafail Noica
Nr. 47-48 – ianuarie-februarie 2007, dedicat Părintelui Benedict Ghiuş
Nr. 49 – martie 2007, dedicat lui Ioan Ianolide – epuizat
Nr. 50 – aprilie 2007, dedicat lui Marcel Petrişor
Nr. 51 – mai 2007, dedicat părintelui Nicodim Măndiţă
Nr. 52 – iunie 2007, dedicat Mitropolitului Bartolomeu
Nr. 53-54 – iulie-august 2007, dedicat Părintelui Trifa
Nr. 55 – septembrie 2007, dedicat lui Alexandru Mironescu
Nr. 56 – octombrie 2007, dedicat Părintelui Sofian Boghiu

Cei care doresc să-şi completeze colecţia publicaţiei ROST pot trimite contravaloarea revistei (3 lei/exemplar), prin mandat poştal, pe numele: Târziu Claudiu Richard, OP 23, CP 27 Bucureşti. Precizaţi pe mandatul poştal ce număr al revistei doriţi, în câte exemplare şi adresa dvs. Pentru informaţii sunaţi la tel.: 0740.103.621

